

ŠTUDIJSKA KNJIŽNICA GORICA

1940.

**K
O
L
E
D
A
R**

za prestopno leto

1940

KOLENDAR

ZA PRESTOPNO

L E T O

1 9 4 0

|| 25094/1940

D(2) 14.439/1956

1939 - XVII. E. F.

IZDALA: UNIONE EDITORIALE GORIZIANA — GORIZIA.
TISKALA: TIPOGRAFIA CONSORZIALE - TRIESTE - Agosto 1939-XVII.

KOLEDAR ZA PRESTOPNO LETO 1940

ima 366 dni (52 nedelj in 9 praznikov) ter se začne s ponedeljkom in se končuje s torkom.

Začetek leta 1940.

Občno in državno leto se začne na dan novega leta t. j. s prvim januarjem.

Cerkveno leto se začne s prvo adventno nedeljo (1. decembra).

Letni časi.

Pomlad se začne dne 20. marca ob 19. uri 24 minut.

Poletje se začne dne 21. junija ob 14. uri 37 minut.

Jesen se začne dne 23. septembra ob 5. uri 46 minut.

Zima se začne dne 22. decembra ob 0. uri 55 minut.

Sončna mrka v letu 1940.

V letu 1940. bosta dva sončna mrka, luninega mrka ne bo.

1.) **Obročasti sončni mrk** dne 7. aprila. Višek ob 21 uri 29 min. Mrk bo viden v Tihem oceanu, Severni Ameriki (brez Alaske), Srednji Ameriki, severnem delu Južne Amerike in na zapadnem delu Atlantskega oceana. Pri nas neviden.

2.) **Popolni sončni mrk** dne 1. oktobra. Višek ob 13. uri 52 min. Mrk bo viden v Srednji Ameriki, na Floridi, na Antilih, v Južni Ameriki, v Afriki pod ravnikom, na Madagaskarju in na južno zapadnem delu Indijskega oceana.

3.) **Prehod Merkurja** pred sončno oblo dne 12. novembra. Prehod bo viden v obeh Amerikah, v Tihem oceanu, Južnem ledenem morju, Avstraliji in po severnem vzhodnem delu Azije.

Znamenje za lunine mene.

Mlaj ☉ | Ščip ali polna luna ☽
Prvi krajec ☾ | Zadnji krajec . . . ☾

Kvatrni postí.

- I. kvatre, spomladanske ali postne: 13., 15. in 16. marca.
- II. kvatre, letne ali binkoštné: 15., 17. in 18. maja.
- III. kvatre, jesenske: 18., 20. in 21. septembra.
- IV. kvatre, zimske ali adventne: 18., 20. in 21. decembra.

Cerkveni prepovedani časi.

Obhajati ženitve je prepovedano od 1. adventne nedelje do božiča in od pepelnice do velik. pond.

Premakljivi prazniki.

- 1.) Septuagesima: 21. januarja.
- 2.) Pepelnica: 7. februarja.
- 3.) Mar. Dev. 7 žalosti: 15. marca.
- 4.) Velika noč: 24. marca.

5.) Križevo: 29. 30. aprila in 1. maja.

6.) Vnebohod: 2. maja.

7.) Binkošti: 12. maja.

8.) Sv. Trojica: 19. maja.

9.) Sv. Rešnje Telo: 23. maja.

10.) Prva adventna nedelja: 1. decembra.

Pust traja od 7. j.n. do 6. febr. t. j. 31 dni. — Postnih nedelj je šest, povelikonočnih tudi šest, pobinkoštnih pa dvajset in osem.

Prazniki.

a) Običajni in civilni.

1.) Vse nedelje. — 2.) Novo leto. — 3.) Sv. Trije kralji (6. jan.) — 4.) Sv. Jožef (19. marca) — 5.) Rojstvo Rima (21. apr.) — 6.) Vnebohod (2. maja). — 7.) Sv. Rešnje Telo (23. maja) — 8.) Sv. Peter in Pavel (29. jun.) — 9.) Vnebovzetje (15. avg.) — 10.) Pohod na Rim (28. okt.) — 11.) Vsi sveti (1. nov.) — 12.) Zmaga pri Vitt. Venetu (4. nov.) — 13.) Brezmadežna (8. dec.) — 14.) Božič (25. dec.)

Prazniki, ki se ujemajo s cerkvenimi, so v Koledarju masno tiskani, drugi so zaznamovani z dvema zvezdicama.

Na dneve pod 5., 10. in 12. se razobesijo državne zastave in razsvetle javna poslopja.

b) Državni, od katerih se skrči delovni urnik na dopoldanske ure.

- 1.) 8. januarja: rojstni dan kraljice Helene (l. 1873.)
- 2.) 6. febr.: pustni torek.
- 3.) 11. februarja: dogovor s Sv. Stolico (1929.)
- 4.) 21. marca velikonočni četrtek.
- 5.) 23. marca: ustanovitev fašjev (1919)
- 6.) 25. aprila: Marconijev rojstni dan. (1874.)
- 7.) 9. maja: ustanovitev cesarstva (1936.)
- 8.) 24. maja: napoved vojne (1915.)
- 9.) 18. avgusta: god kraljice Helene.
- 10.) 15. sept.: rojstni dan prestolon. Humberta. (l. 1904.)
- 11.) 2. novembra: vseh vernih duš dan.
- 12.) 11. nov.: rojstni dan kralja Vikt. Eman. III. (l. 1869.)
- 13.) 24. decembra: božični večer.
- 14.) 31. decembra: Silvestrovo.

Ti prazniki so v Koledarju, ako ne padejo na nedeljo, zaznamovani z eno zvezdico.

Na dneve pod 1., 3., 5., 6., 7., 8., 9., 10. in 12. se razobesijo državne zastave in se razsvetle javna poslopja.

c) Dnevi, ko se razobešajo državne zastave poleg prej označenih.

- 1.) 4. januarja: obletnica smrti prve kraljice Italije (na pol droga).
- 2.) 9. januarja: smrt kralja Viktorja Emanuela II. (1878) na pol droga.
- 3.) 2. junija (prva ned. v jun.) praznik ustave.
- 4.) 29. julija: smrt kralja Humberta (1900.) na pol droga
- 5.) 12. oktobra: obletnica odkritja Amerike (1492).

Ti dnevi so zaznamovani z znakom X

JANUAR - PROSINEC

D n e v i		Godovi in nedeljski evangeliji	B e l e ž k e.	
1	Ponedel.	Novo leto. Obrez. Gospod.	1.
2	Torek	Makarij, op.; Martinijan, šk. ☉	2.
3	Sreda	Genovefa, dev.; Salvator, sp.	3.
4	Četrtek	× Tit, šk.; Izabela, kr.	4.
5	Petek	Telesfor, pap. m.; Simeon, stol.	5.
6	Sobota	Sv. Trije kralji. Razgl. Gosp.	6.
1 Dvanajstletni Jezus v templu. Luka 2., 42.—52.			7.
7	Nedelja	1. po razgl. G.; Lucijan, muč.	8.
8	Ponedeljek	• Severin, op.; Eberhard, šk.	9.
9	Torek	× Julijan in Basilisa, muč. ☉	10.
10	Sreda	Pavel, pušč.; Agaton, pap.	11.
11	Četrtek	Higin, pap.; Božidar, op.	12.
12	Petek	Arkadij, muč.; Ernest, šk.	13.
13	Sobota	Veronika, dev.; Bogomir, op.	14.
2 O ženitnini v Kani Galilejski. Jan. 2., 1.—11.			15.
14	Nedelja	2. po raz. G.; Hilarij, c. uč.	16.
15	Ponedeljek	Pavel, pap.; Maver, op.	17.
16	Torek	Marcel, pap.; Ticijan, šk.	18.
17	Sreda	Anton, pušč.; Sulpicij, šk. ☉	19.
18	Četrtek	Sv. Petra stol v R.; Priska, dev.	20.
19	Petek	Kanut, kr.; Agricij, šk.	21.
20	Sobota	Fabijan in Boštjan, muč.	22.
3 O delavcih v vinogradu. Mat. 20., 1. 16.			23.
21	Nedelja	1. predp. Neža, dev.	24.
22	Ponedeljek	Vincencij, muč.; Anast., muč.	25.
23	Torek	Zar. M. D.; Emerencijana, dev.	26.
24	Sreda	Timotej, šk.; Babila, muč.	27.
25	Četrtek	Spreob. sv. Pavla apostola. ☉	28.
26	Petek	Polikarp, šk.; Pavla, vd.	29.
27	Sobota	Janez Zlat., škof. in cerk. uč.	30.
4 Prilika o sejalcu in semenu. Luka 8., 4.—15.			31.
28	Nedelja	2. predp. Julijan, šk.		
29	Ponedeljek	Francišek Sal., šk.; Konstant, m.		
30	Torek	Martina, dev.; Janez Mil., šk.		
31	Sreda	Peter Nol., spoz.; Marcela, vd. ☉		
Lunine mene. ☾ Zad. krajec 2. ob 5. uri 56 m. ● Mlaj 9. ob 14. uri 53 m. ☽ Prvi krajec 17. ob 19. uri 24 m. ☽ Ščip 25. ob 0. uri 22 m. ☾ Zad. krajec 31. ob 15. uri 47 m.		Nebesno znamenje in dolgost dneva: Sonce stopi dne 21. januarja ob 5. uri in 44 min. v znam. Vodnarja. Dan zraste od 8 ur 43 minut na 9 ur 35 min., torej za 53 minut.		

FEBRUAR - SVEČAN

Dnevi		Godovi in nedeljski evangeliji.	Beleške.
1	Četrtek	Ignacij, šk.; Brigita, dev.	1.
2	Petek	Svečnica, Dar. Gospodovo.	2.
3	Sobota	Blaž, šk.; Oskar, šk.	3.
5 Jezus ozdravi slepega. Luka 18., 31. - 43.			4.
4	Nedelja	3. predp., Andrej K., šk.	5.
5	Pondeljek	Agata, dev.; Albuin, šk.	6.
6	Torek	* Pust., Doroteja, dev. muč.	7.
7	Sreda	Pepelnica. Rihard, kr.	8.
8	Četrtek	Janez Matajski, sp.; Juvencij, šk. ☉	9.
9	Petek	Apolonija, dev.; Ciril, šk.	10.
10	Sobota	Skolastika, dev.; Viljem, pap.	11.
6 Hudobni duh skuša Jezusa. Mat. 4., 1. - 11.			12.
11	Nedelja	1. postna. Lurška M. B.	13.
12	Pondeljek	7 ust. ser. reda; Eвлalija, dev.	14.
13	Torek	Katarina Riči, dev.; Gregor, pap.	15.
14	Sreda	Valentin, muč.; Zojil, sp.	16.
15	Četrtek	Favstin in Jovita, muč.	17.
16	Petek	Julijana, dev.; Onezim, muč. ☾	18.
17	Sobota	Donat muč.; Frančišek Kl., muč.	19.
7 Jezus se na gori izpremeni. Mat. 17., 1. - 9.			20.
18	Nedelja	2. postna. Simeon, šk.	21.
19	Pondeljek	Julijan, šk.; Konrad, pušč.	22.
20	Torek	Eleverij šk.; Sadot, šk.	23.
21	Sreda	Irena, dev.; Maksimilijan, šk.	24.
22	Četrtek	Sv. Petra stol v Antiohiji	25.
23	Petek	Peter Dam., cerk. uč. ☽	26.
24	Sobota	Prestopni dan.	27.
8 Jezus izžene hudiča iz nemega. Luka 11., 14. - 28.			28.
25	Nedelja	3. postna. Matija, ap.	29.
26	Pondeljek	Valburga dev.; Viktorin, m.	
27	Torek	Nestor, šk.; Matilda, dev.	
28	Sreda	Leander, šk.; Baldomir, sp.	
29	Četrtek	Roman, op.; Rajmund, sp.	
<i>Lepa beseda lepo mesto najde!</i>			
Lunine mene.		Nebesno znamenje in dolgot dneva:	
☉ Mlaj	8. ob 8. uri 45 m.	☞ Sonce stopi dne 19. febr. ob 20. uri 4 min. v znamenje Rib.	
☽ Prvi krajec	16. ob 13. uri 55 m.	☞ Dan zraste od 9 ur 38 minut na 11 ur 0.1 min., torej za 1 uro 23 m.	
☾ Ščip	23. ob 10. uri 55 m.		

MAREC - SUŠEC

D n e v i		Godovi in nedeljski evangeliji	Beleške.	
1	Petek	Albin, škof; Hadrijan, pap. ☉	1
2	Sobota	Simplicij, pap.; Henrik, sp.	2
9	Jezus nasiti 5000 mož. Jan. 6., 1.-15.		3
3	Nedelja	4. post. (sred.) Kunig., ces.	4
4	Pondeljek	Kazimir, sp.; Lucij, pap.	5
5	Torek	Agapa, dev.; Janez od Kr., op.	6
6	Sreda	Fridolin, op.; Perpetua, muč.	7
7	Četrtek	Tomaz Akvinski, sp., cerk. uč.	8
8	Petek	Janez od B., sp.; Filomen, muč.	9
9	Sobota	Frančiška Rim., vd.; Pacijan, m. ☉	10
10	Judje hočejo Jezusa kamnati. Jan. 8., 46.-59.		11
10	Nedelja	5. post. (tiha). Makarij, šk.	12
11	Pondeljek	Sofronij, šk.; Heraklij, muč.	13
12	Torek	Gregorij, pap.; Bernard, šk.	14
13	Sreda	K v a t r e. Rozina, vd.	15
14	Četrtek	Matilda, kr.; Evtihij, muč.	16
15	Petek	K v a t r e. Klemen, pap.	17
16	Sobota	K v a t r e. Hilarij in Tacijan, m.	18
11	Jezusov prihod v Jeruzalem. Mat. 21., 1.-9.		19
17	Nedelja	6. post. (cvetna). Jedert, d. ☉	20
18	Pondeljek	Ciril Jer., c. uč.; Edvard, kr.	21
19	Torek	Jožef, ženin Dev. Marije	22
20	Sreda	Feliks in tov., muč.; Nikel, šk.	23
21	Četrtek	* Vel. četrtek. Benedikt, sp.	24
22	Petek	Vel. petek. Benvenut, šk.	25
23	Sobota	* Vel. sobota. Pelagija, muč. ☉	26
12	Jezus vstane od mrtvih. Mark 16., 1.-7.		27
24	Nedelja	Velika noč. Vstajenje Gosp.	28
25	Pondeljek	* Velik. pond. Oznan. M. D.	29
26	Torek	Emanuel, muč.; Ludger, šk.	30
27	Sreda	Rupert, šk.; Janez Dam., c. uč.	31
28	Četrtek	Janez Kap., sp.; Sikst, pap.		
29	Petek	Ciril, muč.; Bertold, sp.		
30	Sobota	Amadej, sp.; Janez Klim., sp. ☉		
13	Jezus se prikaže pri zaprtih vratih. Jan. 20., 19.-31.			
31	Nedelja	1. povelik. (bela) Modest, šk.		
Lunine mene. ☾ Zad. krajec 1. ob 3. uri 35 m. ☉ Mlaj 9. ob 3. uri 23 m. ☽ Prvi krajec 17. ob 4. uri 25 m. ☾ Ščip 23. ob 20. uri 33 m. ☾ Zad. krajec 30. ob 17. uri 20 m.		Nebesno znamenje in dolgost dneva: Sonce stopi dne 20. marca ob 19. uri 24 min. v znamenje Ovna . Začetek pomladi. Noč in dan sta enako dolga. Dan zraste od 11 ur 4 min. na 12 ur 40 min., torej za 1 uro 36 min.		

APRIL - MALI TRAVEN

Dnevi		Godovi in nedeljski evangeliji	Beleške.
1	Pondeljek	Hugon, šk.; Venancij, šk.	1.
2	Torek	Franc Pavl., sp.; Marija, sp.	2.
3	Sreda	Rihard, šk.; Abundij, šk.	3.
4	Četrtek	Izidor, cerk. uč.; Platon, men.	4.
5	Petek	Vincencij, sp.; Irena, muč.	5.
6	Sobota	Sikst, pap.; Celestina, muč.	6.
14 Jezus, dobri pàstir. Jan. 10., 11.—16.			7.
7	Nedelja	2. povelik. Herman, sp.	8.
8	Pondeljek	Albert, šk.; Dionizij, muč.	9.
9	Torek	Marija Kleofa; Demeter, muč.	10.
10	Sreda	Ecehiel, prer.; Mehtilda, dev.	11.
11	Četrtek	Leon I., pap.; Belina, dev.	12.
12	Petek	Julij, pap.; Angelus, sp.	13.
13	Sobota	Hermenegild, muč.; Ida, dev.	14.
15 Jezus napove svoj odhod. Jan. 16., 16.—22.			15.
14	Nedelja	3. povelik. Tiburcij, muč.	16.
15	Pondeljek	Helena, kr.; Anastazija, muč.	17.
16	Torek	Benedikt, sp.; Turibij, šk.	18.
17	Sreda	Anicet, pap.; Rudolf, muč.	19.
18	Četrtek	Apolonij, muč.; Antia, muč.	20.
19	Petek	Ema, vd.; Leon, pap.	21.
20	Sobota	Marcelin, šk.; Neža, dev.	22.
16 Jezus obljubi učencem sv. Duha. Jan. 16., 5.—14.			23.
21	Nedelja	4. povelik., Bruno, sp.	24.
22	Pondeljek	Soter in Gaj, papeža muč.	25.
23	Torek	Adalbert, šk.; Viljem, sp.	26.
24	Sreda	Jurij, muč.; Fidelis, muč.	27.
25	Četrtek	* Mark, evang.; Ermin, muč.	28.
26	Petek	M. B. dobrega sveta; Klet, šk.	29.
27	Sobota	Peregrin, sp.; Cita, dev.	30.
17 Jezus uči o moči molitve. Jan. 16., 23.—30.			
28	Nedelja	5. povelik. Vital, muč.	
29	Pondeljek	Robert, op.; Antonija, m.	
30	Torek	Katarina Sien., dev.	
Lunine mene.		Nebesno znamenje in dolgot dneva:	
☉ Mlj	7. ob 21. uri 18 m.	Sonce stopi dne 20. aprila ob	
☽ Prvi krajec	13. ob 14. uri 46 m.	6. uri 51 min. v znamenje Bika.	
☽ Ščip	22. ob 5. uri 37 m.	Dan zraste od 12 ur 43 minut	
☾ Zad. krajec	29. ob 8. uri 49 m.	na 14 ur 11 min. torej za eno uro	
		28 minut.	

MAJ - VELIKI TRAVEN

Dnevi		Godovi in nedeljski evangeliji	Beleške.
1	Sreda	Filip in Jakob, apostola (Križevo)	1.....
2	Četrtek	Krist. vnebohod., Sekund, m.	2.....
3	Petek	Najdba sv. križa; Mavra, muč.	3.....
4	Sobota	Florijan, muč.; Monika, vd.	4.....
18 Jezus govori o pričevanju sv. Duha. Jan. 15., 16 — 27. in 16., 1.-4.			5.....
5	Nedelja	6. povel. Irenej, šk.	6.....
6	Pondeljek	Jan. Ev. pred later. vrati	7.....
7	Torek	Stanislav, muč.; Gizela, kr.	8.....
8	Sreda	Prikazen Mihaele nadangela	9.....
9	Četrtek	* Gregorij Nac., šk.; Beat, sp.	10.....
10	Petek	Antonin, škof; Gordijan, muč.	11.....
11	Sobota	Mamert, škof; Sigmund, kr.	12.....
19 Jezus govori o sv. Duhu in ljubezni. Jan. 14., 23.-31.			13.....
12	Nedelja	Binkošti. Prihod sv. Duha	14.....
13	Pondeljek	B i n k. p o n d., Servacij, šk.	15.....
14	Torek	Bonifacij, muč.; Korona, muč.	16.....
15	Sreda	Kvatre. Zofija, muč.; Izidor, sp.	17.....
16	Četrtek	Janez Nep., muč.; Ubald, šk.	18.....
17	Petek	Kvatre. Paskal, sp.; Brunon, šk.	19.....
18	Sobota	Kvatre. Venancij, m.; Erik, kr.	20.....
20 Meni je dana vsa oblast. Mat. 28., 18.— 20.			21.....
19	Nedelja	1. pobink. Sv. Trojica; Ivo	22.....
20	Pondeljek	Bernardin, sp.; Bazila, dev.	23.....
21	Torek	Feliks Kant, sp.; Valent, muč.	24.....
22	Sreda	Helena, dev.; Julija, dev.	25.....
23	Četrtek	Sv. Rešnje Telo; Deziderij	26.....
24	Petek	* M. D. Pomočnica kristijan.	27.....
25	Sobota	Urban, pap.; Gregor, pap.	28.....
21 Prilika o veliki večerji. Luka 14., 16.— 24.			29.....
26	Nedelja	2. pobink. Filip Neri, sp.	30.....
27	Pondeljek	Beda, cerk. uč.; Janez, pap.	31.....
28	Torek	Avguštin, šk.; Viljem, op.	
29	Sreda	Mar. Magd., dev.; Maksim, muč.	
30	Četrtek	Ferdinand, kr.; Ivana Or., dev.	
31	Petek	Angela, dev.; Kocijan, muč.	
Lunine mene.		Nebesno znamenje in dolgost dneva	
● Mlač	7. ob 13. uri 7 m.	Sonce stopi dne 21. maja ob	
☽ Prvi krajec	14. ob 21. uri 51 m.	6. uri 25 min. v znamenje Dvojč-	
☾ Štíp	21. ob 14. uri 33 m.	kov.	
☾ Zad. krajec	29. ob 1. uri 40 m.	Dan zraste od 14 ur 13 minut	
		na 15 ur 21 min., torej za 1 uro	
		8 minut.	

JUNIJ - ROŽNIK

Dnevi		Godovi in nedeljski evangeliji	Beleške.
1	Sobota	Juvencij, muč.; Gracijan, muč.	1.
22	Prilika o izgubljeni ovci. Luka 15, 1.—10.		2.
2	Nedelja	3. pob., Marcellin, muč.	3.
3	Ponedeljek	Klotilda, kr.; Pavla, dev.	4.
4	Torek	Frančišek Kar., sp.; Kvirin, šk.	5.
5	Sreda	Valerija, muč.; Bonifacij, muč.	6.
6	Četrtek	Bertrand, og. p.; Norbert, šk. ☉	7.
7	Petek	Robert, op.; Sabinijan, muč.	8.
8	Sobota	Medard, šk.; Viljem, šk.	9.
23	O velikem ribjem lovu. Luka 5, 1.—11.		10.
9	Nedelja	4. pobink. Primož in Fel., m.	11.
10	Ponedeljek	Marjeta, kr.; Bogomil, šk.	12.
11	Torek	Barnaba. ap.; Marcijan, m.	13.
12	Sreda	Janez Fak., sp.; Flora, dev.	14.
13	Četrtek	Ant. Pad., sp.; Akvilina, dev. ☾	15.
14	Petek	Bazilij, cerk. uč.; Elizej, prer.	16.
15	Sobota	Vid in Modest, muč.	17.
24	O farizejski pravičnosti. Mat. 5, 20.—24.		18.
16	Nedelja	5. pob., Jošt, op.	19.
17	Ponedeljek	Adolf, šk.; Lavra, nuna	20.
18	Torek	Feliks in Fortunat, muč.	21.
19	Sreda	Gervazij in Protazij, muč.	22.
20	Četrtek	Silverij, pap.; Florentina, dev. ☽	23.
21	Petek	Alojzij, sp.; Alban, muč.	24.
22	Sobota	Ahacij, muč.; Pavlin, škof.	25.
25	Jezus nasiti 4000 mož. Mark 8, 1.—9.		26.
23	Nedelja	6. pobink. Eberhard, šk.	27.
24	Ponedeljek	Janez Krstnik, rojstvo. Kres.	28.
25	Torek	Viljem, op.; Prosper, šk.	29.
26	Sreda	Janez in Pavel, m.; Rudolf, šk.	30.
27	Četrtek	Hema, vd.; Ladislav, šk. ☽
28	Petek	Irenej, sp.; Leon, pap.
29	Sobota	Peter in Pavel, apostola.
20	O lažnivih prerokih. Mat. 7, 15.—21.	
30	Nedelja	7. pobink. Sp. sv. Pavla ap.
Lunine mene.		Nebesno znamenje in dolgot dneva
☉ Mlaj 6. ob 2. uri 5 m.		Sonce stopi dne 21. junija ob
☽ Prvi krajec 13. ob 2. uri 59 m.		14. uri 37 min. v znamenje Raka.
☾ Ščip 20. ob 0. uri 2 m.		Začetek poletja. Najdaljši dan in
☽ Zad. krajec 27. ob 19. uri 13 m.		in najkrajša noč. Dan zraste do 21
		junija za 15 min. in se skrči do 30.
		jun. za 2 minutt.

JULIJ - MALI SRPAN

Dnevi	Godovi in nedeljski evangeliji	Beleške.
1	Pondeljek Presv. Rešnja Kri; Teobald, p.	1.....
2	Torek Obisk M. D.; Oton, šk.	2.....
3	Sreda Helijodor, šk.; Beltram, šk.	3.....
4	Četrtek Urh, šk.; Berta, dev.	4.....
5	Petek Ciril in Metod, slov. apost.	5.....
6	Sobota Izaija, prerok; Dominika, muč.	6.....
27 O krivičnem hišniku. Luka 16., 1.—9.		7.....
7	Nedelja 8. pobink. Vilibald, šk.	8.....
8	Pondeljek Elizabeta, kr.; Kilijan, šk.	9.....
9	Torek Anatolija, dev.; Veronika, dev.	10.....
10	Sreda Analija, dev.; Felicita, muč.	11.....
11	Četrtek Pij I., pap.; Olga, dev.	12.....
12	Petek Mohor in Fortunat, muč.	13.....
13	Sobota Marjeta, dev. muč.; Anaklet, pap.	14.....
28 Jezus se joče nad Jeruzalemom. Luka 19., 41.—47.		15.....
14	Nedelja 9. pobink. Bonaventura, šk.	16.....
15	Pondeljek Henrik, kr.; Vladimir, kr.	17.....
16	Torek Devica Marija Karmelska	18.....
17	Sreda Aleš, spoz.; Generozij, muč.	19.....
18	Četrtek Friderik, šk.; Kamil Lel., sp.	20.....
19	Petek Vincencij Pavl., sp.; Maksima	21.....
20	Sobota Elija, prer.; Hieronim, sp.	22.....
29 O farizeju in cestinarju. Luk. 18., 9.—14.		23.....
21	Nedelja 10. pobink., Danijel, prer.	24.....
22	Pondeljek Marija Magd., sp.; Teofil, muč.	25.....
23	Torek Apolinarij, šk.; Liborij, šk.	26.....
24	Sreda Kristina, muč.; Roman, muč.	27.....
25	Četrtek Jakob st., ap.; Krištof, muč.	28.....
26	Petek Ana, mati M. D.; Valens, muč.	29.....
27	Sobota Pantaleon, muč.; Natalija, muč.	30.....
30 Jezus ozdravi gluhonemega. Mark 7., 31.—37.		31.....
28	Nedelja 11. pobink. Viktor, muč.	
29	Pondeljek × Marta, dev.; Beatrika, muč.	
30	Torek Abdon in Senen, m.; Julita, m.	
31	Sreda Ignacij Lojola, spozn.	
Lunine mene.		Nebesno znamenje in dolgot dni
● Mlaj 5. ob 12. uri 28 m. ☾ Prvi krajec 12. ob 7. uri 55 m. ☽ Ščip 19. ob 10. uri 55 m. ☾ Zad. krajec 27. ob 12. uri 29 m.		Sonce stopi dne 23. julija ob 1. uri 34 minut v znamenje Leva . Dan se skrči od 15 ur 34 minut na 14 ur 45 min., torej za 49 min.

AVGUST - VELIKI SRPAN

Dnevi		Godovi in nedeljski evangeliji.	Beleške.
1	Četrtek	Vezi Petra ap.; Makab. bratje	1.
2	Petek	Porcijunkula. Alfonz Lig., šk.	2.
3	Sobota	Najdba sv. Stefana; Lidija, vd. ☉	3.
31 O usmiljenem Samaritanu. Luka 10., 23.-27.			4.
4	Nedelja	12. pobink. Dominik, sp.	5.
5	Pondeljek	Marija Snežnica; Ožbolt, kr.	6.
6	Torek	Gosp. sprem.; Sikst, pap.	7.
7	Sreda	Kajetan, sp.; Donat, muč.	8.
8	Četrtek	Cirijak, Larg in Smaragd, muč.	9.
9	Petek	Roman, muč.; Emigdij, šk.	10.
10	Sobota	Lavrencij, muč.; Hugon, škof. ☽	11.
32 Jezus ozdravi deset gobavih. Luka 17., 11.-19.			12.
11	Nedelja	13. pobink. Suzana, dev.	13.
12	Pondeljek	Klara, dev.; Hilarija, muč.	14.
13	Torek	Hipolit in Kasijan, muč.	15.
14	Sreda	Evzebij, sp.; Anastazija, dev.	16.
15	Četrtek	Vnebovzetje Marije Device	17.
16	Petek	Rok, sp.; Joahim, oče M. D.	18.
17	Sobota	Hijacint, sp.; Emilija, dev.	19.
33 O božji previdnosti. Mat. 6., 24.-33.			20.
18	Nedelja	14. pobink. Helena, kr. ☽	21.
19	Pondeljek	Ludovik Tol, šk.; Julij, muč.	22.
20	Torek	Bernard, op.; Samuel, prer.	23.
21	Sreda	Ivana Fr., vd.; Adolf, sp.	24.
22	Četrtek	Timotej, muč.; Hipolit, muč.	25.
23	Petek	Viktor, šk.; Filip Ben., sp.	26.
24	Sobota	Jernej, apost.; Ptolemej, šk.	27.
34 Jezus obudi mladeniča v Najmu. Luka 7., 11.-16.			28.
25	Nedelja	15. pobink. Ludovik, kr.	29.
26	Pondeljek	Zeferin, pap.; Samuel, muč. ☽	30.
27	Torek	Jožef Kal., sp.; Gerhard, šk.	31.
28	Sreda	Avguštin, c. uč.; Hermes, muč.	
29	Četrtek	Obglavlj. sv. Janeza Krstnika.	
30	Petek	Roza Lim., dev.; Feliks, muč.	
31	Sobota	Rajmund, spozn.; Izabela, dev.	
Lunine mene.		Nebesno znamenje in dolgost dneva:	
☉ Mlaj	3. ob 21. uri 9 m.	Sonce stopi dne 23. avgusta ob	
☽ Prvi krojec	10. ob 13. uri 0 m.	8. uri 29 minut v znamenje De-	
☽ Ščip	18. ob 0. uri 2 m.	vice.	
☾ Zad. krojec	26. ob 4. uri 33 m.	Dan se skrči od 14 ur 42 min. na	
		15 ur 18 min. — torej za 1 uro	
		24 min.	

SEPTEMBER - KIMOVEC

Dnevi		Godovi in nedeljski evangeliji.	Beleške.
35		Jezus ozdravi vodeničnega. Luka 14., 1.—11.	
1	Nedelja	16. pob. (ang.) Egidij, op.	1.
2	Pondeljek	Štefan, kr.; Antonin, muč.	2.
3	Torek	Evfemija, Tekla in Doroteja, m.	3.
4	Sreda	Rozalija, dev.; Ida, grof.	4.
5	Četrtek	Lavrencij, šk.; Viktorin, šk.	5.
6	Petek	Hermogen, muč.; Pelazij, m.	6.
7	Sobota	Marko in tov., muč.; Regina, muč.	7.
36		O največji zapovedi. Mat. 22., 34.—46.	
8	Nedelja	17. pob. Rojstvo Mar. Dev.	8.
9	Pondeljek	Peter Kl., sp.; Gorgonij, muč.	9.
10	Torek	Nikolaj Tol., sp.; Pulherija, ces.	10.
11	Sreda	Prot in Hijacint, muč.	11.
12	Četrtek	Ime Marijino; Gvidon, sp.	12.
13	Petek	Virgilij, muč.; Notburga, dev.	13.
14	Sobota	Povišanje sv. Križa; Ciprijan, muč.	14.
37		Jezus ozdravi mrtvoudnega. Mat. 9., 1.—8.	
15	Nedelja	18. pobink. Marija 7 žalosti	15.
16	Pondeljek	Ljudmila, vd.; Kornelij, muč.	16.
17	Torek	Lambert, šk.; Hildegarda, op.	17.
18	Sreda	Kvatre. Jožef Kupert, sp.	18.
19	Četrtek	Januarij, šk.; Arnulf, sp.	19.
20	Petek	Kvatre. Evstahij, muč.	20.
21	Sobota	Kvatre. Matevž, ap.; Jona, pr.	21.
38		Prilika o kraljevi ženitnini. Mat. 22., 1.—14.	
22	Nedelja	19. pob. Mavricij, muč.	22.
23	Pondeljek	Tekla, m.; Lin., pap.	23.
24	Torek	Marija, rešiteljica ujetnikov	24.
25	Sreda	Firmin, šk.; Kleofa, spoz.	25.
26	Četrtek	Ciprijan in Justina, muč.	26.
27	Petek	Kozma in Damijan, muč.	27.
28	Sobota	Venceslav, kralj; Marcijal, m.	28.
39		Jezus ozdravi kraljevega sina. Jan. 4., 46.—53.	
29	Nedelja	20. pob. Mihael, nadang.	29.
30	Pondeljek	Hieronim, c. uč.; Honorij, šk.	30.
<p>Lunine mene.</p> <p>☉ Mlaj 2. ob 5. uri 15 m.</p> <p>☽ Prvi krajec 8. ob 20. uri 32 m.</p> <p>☽ Ščip 16. ob 15. uri 41 m.</p> <p>☾ Zad. krajec 24. ob 18. uri 47 m.</p>		<p>Nebesno znamenje in dolžost dneva:</p> <p>Sonce stopi dne 25. septembra ob 5. uri 46 min. v znamenje Tehtnice. Začetek jeseni. Noč in dan sta enako dolga.</p> <p>Dan se skrči od 13 ur 15 min. na 11 ur 44 min., torej za 1 uro 31 min.</p>	

OKTOBER - VINOTOK

Dnevi		Godovi in nedeljski evangeliji.	Beleške.
1	Torek	Remigij, šk.; Areta, muč.	1.
2	Sreda	Angeli varuhi; Leodegar, šk.	2.
3	Četrtek	Evald, muč.; Kandid, muč.	3.
4	Petek	Frančišek Ser., sp.; Edvin, kr.	4.
5	Sobota	Placid in tov., muč.; Gala, vd.	5.
40 Prilika o kraljevem računu. Mat. 18., 23.-35.			6.
6	Nedelja	21. pob., (Rožn. ven.), Fida	7.
7	Pondeljek	M. D., kr. rožn. venca; Justina, dev.	8.
8	Torek	Brigita, vd.; Simeon, starček	9.
9	Sreda	Dionizij, šk.; Abraham, očak	10.
10	Četrtek	Frančišek B., sp.; Ludovik, sp.	11.
11	Petek	Nikazij, šk.; Firmin, šk.	12.
12	Sobota	× Maksimilijan, šk.; Serafin, sp.	13.
41 Dajte cesarju, kar je cesarjevega. Mat. 22., 15.-21.			14.
13	Nedelja	22. pob. Edvard, kr.	15.
14	Pondeljek	Kalist, pap.; Domicijan, šk.	16.
15	Torek	Terezija, dev.; Brunon, šk.	17.
16	Sreda	Gal, opat; Maksima, dev.	18.
17	Četrtek	Hedviga, kr.; Marjeta A., dev.	19.
18	Petek	Luka, evang.; Just, muč.	20.
19	Sobota	Etbin, opat.; Peter Al., sp.	21.
42 Jezus obudi Jajrovo hčer. Mat. 9., 18.-26.			22.
20	Nedelja	23. pob. (P. cerk.) Felicijan	23.
21	Pondeljek	Uršula, dev.; Hilarijon, op.	24.
22	Torek	Kordula, dev.; Marija Sal., m.	25.
23	Sreda	Severin, šk.; Klotilda, muč.	26.
24	Četrtek	Rafael, nadang.; Kristina, muč.	27.
25	Petek	Krizant in Darija, muč.	28.
26	Sobota	Evarist, pap.; Marcel, muč.	29.
43 Jezus ozdravi stotnikovega hlapca. Mar. 8., 1.-13.			30.
27	Nedelja	24. pob. Kristus kralj	31.
28	Pondeljek	** Simon in Juda, apost.	
29	Torek	Narcis, šk.; Ida, dev.	
30	Sreda	Klavdij, muč.; Alfonz R., sp.	
31	Četrtek	Volbenk, šk.; Lucila, dev.	
Lunine mene. ● Mlaj 1. ob 13. uri 41 m.) Prvi krajec 8. ob 7. uri 18 m. ☽ Ščip 16. ob 9. uri 15 m. (Zad. krajec 24. ob 7. uri 4 m. ● Mlaj 31. ob 23. uri 3 m.		Nebesno znamenje in dolgost dneva: Sonce stopi dne 23. oktobra ob 14. uri 39 min. v znamenje Škorpjona. Dan se skrči od 11 ur 41 minut na 10 ur 9 minut, torej za 1 uro 32 min.	

NOVEMBER - LISTOPAD

Dnevi		Godovi in nedeljski evangelijski	Beleške.
1	Petek	God vseh svetnikov	1.....
2	Sobota	* Vseh ver. duš dan.	2.....
14 Jezus pomiri vihar na morju. Mat. 8., 23.-27.			3.....
3	Nedelja	25. pob. (Zahv.) Hubert, šk.	4.....
4	Pondeljek	** Karl Bor., šk.; Vital, muč.	5.....
5	Torek	Caharija, oče Jan. Krstnika.	6.....
6	Sreda	Lenart, op.; Sever, šk.	7.....
7	Četrtek	Engelbert, šk.; Prodocim, šk.	8.....
8	Petek	Bogomir, šk.; Deodat, muč.	9.....
9	Sobota	Teodor, muč.; Orest, muč.	10.....
45 O dobrem semenu. Mat. 13., 24.-30.			11.....
10	Nedelja	26. pob. Andrej Av., sp.	12.....
11	Pondeljek	* Martin, šk.; Mena, muč.	13.....
12	Torek	Martin, pap.; Livin, šk.	14.....
13	Sreda	Stanislav Kost., sp.; Didak, sp.	15.....
14	Četrtek	Jozafat K., šk.; Serapijon, muč.	16.....
15	Petek	Leopold, vojv.; Jedert, dev.	17.....
16	Sobota	Edmund, šk.; Otmar, op.	18.....
46. O gorčičnem semenu. Mat. 13., 31.-35.			19.....
17	Nedelja	27. pobink. Gregorij, šk.	20.....
18	Pondeljek	Odon, opat; Hilda, muč.	21.....
19	Torek	Elizabeta, kr.; Poncijan, pap.	22.....
20	Sreda	Feliks, sp.; Edmund, kr.	23.....
21	Četrtek	Darov. M. D.; Kolumban, sp.	24.....
22	Petek	Cecilija, muč.; Maver, muč.	25.....
23	Sobota	Klemen, pap.; Felicita, muč.	26.....
47 O razdejanju Jeruzalema. Mat. 24., 15.-35.			27.....
24	Nedelja	28. pobink. Hrizogon, m.	28.....
25	Pondeljek	Katarina, muč.; Jukunda, m.	29.....
26	Torek	Konrad, šk.; Silvester, op.	30.....
27	Sreda	Virgilij, šk.; Ahacij, šk.	
28	Četrtek	Eberhard, šk.; Gregor, pap.	
29	Petek	Saturnin, šk.; Filomen, muč.	
30	Sobota	Andrej, apost.; Justina, muč.	
Lunine mene.		Nebesno znamenje in dolgot dneva:	
☾ Prvi krajec 6. ob 22. uri 8 m.		☀ Sonce stopi dne 22. novembra	
☽ Ščip 15. ob 3. uri 23 m.		ob 11. uri 49 minut v znamenje	
☾ Zad. krajec 22. ob 17. uri 36 m.		Strelca.	
☀ Mlaj 29. ob 9. uri 42 m.		Dan se skrči od 10 ur 6 min.	
		na 8 ur 58 minut, torej za 1 uro 8 min.	

DECEMBER - GRUDEN

Dnevi		Godovi in nedeljski evangeliji	Beleške.
48 O poslednji sodbi. Luka 21., 25.-33.			
1	Nedelja	1. advent. Natalija, sp.	1.
2	Pondeljek	Bibijana, muč.; Pavlina, dev.	2.
3	Torek	Frančišek Ks., sp.; Lucij, šk.	3.
4	Sreda	Barbara, muč.; Peter Zlat, c. uč.	4.
5	Četrtek	Krišpin, muč.; Saba, op.	5.
6	Petek	Nikolaj, šk.; Apolin, muč.	6.
7	Sobota	Ambrozij, c. uč.; Agaton, muč.	7.
49 Janez Krstnik v ječi. Mat. 11., 2.-10.			8.
8	Nedelja	2. advent. Br. sp. Mar. Dev.	9.
9	Pondeljek	Peter Four., šk.; Valerija, muč.	10.
10	Torek	Lavret. M. B.; Melhijad, pap.	11.
11	Sreda	Damazij, pap.; Trazon, opal	12.
12	Četrtek	Maksencij, muč.; Epimah, muč.	13.
13	Petek	Lucija, muč.; Otilija, dev.	14.
14	Sobota	Spiridijon, op.; Nikazij, šk.	15.
50 Janez Krstnik pričuje o Kristusu. Jan. 1., 19.-28.			16.
15	Nedelja	3. adventna. Jernej, šk.	17.
16	Pondeljek	Evzebij, šk.; Adela, vd.	18.
17	Torek	Lazar, šk.; Vivina, dev.	19.
18	Sreda	Kvatre. Gracijan, šk.	20.
19	Četrtek	Nemezij, muč.; Fausta, vd.	21.
20	Petek	Kvatre. Liberat, muč.	22.
21	Sobota	Kvatre. Tomaž, apost.	23.
51 Janez Krstnik poklican v prerokovanje. Luka 3., 1.-6.			24.
22	Nedelja	4. advent. Demetrij, muč.	25.
23	Pondel.	Viktorija, muč.; Dragobert, kr.	26.
24	Torek	* Adam in Eva; Irmina, dev.	27.
25	Sreda	Božič. Rojst. Gospodovo.	28.
26	Četrtek	Štefan, muč.; Arhelaj, šk.	29.
27	Petek	Janez Evang.; Fabiola, vd.	30.
28	Sobota	Nedolžni otročiči; Kastor, muč.	31.
52 Simeon in Ana oznanjata Gospoda. Luka 2., 33.-40.			
29	Nedelja	N. pred N. letom. Tomaž, šk.	
30	Pondeljek	David, kr.; Evgenij, šk.	
31	Torek	* Silvester, pap.; Pavlina, dev.	
Lunine mene,) Prvi krajec 6. ob 17. uri 1 m. ☾ Ščip 14. ob 20. uri 38 m. C Zad. krajec 22. ob 2. uri 45 m. ☽ Mlaj 29. ob 21. uri 56 m.		Nebesno znamenje in dolgot dneva: Sonce stopi dne 22. dec. ob 0. uri 55 min. v znamenje Kozoroga . Začet. zime. Najkrajši dan, najdaljša noč. Dan se skrči do 22. za 17 min. in zraste nato do konca mes. za 4 min.	

Kako je pel slavec ?

Humoreska. - Spisal Mihajl Zoščenko.

1.

Bil je pravi čudež, da je v tako siromašni in mračni okolici uspevala tako izredna deklica, prava šmarnica, dišeča rožica, kakor je bila Lizočka Rundukova. A nazadnje, ako stonoga živi v vlažni plesnobi, zakaj bi tudi človek ne mogel živeti med mokrim perilom.

In vendar je bilo Lizočke Rundukove žal temu in onemu.

O nji bomo pozneje govorili zelo izčrpano, toda zdaj je pisatelj te zgodbe primoran, da bralcu predstavi Vasilija Vasiljeviča Bilinkina. Kakšne sorte človek je to bil? Od kod je prišel? V kakšnih odnošajih je bil do spoštovane družine Rundukovih? Ali je bil z njimi v sorodstvu? Ali je le slučajno in za kratko dobo posegel v njihovo življenje?

Ta Bilinkin je hodil zmeraj zelo počasi in skoraj zamišljen okrog. Roke je držal sklenjene na hrbtu. Zelo nagosto je mežikal s trepalnicami. Telo mu je bilo nekoliko upognjeno; gotovo so ga bile sključile neprijetnosti življenja.

Kar se tiče izobrazbe, je delal vtis, da je dovršil kake štiri gimnazijske razrede.

Možak je prišel iz Moskve, ko je bila izbruhnula revolucija, sicer pa ni nihče kaj natančnejšega vedel o njem. Tudi ni bilo jasno, po kaj je prišel v ta kraj. Morda je mislil, da je na deželi manjša lakota. Ali pa ni mogel prestajati na mestu in ga je vleklo v neznane daljave, v dogodivščine. Vrag naj ve, kaj se je godilo v njegovi duši!

Bržkone si je mislil, da je na deželi manjša lakota. Tako je ta človek sprva vedno krožil po trgu in s poželenjem opazoval sveže hlebce kruha in cele gore drugih živil. S čim pa se je v resnici preživljal, ni bilo jasno. Morda je celo beračil. Morebiti je zbiral stare zamaške in jih prodajal. Tudi takih obupancev se takrat ni manjkalo v mestu.

Bilo pa je očitno, da se je ta človek zelo slabo hranil. Postal je mršav in je za-

čel izgubljati lase. Ko je trenkljal okrog, se je plaho oziral na vse strani in noge kar vlačil za seboj. Prenehal je celo mežikati z očmi; nepremično in zdolgočaseno je strmел predse.

Pozneje se je na nerazumljiv način zopet izkopal iz tega položaja. Ob času, v katerem se godi naša ljubezenska zgodba, je imel Bilinkin stalno državno službo z dohodki sedmega plačilnega razreda, da ne štejemo prejemkov za delo čez ure.

In od takrat je postajal Bilinkin zopet okroglejši; tako rekoč vlival je vase izgubljene življenjske sokove in je zopet nagosto in neprisiljeno mežikal z očmi. Hodil je s težkim korakom človeka, ki ima polno pravico do življenja in pozna njegovo ceno. In v resnici je bil v dneh naše zgodbe s svojimi dva in tridesetimi leti prav zastaven mož.

Sprehajal se je pogosto in nadolgo, vih-tel palico, z njo mimogrede obglavljaj cve-tice, klestil travo in listje. Kdaj pa kdaj se je spustil na kako klop in z zadovoljnim nas-mehom na obrazu dihal iz polnih prsi. Kaj je mislil, kakšni posebni načrti so mu šli po glavi? Tega nihče ni vedel. Morda ni mi-slil na nič. Morda je bil navdušen že zgolj nad tem, da živi. Najbrž pa je razmišljal, ka-ko bi menjal stanovanje.

Stanoval je pri cerkovniku Volosatovu. In za Bilinkina je bilo zaradi njegovega so-cialnega stališča mučno, da stanuje pri člo-veku, ki politično ni brez madeža. Večkrat je izpraševal, če morda kdo, za božjo voljo, ve za kako drugo sobo, ker mu je neljubo, da živi pod streho služabnika neke vere. Slednjič je dobil sobico pri spoštovani dru-žini Rundukovih. Ne da bi si kaj pomišljal, se je preselil; nosač Nikita je oskrbel prenos imetja.

Cerkovnik sicer tega Bilinkina prav nič ni potreboval, vendar se je čutil užaljenega v svojih najboljših, ako tudi zelo nedoloč-

nih čustvih; grozil je celo, da bo Bilinkinu ob prvi priliki razbil gobec. In ko je Bilinkin svoje imetje nakladal na voz, je stal cerkovnik ob oknu in se zasmeljal nenaravno glasno, da bi s tem dokazal svojo popolno ravnodušnost glede Bilinkinovega odhoda.

Cerkovnikova žena je zdaj pa zdaj pri-tekla na dvorišče, vrgla to ali ono reč na voz in zakričala: «Da ti je srečna pot! Odpelji

se, izgini, kakor kamen, ki pade v vodo! Mi te ne zadržujemo.»

Zbrano občinstvo in sosedje so se zado-voljni smejali in delali neprikrite opazke o navideznem ljubezenskem razmerju med Bi-linkinom in cerkovnikovo ženo. Tega pa pi-satelj te zgodbe ne trdi. On za nič ne ve. In kakih nepotrebnih obrekovanj tudi ne mara vnašati v leposlovje.

2.

Bilinkinu so bili oddali sobo brez prave potrebe in brez koristoslóvstva. Z eno bese-do, stara Darja Vasilijovna Rundukova se je bala, da ji bodo sicer zaradi splošnega po-manjkanja stanovanj vsilili kako surovo mnogoštevilno družino.

To okoliščino je Bilinkin celo nekoliko izrabil. Ko je šel mimo klavirja, je poškilil nanj in omenil, da je to glasbilo tako rekoč popolnoma odveč, da je on miren, od življe-nja težko preizkušen človek, ki je bil na dveh bojiščih, obstreljevan od težkega topništva in da ne more prenašati nepotrebnih glasov.

Starka mu je užaljena odgovorila, da imajo ta klavirček že štirideset let in da ga zaradi Bilinkinóvih muh ne bodo razbili, ne mu iztrgali strun in polomili pedalov, tem manj, ker se Lizočka uči glasbe in bo morda to glavni smoter njenega življenja.

Bilinkin je srdito zavrnil starko in ome-nil, da je izrazil le ponižno prošnjo, a ni dal strogega ukaza.

Nato je bila starka še bolj razžaljena, začela je jokati in bi mu bila kmalu odpo-vedala, ako bi ne bila takoj pomislila na možnost prisilne oddaje stanovanja kakim tujim ljudem.

Bilinkin se je preselil zjutraj in je do večera stokal v svoji sobi, urejeval in pribi-jal vse po svojem velikomestnem okusu.

Dva ali trije dnevi so pretekli mirno, brez posebnih sprememb.

Bilinkin je odhajal v službo, se vračal pozno popoldne, nato je dolgo hodil po svoji sobi in drsal v copatah. Zvečer je použil ka-ko malenkost, potem je zaspal, rahlo smrčal in piskal z nosom.

Lizočka Rundukova je tiste dni hodila nekam tiha okrog in večkrat vprašala svojo mater in mlajšega bratca Miška, kakšen je, po njenem mnenju ta Bilinkin, ako kadi pi-po in tako dalje.

Tretjega dne je videla Bilinkina na last-ne oči. Bilo je zgodaj zjutraj; Bilinkin se je pripravljaj kot po navadi, da odide v službo. Šel je po hodniku v nočni srajci, z odpetim ovratnikom. Naramnice so mu visele navzdol in mu bingljale na vse strani. Hodil je počasi in nosil v eni roki brisačo in di-šeče milo, z drugo roko pa si je gladil od le-zanja razkuštrane lasé.

Lizočka je stala v kuhinji zaposlena z gospodinjstvom, čedila je samovar in posu-šeno poleno cepila v treske.

Ko ga je zagledala, je rahlo kriknila in stopila v stran, ker se je sramovala zaradi neurejene jutranje toalete. In Bilinkin je stal na vratih in opazoval gospodično z ne-kakim začudenjem in celo z navdušenjem.

Res, Lizočka je bila tisto jutro zelo lepa. Ta svežost rahlo zaspanega obraza! Razmr-šeni kodri svetlih las! Narahlo zafrknjeni nosek! In svetle oči! A ne baš visoka, toda zajetna postavica! Vse na nji je bilo nena-važno prikupno. Očitovala je tisto očarujo-čo površnost in morda tudi nerednost ruske žene, ki zjutraj z golimi nogami skoči iz po-stelje, drsa v copatah in ureja stanovanje. Take ženske ugajajo tudi pisatelju te zgod-be. Niso mu zoprne.

V resnici te zajetne ženske z lenim po-gledom niso nič prikupne. Ne zibljejo se pri hoji, nimajo temperamenta, ne poznajo spo-gledljivosti, gibljejo se počasi v mehkih co-patah, nepočesane... Če jih človek natančno presoja, so celo odvratne. In vendar!...

Čudovita stvar, moj dragi bralec!

Kaka punčka, tako rekoč iznajdba za-padne kulture, pisatelju te zgodbe prav nič ne ugaja. Nosi grško počesko, ki se je nihče ne sme dotakniti. In če se je kdo dotakne, ni konca vpitja in škandala. Dalje nosi oble-ko, ki se je tudi ne sme nihče dotakniti. Ali se raztrga ali pa pomaže. Komu to koristi? Kje sta tu čar in radost življenja?

Če naša ženska sede, se vidi, da sedi in ne kakor da bi bila nasajena na iglo. One druge pa sedijo kakor na buciki. Komu to koristi?

Pisatelj te zgodbe občuduje marsikaj na tuji kulturi, toda kar se tiče žensk, pa le rajši ostane pri narodnem običaju.

Gotovo se tudi Bilinkinu ugajale take vrste ženske. Na vsak način je obstal pred Lizočko Rundukovo, celo usta je malce od-prl in jo je gledal z velikim presenečenjem, ne da bi si bil popravil naramnice.

Lizočka je rahlo vzdihnila, stekla po ku-hinji tja in sem, nato je odšla ter si med hojo urejevala obleko in skuštrane lasé.

Ko se je zvečer Bilinkin vrnil iz službe, je počasi odhajal v svojo sobo in upal, da bo Lizočko srečal na hodniku. Ni je srečal. Tisti večer je Bilinkin petkrat ali šestkrat

šel v kuhinjo in je slednjič naletel na Lizočko; pozdravil jo je zelo spoštljivo in galantno. Glavo je nagnil rahlo v stran in napravil z rokami neko nedoločno kretnjo, ki je gotovo izražala navdušenje in veliko radost. Taka srečanja na hodniku ali v kuhinji sta ju izdatno zblížala.

Kadarkoli je zdaj Bilinkin prišel domov in je Lizočka igrala na klavir kako bedarijo, jo je prosil, naj zaigra še kaj tako v srcé pretresujočega. In ona je zaigrala kako ganljivo skladbo ali kak šimi ali pa se je ponešla z nekaterimi akordi druge, tretje ali morda tudi, vrag naj se v tem spozna, četrte Lisztove rapsodije.

In on, Bilinkin, ki je bil dvakrat na vseh bojiščih in je bil obstreljevan od težkega topništva, je poslušal hrumeče glasove klavirja, kakor da se to godi prvič v njegovem življenju. In je tako sedel, oslonjen na stol, in je mislil na radosti človeškega življenja.

Za Miška, Lizočkinega bratca, se je tedaj začelo lepo življenje. Bilinkin mu je dal denarja in ga je prosil, naj rahlo zabrlizga na prste, kadarkoli bo stara v kuhinji, a Lizočka sama v sobi.

Čemu je Bilinkin to potreboval, je pisatelju te zgodbe nejasno. Starka je vsa navdušena opazovala ljubljenca, ker je upala, da se bo Lizočke, če pojde vse po sreči, iznebila najkasneje v jeseni.

Miškova naloga ni bila, da bi se poglobljaj v skrivnosti Bilinkinove duše, zabrlizgal je, kadar se mu je zdelo, najmanj šestkrat na dan, in je s tem Bilinkina povabil, naj pogleda v sobo. In Bilinkin je res vsakokrat stopil v sobo, sedel k Lizočki, govoril z njo spočetka o čisto vsakdanjih stvareh, nato pa jo je zaprosil, naj mu igra priljubljene ji skladbe. In kadar je Lizočka prenehala z igranjem, je Bilinkin položil svoje vozlaste prste filozofsko nastrojenega človeka, ki je veliko doživel in je bil obstreljevan od težkega topništva, v njene bele roke, in jo je prosil, naj mu pripoveduje o svojem življenju, ter se je živo zanimal za vse podrobnosti njene preteklosti. Večkrat jo je tudi vprašal, če je že tudi kdaj prej čutila drget prave, resnične ljubezni, ali ga šele tedaj prvokrat čuti.

In gospodična se je zagonetno smehljajala, se rahlo dotaknila tipk klavirja in rekla: «Ne vem.»

Ljubila sta se strastno in sanjavo. Nista se mogla gledati brez solza in trepetanja. In kadar sta se srečala, sta vedno znova občutila naval ljubezni in radosti.

Bilinkin se je večkrat z grozo opazoval in strmeč razmišljajal, kako je to, da je on, ki je bil dvakrat na vseh bojiščih in si je izredno težko priborjeval pravico do obstanka, svoje življenje brez pomislekov daroval ničevim muham te ljubeznive gospodične.

Medtem ko se je spominjal vseh žensk, ki jih je kdaj srečal v svojem življenju, in celo zadnje, cerkovnikove žene, s katero je doživel majhen romanček — o tem je pisatelj te zgodbe prepričan — je čutil popolnoma jasno, da je prav za prav šele tedaj, v svojem enaintridesetem letu, doživel pravo ljubezen. Bilinkin je uvidel, da je postal popolnoma drugačen človek, da se je njegova kri spremenila v svojih osnovnih sestavinah, da je bilo vse prejšnje življenje smešno in ničevno v primeri s tem nenavadnim ljubezenskim zanosom. In Bilinkin, cinik, od življenja preizkušeni človek, ki je oglušen od topov že večkrat zrl smrti v oči, ta grozni Bilinkin je začel pesnikovati in je spesnil najmanj deset različnih pesmi in eno balado.

Pisatelj te zgodbe ne pozna njegovih pesmi razen ene z naslovom «Tebi in drugim...», ki jo je bil Bilinkin poslal nekemu listu, a je uredništvo ni sprejelo, ker ni bila v skladu z novo dobo. To je pisatelj teh vrstic izvedel slučajno od tehničnega tajnika Ivana Abramoviča Kranza, ki mu gre hvala za to uslugo. Pisatelj te zgodbe ima, kar se tiče pesmic in na splošno poezije, svoje posebno mnenje in zato čitateljev in stavev ne mara nadlegovati s celo, precej dolgo pesmijo. Pisatelj te zgodbe nudi stavčevi pozornosti samo dve zadnji, najlepše zveneči kitici.

«Ljubezen bila mu rajski je sen
in bolščal samó v obrazek je njen.
O, Liza, že ves sem zgorel
od tvoje bližine.
sem nič kot pepel...»

Po obliki se mi ta pesmica ne zdi slaba. Toda na splošno je precej klavrna in res ni v skladu z novo dobo.

Poslej se Bilinkin ni več vdajal poeziji in ni stopal po trnjevi stezi pesnikov. Bilinkin, ki se je zmeraj nagibal k amerikanizmu, je svoje literarne uspehe kmalu pustil na cedilu, svoj talent neusmiljeno zagrebel v zemljo in začel znova živeti kot prej, ne da bi svoje blazne misli zaupal papirju.

Bilinkin in Lizočka sta se našla zvečer, odšla zdoma in dolgo v noč tavalala po praznih ulicah in cestah. Včasih sta stopila k reki, sedela na peščenem obrežju in z globoko, molčečo radostjo opazovala beg valov. Večkrat sta se zgrabila za srcé in rahlo zaječala, očarana nad čudovitimi barvami pokrajine ali nad kakim oblačkom, ki je plaval nad njima. Vse to je bilo zanju novo in omamno, a glavno je bilo, da sta mislila in čutila prvič v življenju.

Zaljubljenca sta večkrat šla iz mesta, prav do gozda. In tam sta z roko v roki hodila dalje, obstala pri kaki smreki ali jelki, jo strme opazovala in se čudila muhasti in pogumni igri prirode, ki je za človeka potrebno drevo pognala iz zemlje. In nato so Bilinkina premagala čustva, da je padel pred

Lizočko na kolena, ves presunjen od čarobnosti vsega zemskega in od izrednosti prirodnih zakonov.

In vseokrog je bila mesečina, skrivnost noči, trava, cvrkutajoče kobilice, tihi gozd, žabe in hrošči. In okoli in okoli sladkost in mir.

Bilinkinu in Lizočki so bili ti sprehodi zunaj mesta najljubši.

Toda na enem teh krasnih sprehodov, najbrže v kaki vlažni noči, se je Bilinkin prehladil in je moral leči. Razvil se mu je neke vrste mumps. Že takoj zvečer je Bilinkin čutil rahlo mrzlico in ostro bolečino v vratu. Ponoči pa mu je začel otekati obraz.

Z razpuščenimi lasmi, v mehkih copatah in tiho jokajoča je prišla Lizočka v njegovo sobo. Tekala je sem pa tja, od mize k postelji in nazaj, in ni vedela, kaj naj stori, da bi bolniku olajšala bolečino. Tudi njena mati se je nekajkrat privarila v sobo in vprašala trpečega, če bi ne hotel nekoliko mahovničine žolice, ki je pri vseh nalezljivih boleznih neobhodno potrebna. Po dveh dneh, ko je Bilinkinov obraz tako zatekel, da ga

ni bilo več spoznati, je Lizočka poklicala zdravnika.

Zdravnik je preiskal bolnika, predpisal neka zdravila in odhajal tiho zabavljaše, ker so mu plačali s samim drobižem. Lizočka Rundukova je tekla za njim, ga ujela na cesti, ga naskakovala in vpraševala: «Torej kako? Kaj? Ali je upanje, da ozdravi?» Zdravnik naj ve, da ona smrti tega človeka ne bo preživela. In mož, ki je bil v svojem poklicu vajen takih prizorov, ji je povedal ravnodušno, da je to samo mumps in da zaradi tega žal nihče ne umrje.

Lizočka se je vrnila nekoliko razočarana, ker bolezen ni nevarna, in je bolnika vdano negovala brez ozira na njene šibke moči in njeno zdravje, ter brez strahu, da bi se nalezla boleznii.

Bilinkin se prve dni sploh ni upal dvigniti z blazin, otipaval je svoj zatekli vrat in s strahom vpraševal, ali ga Lizočka ne bo nehala ljubiti po tej bolezni, ko ga je videla v tako strašnem stanju.

Gospodična ga je prosila, naj se zaradi tega ne razburj in mu je zatrdila, da je ta bolezen le še bolj utrdila njeno ljubezen.

3.

Od dne, ko je Bilinkin vstal in sta njegova glava in vrat zopet dobila navadno obliko, je bil prepričan, da ga je Lizočka Rundukova rešila gotove pogube.

Kmalu po bolezni je nekega dne Bilinkin prijel Lizočko za roko in jo je prosil z glasom človeka, ki se je za nekaj trdno odločil, naj ga poslušša, ne da bi mu stavila nepotrebna vprašanja ali ga motila z neumnimi odgovori. Bilinkin se je nato v svečanem govoru izrazil, da ve, kako težko je življenje in kako hudo je naše bivanje na zemlji; in da je prej, ko ga še ni bilo obsončilo spoznanje, jemat življenje zločinsko nalahko, in je zaradi tega svoj čas veliko trpel, toda zdaj, ko mu je že trideset let, so ga življenjske izkušnje izmodrile in ve, kako naj živi ter pozna nepremakljive in trde zakone življenja. In da hoče po globokem preudarku spremeniti svoje dosedanje življenje. Z eno besedo: Bilinkin je zasnubil Lizočko po vseh pravih in jo je prosil, naj si glede gmotnega stanja ne dela nikakih skrbi, četudi bo ona kdaj brezposelna in ne bo mogla prispevati k skupnemu gospodinjstvu.

Nekoliko se je izvijala, sprejela pa je snubitev vendarle z navdušenjem in rekla, da je že dolgo čakala na to in da bi bil on, če bi je ne bil zasnubil, največji ničprida in umazanec. Z veselo novico je Lizočka takoj tekla k materi in k sosedam in jih povabila na ženitovanje, ki se bo kmalu vršilo, četudi na preprost način.

Sosedje so ji toplo čestitali in ji rekli, da je bila že zadosti dolgo devica in se je dovolj namučila s slabimi izgledi za zakon.

Mati Rundukova je seveda nekoliko jokala in stopila k Bilinkinu, da bi se sama prepričala, koliko je na stvari resnice. Bilinkin je starko pomiril in jo je prosil, da bi jo smel poslej klicati za «mamico». Jokaje in usekovaje se v predpasnik je rekla starka, da ima že tri in petdeset let, a da je ta dan najsrečnejši v njenem življenju. In je tudi ona prosila Bilinkina, da bi ga smela klicati za Vasjo. Seveda ji je to milostno dovolil.

Poslej zaljubljenca nista več hodila iz mesta. Največ sta posedala doma in se pomenkovala globoko v noč, razpravljala o načrtih njunega bodočega življenja. Ob neki taki priliki je začel Bilinkin delati načrt o ureditvi njune samotne, majhne sobe, ki mora biti kar moči, udobna.

Goreče sta se začela pripraviti, kjer naj stoji postelja, kam bosta postavila mizo in kam toaletno mizico. Bilinkin je prigovarjal Lizočki, naj ne dela neumnosti, da bi postavljala toaletno mizico v kot. «To je prava neokusnost,» je rekel Bilinkin, «ako jo postaviš v kot. To zna vsaka šema. V kotu bo stala omara, ki je nama mati gotovo ne bo odrekla.»

«Omara v kotu, to je šele neokusnost,» je rekla Lizočka skoraj jokaje. «Poleg tega je omara materina in je še vprašanje, če nama jo bo dala.»

«Neumnost,» je rekel Bilinkin. «Zakaj pa bi je nama ne dala? Pač ne bova najinega perila hranila na oknu. Velika neumnost!»

«Veš kaj, Vasja, govori z mamom,» je rekla Lizočka. «Kar lepo z njo se obgovori, kakor z lastno materjo. Tako približno ji reci: Mamica, daj nam omaro!»

«Neumnost!» je rekel Bilinkin. «Toda jaz lahko tudi takoj grem k starki, ako hočeš.»

In Bilinkin je odšel k starki v sobo. Bilo je že precej pozno. Starka je spala. Bilinkin jo je dolgo tresel in suval, a ona ni hotela vstati in ne razumeti za kaj gre.

«Zbudite se vendar, mamica,» je rekel Bilinkin nejevoljno. «Midva, jaz in Lizočka vendar lahko računava z neko udobnostjo. Perila vendar ne moreva hraniti na oknu.»

Starka je s težavo razumela za kaj gre, in mu je začela razlagati, da omara že dva in petdeset let stoji na istem mestu in da niti malo ne misli na to, da bi jo v svojem petdesetem letu vlačila po raznih krajih in jo porivala iz kota v kot. In da si on lahko da napraviti lastno omaro. Čas bi že bil, da bi kaj takega razumel in bi je ne žalil.

Bilinkin je začel starki očitati in ji je rekel, da on, ki je bil na vseh bojiščih in je bil obstreljevan od težkega topništva, nazadnje vendar le lahko zahteva nekaj dni mirnega življenja. «Sramujte se, mamica,» je rekel, «da vam je žal omare. S seboj v grob je vendar ne boste vzeli. To bi lahko vedeli.»

«Omare ne dam,» je zacvilila starka. «Po moji smrti pa lahko zaradi mene odnesete vse pohištvo.»

«Ha, smrt!» je rekel Bilinkin ogorčen. «Tega ne bomo doživeli!»

Ko je starka videla, da se zadeva obrača na hudo, je začela jokati in je rekla, da naj tedaj v tej stvari nedolžni otrok Miško izreče zadnjo besedo, posebno ker je on zadnji moški potomec in je po zakonu omara njegova in Lizočkina.

Miško, ki so ga zbudili, je še manj hotel dati omaro. «Seveda, to si lahko mislim,» je rekel. «Vržejo mi deset kopejk, zato bi radi imeli kar omaro. Omare stanejo veliko denarja.»

Nato je Bilinkin treščil z vrati, odšel v svojo sobo in začel Lizočki bridko očitati. Rekel ji je, da je on brez omare kakor brez rok in da, utrjen v bojih ve, kaj je življenje, in da se torej niti za korak ne bo umaknil od svojih zahtev.

Lizočka je dobesedno letala od matere do bratca, prosila ju je, naj se vdasta, predlagala je, da naj bo omara nekaj časa v njuni, a nekaj časa v materini sobi. Tedaj je Bilinkin rekel Lizočki, naj ne leta okrog, ukazal ji je, naj gre v posteljo in si nabere moči za naslednji dan, ko bo treba izvojevati odločilno bitko.

Naslednje jutro ni prineslo nič dobrega. Obe stranki sta si izrekli mnogo žaljivih in grenkih resnic. Razsrjena starka se je izra-

zila z obupno odločnostjo, da predobro pozna Bilinkina; danes zahteva omaro, a jutri bo že žolico kuhal iz nje, iz starke namreč, in si jo mazal na kruh. Tak človek je.

Bilinkin je kričal, da bo poklical policijo, naj jo zaprejo zaradi širjenja neresničnih in sramotilnih trditev.

Lizočka je tiho jokaje letala od enega do drugega in jih je rotila, naj nehajo rjoveti in naj se najšji mirno pomenijo. Nato je rekla starka, da je že v letih, ko ne potrebuje rjojenja in da pove brez rjojenja, da je Bilinkin medtem že trikrat pri njih obedoval, a se niti enkrat ni potrudil, da bi jih bil vsaj zaradi vljudnosti odškodoval s kako protiuslugo.

Strašno razburjeni Bilinkin je odgovoril, da je Lizočki večkrat kupil bonbonov in konfetov, dvakrat celo cvetic, a zato mamici ni predložil nikakih računov. Nato je rekla Lizočka s stisnjenimi ustnicami, naj ne laže tako predrzno, o konfeti sploh ni govora, bile so le karamele in neznamen šopek vijolic, ki ni bil nič vreden in je že naslednji dan ovenel. In ko je to rekla, je pobegnila iz sobe.

Bilinkin je hotel teči za njo in jo zaradi svojih netočnih navedb prositi odpuščanja, a se je začel zopet prepirati s starko, imenoval jo je vragovo mater, jo opljuval in tekel iz hiše.

Dva dni je ostal kdo ve kje. Ko se je vrnil, je izjavil z uradnim glasom, da mu ni več mogoče živeti v tisti hiši. In dva dni pozneje se je Bilinkin preselil v drugo stanovanje, v hišo Ovčnikovoga.

Pisatelj te zgodbe ne pozna podrobnosti te selitve in tudi ne ve, kakšne grenke minute je preživela Lizočka. In ako jih je sploh preživela. In ako je bilo Bilinkinu tega žal, ali pa je to delal s polno zavestjo in primerno določnostjo. Pisatelj ve samo, da je Bilinkin še dolgo po svoji preselitvi in po poroki z Marusjo Ovčnikovo prihajal k Lizočki Rundukovi. Pretresena od nesreče sta sedela drug poleg drugega in govorila brezpomembne besede. Le kdaj pa kdaj sta se spomnila te ali one srečne urice njune preteklosti, govorila o nji z žalostnim, sočustvojočim nasmeškom na ustnicah in sta stežka zadrževala solze.

Kdaj pa kdaj je prišla v sobo tudi mati in nato so vsi trije objokovali svojo grenko usodo.

Pozneje je Bilinkin nehal zahajati k Rundukovim. In če je naletel Lizočko na cesti, jo je pozdravil korektno in vzdržano ter šel dalje.

* * *

Tako se je končala ta ljubezen.

Gotovo bi se ta ljubezen v kaki drugi dobi, recimo v tri sto letih, ne bi bila tako končala. Vzklila bi bila, dragi moj bratec, v krasno, dišečo cvetko. Toda življenje ima

svoje zakone. Na koncu te povesti pisatelj prizna, da se je v opisovanju te preproste življenjske zgodbe dal malce preveč voditi od čustev glavnega junaka in je pozabil na slavca, na katerega je bil tako skrivnostno namignil v naslovu.

Pisatelj se torej boji, da bo cenjeni bralec ali tiskar ali katerikoli obupani kritik, nekoliko nezadovoljen, ko bo prebral to zgodbo. «Z dovoljenjem,» bo lahko rekel, «in kje je ostal slavec? Zakaj begate in varate čitatelja z ljubkim naslovom?»

Brez dvoma bi bilo smešno, ako bi hotel to ljubezensko zgodbo pisati še enkrat od začetka. Pisatelj torej opomni bralca le na nekatere podrobnosti. Bilo je v tistem vročem stanju, v tistem najvišjem zaletu čustev, ko je Bilinkin z gospodično Lizočko hodil iz mesta in sta do pozne noči tavalala po gozdu. Tam sta prisluškovala petju slavcev, cvrčanju mrčesa in sta dolgo nepremično

stala. In nato je Lizočka gotovo zavila oči in vprašala: «Vasja, kaj misliš, da poje ta slavec?»

Nakar je Bilinkin največkrat trdo odgovoril. «Žreti hoče, zato poje.»

In šele pozneje, ko je nekoliko bolj poznal dekletovo dušo, je odgovoril bolj izmikajoče se in zagonetnejše. Menil je, da slavec poje o nekem bodočem in lepšem življenju.

Pisatelj te zgodbe je prav teh misli in zato govori o bodočem, lepšem življenju, ki bo nastopilo, recimo, v kakih tri sto letih ali morda še prej.

Da, dragi bralec, da bi teh tri sto prešlo ko sanje in bi začelo novo, lepše življenje! In ako se bo ljudem tudi takrat slabo godilo, tedaj šele se bo pisatelj z razočaranim srcem imel za nepotreben okrasek na podobi nespremenljivega življenja. In takrat bo še zmeraj čas, da se vrže pod prvi tramvaj.

Prevedel Tone Čemazar.

Fran Žgur

France Bevk.

V ožjem krogu smo ga imenovali vipavski slavček. Mehka, lirična duša, ki je na tiho izgorevala v svoji samoti. Prav tako tiho, skoraj neopazno, kot je živel, je tudi umrl. Kratka notica v listih, nad njim gomila rjave prsti. Večni Nanos gleda nanj. Slavček pa je za zmeraj utihnil.

Ko me je dohitela novica o njegovi smrti, mi je bilo tesno ob duši. Tako kot v jeseni, ko stoji poslednji šopek vrtnic v vazi na mizi. Osiplje se cvet za cvetom, ostanejo le rjava, trnjeva stebelca, miza je posuta z ovenelimi lističi. Gola, pusta zima, nič kot nekrologi in spomini.

V mojih predalih počiva še nekatera Žgurjeva pesmica; in nekatero pismo, napisano s preprostimi, a toplimi besedami in s tisto njegovo značilno nežno pisavo. Pred menoj leži njegova edina zbirka pesmi «Po-

mladančki». Prelistam jo, preberem ta ali oni verz, že stoji pred menoj ves tak, kakor sem ga poznal v življenju. Majhen in sivolas, otroško resen in dober, nasmejan, eno oko te gleda prijazno vdano, a drugo mu strmi nekam v privide svojih pesniških sanj. Ves mož, a obenem ves otrok, ki se ni sramoval svojega srca, tih oboževalec lepote, ob kateri je pozabljal na svet okoli sebe.

Zgodilo se je štirikrat ali petkrat, da sva sedela skupaj. A vedno se mi je zdel najbolj on, kadar sva se sešla na Vipavskem, tako je bil zraščten s svojo zemljo. Na sončnih pobočjih pod Nanosom so cvetele češnje, na rjavih livadah je poganjalo prvo cvetje, v krošnjah golih dreves so ščebetale ptice. Zlato vino v čašah nama je ogrevalo kri. Žgur mi je pripovedoval svoje spomine; med vsemi mu je bil najljubši spomin na pesnika Murna, ki se je svoj čas mudil v Podragi. In kakor da mu je vinska kapljica oživila izreden spomin, mi je recitiral na izust Mur-nove pesmi, pesem za pesmijo, nekatere celo v nemščini, ki jih je sam prevedel. Potem Ketteja, Župančiča in Prešerna. Poslušal sem pesmi Petrarca in Goetheja, Danteja in Heineja, katerega «Buch der Lieder» (Knjiga pesmi) je v celoti znal na pamet.

Odkrito sem ga občudoval, on pa se je otroško smehljaj predse in me gledal z veselim pogledom, oči so se mu svetile od pesniškega zanosa.

«Staram se,» mi je rekel, ko sem ga vprašal, ako še kaj piše. «Pero me več ne uboga.»

In vendar kljub sivim lasem ni bilo opaziti starosti na njem. Bil je slej ko prej

bodrega, živahnega duha, tako preprost in nežno čuteč kot v svojih pesmih. In četudi ni več pisal, je vendar ostal pesnik do svoje smrti, kakor je bil vse življenje po svojem mišljenju in čustvovanju in mu je bilo vse drugo postransko. Izvolil si je bil boljši del.

Poslovil sem se, tedaj je stal na pragu z rjavo kučmo na glavi, kakor kak batjuška, in gledal za menoj. Ozrl sem se. In še enkrat. Še mi je v spominu njegov nasmeh. Ali sva slutila, da se ne bova več videla?

Pred menoj se je razprostirala vipavska dolina v prvi pomladi, v soncu, ki je prodiralo skozi oblake, s cvetočimi češnjami, ki so se zdele kot velikanski šopki. Ob pogledu na to pokrajino sem se zmeraj spomnil Žgurjevih pesmi, ki so zrasle ob Murnu in morda še ob kom drugem, a so bile vendar trdno povezane s tem rajskim vrtom, iz katerega so vsrkale svojo posebno melodijo, barvo in vonj.

Vipavska je imela pesnika. Zdaj ga ni ma več.

Sveti Nikolaj.

Cerkvica ob Nanosu.

Cerkvica je v Nanos vtkana,
kakor biser se blišči;
kliče iz zablod kristjana,
srečo, milost mu deli —
Srečo, milost, božji raj
daj nam, sveti Nikolaj!

Kdor veruje, milost čuti,
lahno stopa na goro —
misli zlate, kot peruti
v božje ga neso nebo —
misli take, božji raj,
daj nam, sveti Nikolaj!

† Fran Žgur.

Blago.

Spisal Giovanni Verga.

Giovanni Verga se je rodil 1840 v Cataniji na Siciliji. Umril je 1922. Napisal je vrsto romanov in novel iz sodobnega življenja. Najrajši je uporabljal svoje sicilske rojake in njih posebnosti. Kot umetnika ga mnogi približujejo Manzoni, le da še strastneje ljubi živo resničnost. Najbolj znani romani so: «Malavoglijevi», «Mastro Don Gesualdo», «Helenin mož», «Premaganci». Dobre novele so v zbirkah: «Kmetске novele», «Po cestah», «Notranje žaligre», «Potepanje». V slovenščini je izšla knjiga «Pastir Jeli in druge novele», prevel Ivo Dren, Gorica, 1936. Unione Editoriale Goriziana.

Če je popotnik na poti mimo Biviera di Lentini, raztezajočega se kakor kos mrtvega morja, mimo ožganih strnišč Piane di Catania, vedno zelenih pomarančnih dreves Francofonta, sivih plutcev Resecona ter zapuščenih pašnikov Passaneta in Passinatella, vprašal: «Čigavo je to?», da premoti dolgačas dolge prašne poti pod nebom, ki je temnelo od pripeke, ob uri, ko zvončki nosilnice žalostno žvenkljajo v brezkončni poljani, ko mezig povešajo glavo in rep in poganjač ob nosilnici poje svojo otožno pesem, da ga ne premaga dremež radi malarije, je bil odgovor vselej: «Mazzaròjevo». — In če je prišel mimo večjega posestva, podobnega selu, s skladišči kakor cerkve, z jatami kokoši če-

pečimi v senci ob vodnjaku, z ženskami, ki so si z dlanjo zaslanjale oči, da bi videle, kdo gre mimo, in je ponovil: «In to?» je slišal spet: «Mazzaròjevo.» In šel je dalje in dalje, malarija mu je težila oči, pa ga je nenadoma streslo pasje lajanje, zavil je skozi vinograd, ki mu ni bilo konca, ker se je negiben širil čez grič in plan, kakor da ga prah zelo teži, in je čuvaj, zleknjen z usti na puški ob globoki dolini, zaspano dvignil glavo in pogledal z enim očesom, da vidi, kdo je; a odgovor isti: Mazzaròjevo.» — Sledil je oljčni nasad, gost kakor šuma, kjer ni trava nikdar pognala in je žetev trajala do marca. Bile so Mazzaròjeve oljke. In pod večer, ko je sonce zahajalo rdeče kakor ogenj in je otožnost zastirala poljano, so se srečavale dolge vrste Mazzaròjevih plugov, ki so se prav počasi vračali z oranja v prahi, in vole, ki so z gobcem v temni vodi počasi bredli čeznjo. In po golih pobočjih daljnih pašnikov Canzirije so se videle neizmerne bele lise Mazzaròjevih čred; in slišati je bilo odmev pastirjevega žvižga po soteskah, zvo-nec, ki se je zdaj oglašal, zdaj zamiral, in samotno petje, gubeče se v dolini. «Vse to blago je Mazzaròjevo.» Zdelo se je, da je Mazzaròjevo celo sonce, ki je zahajalo, skržati, ki so brneli, ptice, ki so se v kratkem letu spuščale za grude, in skovikanje uharice v gozdu. Zdelo se je, da je Mazzarò iztegnjen v nedogled, kakor daleč sega zemlja, in mu človek stopa po trebuhu. — V resnici pa je

bil to možiček — je trdil poganjač, — ki bi mu človek, če bi ga videl, ne ponudil počnega groša, debelega ni bilo prav nič na njem razen trebuha, ki pa ni bilo znano, s čim si ga polni, ker ni jedel drugega kakor za dva solda kruha, čeprav je bil neznansko bogat; ampak glavo je imel pa že tako — pravi biser.

In res, s to glavico, s tem biserom, je nagrmdil vse to blago, on, ki je prej prihajal od zore do mraka sem kopat, obrezovat in žet, v soncu, dežju in vetru, bos in brez najskromnejše suknje; on, ki so vsi še pomnili, kako so mu z brcami obkladali sedalo, zdaj pa so mu pravili «ekscelenca» in so se odkrivali, če so govorili z njim. Pa se radi tega ni čisto nič prevzel, zdaj, ko so bile vse ekscelence tistega kraja njegovi dolžniki. Trdil je, da pomeni «ekscelenca» toliko kakor bedak in slab plačnik. On pa je še zmerom nosil čepico, le da je bila zdaj od črne svile — edini znak njegove veličine. Zadnje čase je začel celo nositi mehke klobuk, ker je bil ta cenejši od svilene čepice. Blago pa je bilo vse njegovo, dokoder je segal pogled — in njegov je segal zelo daleč; povsod, na levo in desno, spredaj in zadaj, na gori in v dolini. Več ko pet tisoč ust, če ne štejejo ptic pod nebom in živali na zemlji, ki so se hranile na njegovih tleh, in če ne štejemo njegovih ust, ki so jedle manj od vseh drugih in so se zadovoljevale z dvema soldoma kruha in kosom sira, ki ga je pogoltnil v naglici, stoje, v kotu skladišča, velikega kakor cerkev, v žitnem prahu, da ni mogel nihče videti, medtem ko so kmetje razkladali vreče, ali oslonjen na kup slame, ko je veter bril čez zamrzlo poljano, ob setvi, ali z glavo v jerbasu, ob vročih dneh žetve. Vina ni pil, kadi ni, tobaka mu ni bilo treba, čeprav mu je na vrtovih ob reki raslo dovolj tobaka, s širokimi, kakor otrok visokimi listi, kakršni so se prodajali po petindevetdeset lir. Igrri ni bil podvržen. Žensk ni imel nikdar na grbi razen svoje matere, ki ga je stala dvanajst tarijev*), ko jo je moral dati odnesti na pokopališče.

Prav do dna je pretuhtal in razmislil, kaj pomeni blago, tiste dni, ko je hodil bos obdelovat zemljo, ki je bila zdaj njegova, in je izkusil, kaj se pravi zaslužiti tri tarije na dan, v juliju, imeti hrbet upognjen po štirinajst ur, s paznikom na konju za seboj, ki oplazi človeka z volovsko žilo, če bi se rad le za trenutek vzravnal. Zato ni preživel niti minute svojega življenja, ki bi ne bila posvečena zbiranju blaga. In zdaj so bili njegovi plugi številni kakor dolge vrste krockarjev v novembru. Druge vrste mezgov, ki jim ni bilo videti konca, so nosile semena. Žensk, ki so od oktobra do marca čepele v blatu in nabirale oljkove sadove, ni bilo mogoče šteti, kakor se ne dadó šteti srake, ki

jih kradejo. In ob trgatvi so prihitele cele vasi v njegove vinograde in dokoder je bilo čuti petje v poljani, povsod so trgali za Mazzaròja. Ob žetvi pa so se zdeli Mazzaròjevi ženjci kakor vojska vojakov in da je vse te ljudi prehranil, s prepečencem zjutraj, s kruhom in grenko pomarančo za kosilo, z malico in z rezanci zvečer, je bilo treba celih prgišč denarja in rezance so pripravljali v nečkah, širokih kakor kadí. Ko je torej zdaj z volovsko žilo v roki na konju postopal za vrst svojih ženjcev, ni z očesom nobenega zgrešil in je pazljivo ponavljal: «Pripognimo se, fantje!» Vse leto je segal v žep in plačeval in samo za zemljarino si je kralj jemal toliko, da je Mazzaròja vsakokrat mrzlca stresala.

Vendar so se tista skladišča, velika kakor cerkve, vsako leto tako napolnila z žitom, da je bilo treba streho odkrivati, da je moglo vse noter. In kadarkoli je Mazzarò prodajal vino, je porabil več kakor en dan, da je preštel ves denar v srebrnih novcih po dvanajst tarijev, kajti umazanega papirja ni maral za svoje blago, po umazani papir je šel samo, ko je moral plačevati kralja ali druge. Na sejnih so Mazzaròjeve črede pokrivalo vse polje in polnile ceste; pol dneva je bilo treba, da so šle mimo, in svetnik je moral včasih z godbo vred ubrati drugo pot in se jim umakniti.

Dr. AHIL TELLINI,

umrl v Udine dne 1. X. 1938. v 72. letu za srčno kapjo. Vsestransko izobražen, prava furlanska dobričina, priznan in čislán kot prirodno- in jezikoslovec. Nabiral je tudi med beneškimi Slovenci narodne pesmi, katerih šteje njegova zapuščina nad 1500 (deloma še neobjavljenih).

*) 1 tari = lir 0.85.

Vse to blago si je bil sam nabral, s svojimi rokami in svojo glavo, v nočeh brez spanja, z mrzlico od srčnega utripanja ali malarije, z garanjem od zore do mraka, s preganjanjem po poljih v soncu in dežju, s trganjem svojih čevljev in ubijanjem svojih mezgov. Le on sam se ni obrabil; mislil je na svoje blago, to je bilo vse, kar je imel na svetu, ker ni imel ne otrok, ne nečakov, ne sorodnikov — drugega ni imel kakor svoje blago. Kadar je človek tak, se pravi, da je ustvarjen za blago.

In tudi blago je bilo ustvarjeno zanj, ki se je zdelo, da ga vleče nase. Kajti blago je rado pri tistem, ki ga zna obdržati in ga ne zapravlja kakor tisti baron, ki je bil prej Mazzaròjev gospodar in ga je bil iz usmiljenja sprejel na svoja polja, golega kakor cerkveno miš, in je bil lastnik vseh tistih travnikov, vseh tistih gozdov, vseh tistih vinogradov in vseh tistih čred. Ko je baron prihajal na svoja posestva, s poljskimi čuvaji za seboj, se je zdelo, da je kralj; pripravili so mu stan in kosilo, tako da je vsakdo vedel uro in minuto, ko pride, in se ni dal zalotiti z rokami v vreči. — «Ta hoče po sili, da mu kradejo!» je dejal Mazzarò, lomil se je od smeha, če mu je baron dal kakšno brco v sedalo, drgnil si je hrbet z rokami in mrmral: «Kdor ni zadosti zvit, ostani doma! — Blago ni tistega, ki ga ima, temveč tistega, ki ga zna ustvariti.» Ko pa si je sam ustvaril blago, prav gotovo ni naprej opozoril, da pride nadzorovat žetev ali trgatav, ne kdaj ne kako. Prihajal je nenapovedan, peš ali na mezgu, brez čuvajev, s kosom kruha v žepu; spal je poleg svojih snopov, z odprtimi očmi, s puško med nogama.

Tako je postal Mazzarò počasi lastnik vsega baronovega blaga. Baron se je umaknil najprej iz oljčnega gozdiča, nato iz vinogradov, s pašnikov, s kmetij in končno iz svoje palače; kajti ni ga skoraj bilo dneva, da ne bi podpisoval kolkovanih papirjev, Mazzarò pa je pošteno pritikal svoj križ. Baronu je ostal le še kamnit grb, ki je bil prej nad glavnim vhodom; tega edinega ni maral prodati in je rekel Mazzaròju: «Ta edini od vsega mojega blaga ni zate.» In to je bilo res; Mazzarò ni vedel, kaj bi z njim in bi ne bil dal zanj dveh počenih grošev. Baron ga je še tikal, a ni mu več dajal brco v sedalo.

«To je nekaj lepega, če ima človek tako srečo kakor Mazzarò!» so govorili ljudje. A niso vedeli, koliko truda ga je stalo, da si je vse to nagrabil: koliko skrbi, koliko naporov, koliko laži, koliko nevarnosti, da ga obsodijo v prisilno delavnico. In koliko je morala njegova glava, ta biser, podnevi in ponoči premleti, več od vsakega mlinskega kamna, preden je to blago ustvarila. In če

se je lastnik kakšne bližnje ograde trdovratno uprl, da mu je ne odstopi, in je hotel zgrabiti Mazzaròja za vrat, je bilo treba najti zvižjačo, da je bil prisiljen prodati in pasti v zanko kljub kmetski nezaupnosti. Začel mu je na primer hvaliti rodovitnost posestva, kjer ni uspeval niti volčji bob, in mu ga je naslikal kot obljubljeni deželo, dokler se ni siromak dal premotiti, da ga je vzel v najem, da bi prišel do lahkega dobička, a je nato zapravil najemnino, hišo in ogrado, ki jo je Mazzarò ogrenil — za kos kruha. — In koliko sitnosti je moral prenašati Mazzarò! — Kmetje spolovinarji so hodili zožiti o slabih letinah. Dolžniki so pošiljali svoje žene k procesiji, da so si tam ruvale lase in se bile po prsih in ga rotile, naj jih ne meče na cesto, naj jim ne jemlje mezga ali oslička, ki nista imela kaj jesti.

«Ali vidite, kaj jaz jem?» je odgovarjal. «Kruh s čebulo! In vendar imam skladišča do vrha polna in sem lastnik vsega tega blaga.» — In če so ga prosili, naj jim dá od vsega tega blaga prgišče boba, jih je zavrnil:

«Kaj mislite, da sem ga ukradel? Ali ne veste, koliko stane, ko ga mora človek sejati, okopavati in brati?» — In če so ga prosili za sold, je odvrnil, da ga nima.

In ga res ni imel. Kajti v njegovem žepu ni bilo nikdar niti dvanajst tarijev. Toliko jih je bilo treba, da je vse to blago kaj donášalo, in denar je v njegovi hiši dotekal in odtekal kakor reka. Sicer pa je bilo njemu denarja presneto malo mar. Trdil je, da denar ni blago, in komaj je nabral določeno vsoto, že je z njo kupil kos zemlje; priti je hotel namreč tako daleč, da bi imel zemlje kakor kralj in še več kakor kralj, kajti kralj je ne more ne videti ne trditi, da je njegova.

Ena sama stvar ga je bolela: da se je začel starati in bo moral pustiti zemljo tam, kjer je. To je krivičnost božja, da človek vse življenje gara in se ves ubije, preden pride do blaga; ko ga pa končno ima in bi ga rad še več nakopičil, ga mora pustiti! In je ure in ure posedal na jerbasu, z brado v dlaneh in je gledal vinograde, ki so mu zeleneli pred očmi, polja, ki jim je klasje valovilo kakor morje, oljčne nasade, ki so hrib zastirali kakor megla, in če je prišel mimo polnag deček, upognjen pod težo kakor utrujen oslič, mu je iz nevoščljivosti zagnal palico v korak in je mrmral: «Poglejte, kdo ima še dolge dni pred sabo! Ta, ki nič nima!»

Ko so mu torej povedali, da je čas pustiti blago in misliti na dušo, je zbežal opotekaje se na dvorišče, kakor blazen, in je s palico pobijal svoje race in purane in vreščal: «Blago ti moje, z mano moraš!»

Prevel Andrej Budal.

Človek in narava.

R. F.

Ni ga skoraj trenutka, ko bi ne prišel človek hoté ali nehoté v dotiko z rastlinami in živalmi. Poznamo sicer na stotine, na tisočine raznih živalskih in rastlinskih vrst, toda dejstvo, da so rastline in živali tesno vezane druga na drugo — to njuno življenjsko vzajemnost imenujejo učenjaki «biocenoza» — je znano šele nekaj desetletij in bo trajalo še precej let, preden bo človeštvo v zadostni meri upoštevalo važnost te nove znanosti.

Biološka ura.

Narava je kakor ura. Polna je zobčastih koles in kolesc, njihovi zobje segajo drug v drugega. Vzmet — v naravi bi to vzmet imenovali življenje — goni kolesa in ta pogon se prenaša na kazalce, ki nam na številčnici kažejo dnevni čas. Vsako kolo od največjega do najmanjšega, vsak zob, vsak zobček je neobhodno potreben. Odstrani ta ali kak drug del, pa ustaviš uro.

Kakor posega pri uri kolo v kolo, zob v zob, tako posega živalsko in rastlinsko življenje drugo v drugo pri življenjski uri narave. Vsaka malenkostna napaka, kak zob preveč ali premalo, vsako samovoljno poseganje v kolesje spravlja obe uri iz ravnotežja, uri ne kažeta prav.

Oče je pozabil zjutraj žepno uro na omari. Njegov sinček je opazil pozabljeno uro, poslušal njeno tiktakanje, vzela jo v roke, odprl in začel brskati po gibajočem se kolesju. In konec? Ko se je oče vrnil opoldne domov, je sicer našel uro, toda ura je bila pokvarjena, trebalo ji je — urarja.

Nekaj podobnega vidimo pri biološki uri. Do nje je prišel neugnan, razposajen, objesten, srborit sinček — človek — in začel brskati po njenem kolesju. Tu je kolesu odščipnil zob, tam zamenjal manjše kolesce z večjim. Ura je začela teči nekam neenakomerno, čutila je, da ni več v ravnotežju. Ker je pa bila ura močna in opremljena z neštetimi kolesci, je človeška nevednost sicer ni utegnila popolnoma ustaviti, le pravilno ni kazala več.

Pomislimo, koliko takih razposajenih sinčkov kvari biološko uro! Je li torej čudno, da je začela ta ura pri toliko nadležnejših nevarno pešati in neredno kazati?

Človek posega v kolesje.

Kje je prvotna domovina človeka, se ne da točno ugotoviti. Gotovo je, da je bilo prvotnih ljudi malo na zemlji. Hranili so se z mesom živali, ki jih jim je nudila narava v izobilju in so jih lahko osvajali z najpreprostejšim orožjem. Narava je bila tedaj v ravnovesju. Zemljo so pokrivali velikanski,

neprodirni mešani gozdovi in jase. Človeštvo se je množilo, hrane mu je primanjkovalo, bilo je je treba iskati drugod. Spočetka je še šlo, toda sčasoma se je v dolgi dobi tisočletij človeštvo tako razmnožilo, da mu je postajal prostor pretesen. Kamor je prišel človek-lovec, povsod je našel že druge ljudi. Da se preživi, se je moral poprijeti drugačnih pripomočkov in v tem tiči začetek kmetijstva.

Dokler je bilo naravnih jas dovolj, so se te posejevale in obdelovale, a ker se je človeštvo le množilo, je bilo treba povečati prostor za obdelovanje. Trebili so grmovje, za grmovjem je prišel gozd na vrsto. Seveda je to motilo ravnovesje v naravi. V njeni uri so se kolesa krhala. Živali, ki so prej skrbele za živež človeku, je bilo vedno manj. Na obdelanem zemljišču so se pridelovale le določene rastline. S tem se je pa množilo število živali, katere se hranijo prav s tistimi rastlinami. Nastala sta nova pojma: škodljivost in njeno nasprotje koristnost živali. Narava sama ne pozna teh pojmov. Res so bile na zemlji že od pradobe živali, ki so se hranile z mesom drugih živali, in take, ki so se hranile z rastlinami, a mati narava je skrbela za ravnotežje in ni dovolila, da bi se razmnožila kaka žival v prevelikem obsegu. Živalim, ki so se preveč razmnožile, je začelo primanjkovati hrane. Mati narava jim je zato vcepila nagon, željo po izselitvi. Ob izseljevanju je poginilo na sto tisoče in milijone izseljujočih se živali in vse je bilo zopet v ravnovesju. To videmo še dandanes. Imamo kobilico selko, miši se selijo, planinski zajci v Ameriki, severni postrušniki itd. Narava je tako dosegla dvoje. Preseljevanje je zahtevalo ogromnih žrtev in zavrlo tako prehudo razmnoževanje teh živali. Poleg tega so dospeli do cilja le najkrepkejši poedinčci, ki so si kmalu opomogli ter poskrbeli v kratkem času za čvrste potomce, za zdrav zarod. Narava je prišla zopet v ravnovesje.

Človek greši dalje.

A človek ni posegal v naravo samo iz potrebe, lotil se je njenega ravnovesja tudi iz lakomnosti. In lakomnost je bila hujša in brezobzirnejša od prejšnje potrebe. Da si hitro ustvari udobno sedanost in brezskrbno bodočnost, je sekal, trebil in, ker mu je šlo to prepočasi, je sežigal gozdove, da je lahko posejal na pridobljeni ledini dobičkanosno pšenico. Pšenica je uspevala, dokler je bilo še kaj moče v zemlji. Toda rodovitna zemlja se je kmalu posušila, postala je peščena puščava. Severna Amerika nam kaže jasno sliko, kam dovede tako nespametno početje. Viharji odnašajo nekdanje rodovitno

prst, in ker tla ne pridružujejo vode padavin, nastajajo ob nalivih povodnji, ki odnašajo, kar je ostalo viharjem.

A tudi pri pogozdovanju je skušal biti človek pametnejši od narave. Kakor znano ljubi narava mešan gozd. Človek je pa sadil smreke v ravnih vrstah, da pride laže do lepih ravnih debel. Zaplodil se je smrekov lubadar ali pisar in pokončal v kratkem vso dozdevno krasoto čistega smrekovega gozda. Smrekov lubadar je sicer živel tudi prej, a v mešanem gozdu se ni utegnil razmnožiti do tako pogubne množine. Prav tako je s čistim borovim gozdom, ki ga uničuje borov prelec. V takem gozdu slišiš neprestano šumenje, kakor bi pršelo, a je le blato gosenic, ki pada na tla. Ptiči, ti naravni preganjači škodljivih žuželk, ljubijo mešan gozd, mnogi sploh čistega ne marajo. V čistem gozdu, kjer stoje drevesa v ravnih vrstah ko vojaki, ne maramo ne pohablencev, ne preperelcev, trebimo jih, s tem pa zabranjujemo prekoristnim šojam in detlom pot v gozd, ker si izdolbejo gnezda le v preperelih deblih, in odpiramo na stežaj vrata raznim škodljivcem. Kako blagodejno vplivajo tako zvani nacionalni parki na vzajemni razvoj rastlinstva in živalstva! Vanje ne sme posegati človek s svojo »preudarnostjo« in »nezmotljivostjo«. Tudi v takih parkih izpodrivajo rastline druga drugo, da si zagotove primeren prostorček na soncu in zraku, tudi tu se hranijo zveri z mesom drugih živali, druge živali pa z rastlinami, toda tu vlada nekaka skladnost, ker zakonov ne narekuje človek, ampak skrbna mati narava. Ako stopi člove v tak park, se čuti med medvedi, levi in zajci sam sina narave in ne kralja stvarstva, zaveda se, da je tudi on le zob v kolesju ure, kjer vlada v korist ravnotežju enakopravnost in enakost. Take nacionalne parke nahajamo že po vseh državah, največja in najlepša sta v Yellowstonski in Yosemitejski dolini (Zed. dr. Severne Amerike).

Kakor je grešil človek z zatiranjem gozdov in zasajevanjem čistih gozdov, tako greši tudi na zemljiščih s tako zvano monokulturo (z enovrstnim pridelkom). V prvi vrsti velja to za žitna polja. Razni žitni škodljivci so se radi tega tako razmnožili, da nam rasejo že čez glavo. Res si pomagamo s kemičnimi sredstvi, toda taka sredstva so draga in mnogokrat posnemamo medveda, ki je s kamnom ubil muho, a obenem puščavnika, na čigar obraz je bila sedla t. j. z žuželkami vred pokončamo tudi rastlino.

Na njivo posadimo kapus. Kmalu frfota po zraku na desetine in stotine kapusovih belinov, ki polagajo svoja jajčeca na kapusovo perje. Gosenice nam kmalu uničijo morebitni pridelek. Nič čudnega! Če bi na njivo stala vsakih 10 m narazen kapusova rastlina, vmes pa druga zeljišča, bi se gosenice ne mogle tako razpasti. Preden bi prišla gose-

nica do druge rastline, bi opešala ali pa postala žrtev kakega izmed svojih sovražnikov; na njivi, kjer je posajen samo kapus, potrebuje gosenica le nekaj decimetrov do druge rastline in se medpotoma le toliko izstrada, da ima kasneje še boljši tek.

Človek samemu sebi sovražnik.

Tako videvamo na vsak korak, kako moti človek naravo v njenem ravnovesju. Z enovrstnim pridelkom pospešuje razmnoževanje škodljivih žuželk; a zabranjuje obenem razmnožitev tistih živali, ki preganjajo in trebijo te škodljivce. Med najžalostnejše tozadevne pojave spada usoda naših manjših ptičev. Iztrebili smo grmovje, da smo pridobili rodovitna tla, a smo tako odvzeli ptičem prostor, kjer so gnezdili. A ne samo to. Ptičev ne preganjamo samo s tem, da jim kratimo prostor za gnezdenje, ampak jih tudi neposredno preganjamo in morimo. Zanka, puška, mreža, limanice in kdo bi našteval še vse pripomočke, ki uničujejo leto za letom na milijone naših krilatih prijateljev. Celo gola roka lahko ujame brez posebne spretnosti žival, onemoglo od naporov in počitka željno. Koliko selilcev in klatežev se ne vrne več v naše kraje, da bi pokončevali mrčes, ki se množi sorazmerno z večanjem obdelovanega zemljišča!

Človeška omika in civilizacija sta ustvarili modo, ki pobira najčešče med živalmi svoje žrtve. Ženska moda ne poprašuje po koristi ptičev, zadostuje ji, da imajo lepo perje. Pariške in londonske modne hiše predelajo vsako leto ogromne množine (več 100 tisoč) najrazličnejših vrst. Ptiče, kojih krasno perje izgubi po njihovi smrti svojo naravno barvo, love z mrežami, da lahko izpukajo še živim zaželeno perje, in jih nato zopet izpuste v gotov pogin.

Katera žena si ne želi kožuha? Kateri mož ji ne ustreže, če le more? Kdo pa plača? Z življenjem plačujejo severne podlase, sobolji, modre, črne, srebrne lisice, morski medvedi, bobri, vidre, nadalje naše navadne lisice, kune, rakuni, a tudi verice in krti. Marsikateri vrsti so že šteta leta njenega obstoja. Pri nas se upoštevajo v pretežni meri lisičje kože. Pomudimo se nekoliko pri tem odstavku. Najnavadnejša lovska žival po naših krajih je zajec, treba ga torej ščititi in preganjati vse živali, ki mu strežejo po življenju, na prvem mestu lisico. Lop nanjo! Z njeno usmrtitvijo se iznebi lovec najhujšega zajčjega preganjalca in pridobi lepo kožo, ki mu pomaga s svojo precej visoko ceno nositi lovska bremena. Ali je lovec s tem res ustregel dolgoušču? Pojdimo mimo izložbenih oken mestnih mesnic, kjer vise ustreljeni zajci. Ni več med njimi lepih, velikih živali kakor pred 50 leti, vsi so nekam pritlikavi. Kje tiči vzrok? Pregnali smo lisico, ki je poprej vršila nekako zdravstveno nadzorstvo nad zajci in pokončala vse slabiče, ki-

lavce, pohabljenice in starce. Kar jih je pa ostalo, so skrbeli za čvrst, zdrav naraščaj, ki se je znal rešiti lisičjih zob. Dandanes hira zajčji rod, ker se plodi med sabo kar na čez brez najmanjše izbire. Zopet je moteno ravnovesje v naravi.

Koliko živali je človek že popolnoma iztrebil. Če bi ga bila naganjala k temu lakota, bi bilo njegovo početje kolikor toliko umljivo. Tudi poželjivost in dobičkaželjnost se dasta razlagati, ne pa opravičiti. Toda nepoprečna resnica, da je uničil toliko vrst edino iz neutešljivega, naravnost opajajočega veselja do morije, ne daje dobrega izpričevala človeku. Omenimo le ameriškega bivolca in goloba-selca. Prav tako ni v čast človeku, da ogroža še mnoge vrste kakor slona in kita, čeprav ima tako za slonovo kost kakor za kitovo mast v celulozid in rastlinskih maščobah nadomestila, ki so cenejša od prirodnih, obenem pa v ničemer ne zaostajajo za njimi.

Enako nastopa človek tudi v rastlinstvu. V Evropi so menda samo še na Balkanu in na Finskem pravi lepi gozdovi. V tropičnih krajih se pa morajo umikati kulturnim rastlinam. Les kot tak res donaja dobiček, toda kakaovec, bananovec in gumijevce donajajo s svojim vsakoletnim pridelkom neprimereno več.

Dve vprašanji.

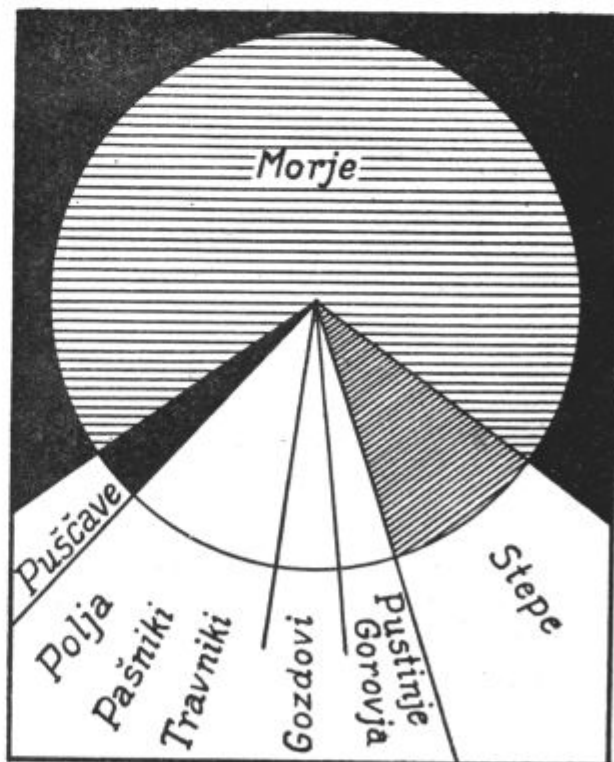
Videli smo, kako nespametno nasprotuje človek naravi in kako jo ovira v njenem prizadevanju, ohraniti se v ravnovesju. Z drzno roko posega v njeno kolesje. Vsak tak nepremišljen poseg mu mogoče nudi trenutno kako korist, toda ta korist se kaj rada že v kratkem izpremeni v škodo, ki se večkrat niti ne da popraviti.

Vkljub temu, da se je človek tako po nepotrebnem sprl z naravo, se njegov rod stalno množi. Samo ob sebi se pojavlja vprašanje, kako je mogoča razmnožba ob takih neugodnih okoliščinah, ki si jih je človek sam naklonil. Že v prejšnjem stoletju je uspelo ukrotiti večino nalezljivih bolezni, ki so morale človeštvo. Semmelweis je ugotovil okužljivi, gnilobni značaj otročniške mrzlice in rešil s primernimi ukrepi nešteto mater gotove smrti. Jenner je zatrl s cepivom strašne osepnice, ki so dotle neizprosno redčile vrste naših malčkov. Koch, Behring, Pasteur in drugi so se jima pridružili. Zdravnike podpirajo še razni zakoni, gojenje telovadbe in športa, socialne določbe, higienski predpisi, zdravstveni ukrepi, ki vsi vzgajajo zdrav, čvrst red. Prej si je sama narava vzpostavljala ravnovesje. V središčih, kjer se je bilo natrcalo in namnožilo ljudstvo do vse ovirajoče gneče, se je pojavila kuga, se je pojavila lakota. V sedanji dobi so kuge skoraj nemogoče in tudi v najbolj oddaljene izstradane samote prineso letala potrebni živež iz

krajev, kjer ne poznajo gladi. Človek je s tem užugal naravo in ni dopustil, da bi si sama po svoje pomagala zopet v svoje prejšnje ravnovesje.

Statistike, temelječe na uradnih izkazih posameznih držav, soglašajo večinoma v račun, da se število prebivalcev na svetu podvoji v dobi petdesetih let pri povprečno 1.5% porastka na leto na sedanjem podstavku 2 milijard, nasprotujejo si pa v preračunjevanju, koliko ljudi bo mogla prehranjevati naša Zemlja. Ena statistika straši sodobnike s 6 milijardami, druga jih tolaži, da postane šele leto 3000. (nekaj let prej ali pozneje, nima pomena, saj leta niso po zdravniku strogo predpisane zdravilne kapljice) usodno za človeštvo, ker pritisne tedaj svetovna lakota. Narava ne bo več v ravnovesju, na sosedne premičnice se pa ljudje najbrž tudi še ne bodo mogli izseliti, čeprav jih je bila narava obdarila kakor vsa ostala bitja z nagonom za izselitev, če si že drugače ne morejo pomagati.

Prišli smo do drugega vprašanja. Koliko ljudi lahko prehranja naša Zemlja? Odgovor je precej težak. Da si ga olajšamo, se moramo zateči k številom, ki so sicer pusta, dolgočasna, a govore odkrito. Površina naše Zemlje znaša 509,950.714 km², od teh je morske površine 361,128.000 km², torej skoraj

71%. Ostalo je kopnina v izmeri 148,822.000 km². Razmerje med morsko in kopninsko površino znaša 5 : 2. Od kopnine je 86 milijonov km² (t. j. 58%) zemlje, obdelane in obdelovavne, 49 milijonov km² (33%) stepe s suho travo brez grmovja in dreves in slednjič 13 milijonov km² (9%) puščave brez vsa-

kega rastlinstva. Slika, ki jo prinašam na tem mestu, še bolj nazorno pojasnjuje to razmerje in navedene odstotke.

Prepričamo se lahko sami, da prostor, določen za naše prehranjevanje, ni tako neznanjsko velik. Izčrpljiv je, ne morda še za naše dobe, tudi naši zanamci kdo ve do katerega pokolenja bodo živeli brez skrbi, toda pride čas, ko... (bralec naj si blagovoli sam izpolniti ta stavek). K vsemu temu prihajajo še druge sile, ki utegnejo skrajšati ta, sicer še precej dolgi rok. Ugotovili so namreč, da se širijo puščave v Afriki, Aziji, Avstraliji in Sev. Ameriki. Stepe nastajajo v Južni Evropi, Indiji in na Kitajskem, njihov nastanek pospešuje že prej omenjeni enovrstni pridelek. A še ni dovolj! Strokovnjaki za poljedelstvo, zbrani iz vseh angleških dominionov, torej z vsega sveta, v Londonu menda leta 1936., so dognali, da zemlja peša, da ne donaja več take žetve in takih pridelkov ko nekdanj. Tla v prosti, od človeka popolnoma neodvisni naravi ne poznajo nobene utrujenosti, utrujenost je posledica človeškega prizadevanja priti do čimprejšnjega blagostanja. Kaj to, če tla tudi izčrpavamo, pogojimo jih dobro, pa smo rešili zadevo! A človek pri tem ne pomisli, da zavisi vsa naša od najmanjših bitij (bakterij) v zemlji, od tistih skrivnostnih kemikov, ki jim je dana naloga, da skrbijo za presnovo. Zemlja, ki naj rodi, ni mrtva stvar, prepojena je z živimi bitji, taka zemlja je tako rekoč sama organska snov.

Nič malodušja!

Res je človek s svojo kulturo in civilizacijo ogromno grešil. Pohlep ga je tiral do skrajnih mej, a prišel je vendar le čas, ko se je zavedel svojih grehov, svojih nepopravljivih napak. Sam odobruje ugotovitve, da ni pod božjim soncem ničesar, česar bi človek, to najsilovitejše med vsemi bitji, ne bil pripravljen uničiti, samo da iztisne kak dobiček. Zavedel se je ob pravem času. Ve sicer, da še ne grozi njemu lakota, toda skrbeti mora pravočasno za bodočnost svojih potomcev. V kolikor sta ga omika in civilizacija, ki sta le njemu v korist in se razvijata izključno naravi v škodo, spravili na kriva pota, v toliko si bo znal pomagati s — tehniko. In v tehniki je človek mojster. Čim večja je sila, tem bolj delujejo njegovi iznajdljivi in izumljajoči možgani. Povsod skušajo sedaj omejiti stepe in puščave. Z betonskimi gradbami zapirajo doline, da pripravijo z namakanjem zemljo zopet do plodnosti. Ruski vrtnar Ivan Vladimirovič Mičurin je z večkratnim križanjem posameznih sadnih vrst pomaknil uspešno sadjarstvo do skraj-

nih mej severne vegetacije. Kanadski kemik dr. Percy je prisilil novo pšenično vrsto, ki si jo je bil tako rekoč sam prikrojil, da je dozorela še ob pravem času v tako kratko odmerjenem severno-kanadskem poletju. In pravkar berem v gospodarskem tedniku — srečno naključje mi ga je moralo stisniti v roke — o zelo zanimivem poročilu Rooseveltove komisije. Pred dvema letoma je izbral ameriški predsednik Roosevelt nekaj učenjakov in strokovnjakov in jim naročil, naj poiščejo novih načinov v poljedelstvu, industriji in stavbarstvu. Komisija je sedaj zaključila svoje delo in poslala uspeh tega dela predsedniku. In kaj nam pravi poročilo glede novih načinov v poljedelstvu? Da bomo imeli v doglednem času svoj vrt v kuhinjski omari. V dolgih, širokih, ploščatih ponvah bo zemlja nadomestovala kemična tekočina, ki bo vzgojila vsako rastlino ob določenih gorkoti in umetnem trajnem obžarevanju. Rastline bodo namreč izsrkavale v teh zarezališčih s svojimi koreninami hrano naravnost iz tekočine in bodo hitreje dozorevale in obilnejše rodile ko njihove sestre v pravem vrtu. Komisija prav nič ne skriva ne sestavine redilne tekočine, ne razmerja njenih posameznih delov: toliko in toliko fosfatov, nitratov, sulfatov, raztopljenih v določeni količini vode.

In zgodilo se bo — poročilo ima naslov: «Svet v letu 1962.» — da si bo zaželel mož za svoj god, ki ga bo slavil za dva dni, kot posladek: svežih kumaric, belušev in jagod. In ženo prav nič ne skrbi letni čas, ne zmeni se za decembrski mraz in metež, za god mu postreže z zaželenim priboljškom, ki ga je pridelala v kuhinjski omari, lahko tudi v kaki drugi primerni shrambi, če je bila omara že zasedena po spinači ali grahu.

Ne verjamem, da bi bilo to poročilo izmišljeno, čeprav prihaja iz Amerike in bi bila opreznost na mestu. A tudi če je vest o Rooseveltovi komisiji in o njenih vrtnih gredicah v zaprtih omarah s stalno gorkoto in trajnim, tudi ponočnim soncem res le plod domišljije kakega porednega časnikarja, sem prepričan, da pridemo prej ali slej do omarske vrtnine in do podstrešnega sadovnjaka. Francoz Jules Verne je zaslovel po širnem svetu pred kakimi šestdesetimi leti s svojimi pustolovskimi romani kot pisatelj z najdrzovitejšo domišljijo, a je bil le skromen preroček, kajti nekaj desetletij pozneje so izumi daleč prekosili njegovo najbujnejšo domišljijo.

Alfredo Panzini.

Andrej Budal.

Italijansko slovstvo je utrpelo letos težko izgubo s smrtjo akademika Alfreda Panzinja, romanopisca, novelista in skrbnega, ljubosumnega čuvarja lepote in vrednot italijanskega jezika.

A. Panzini se je rodil 31. decembra 1863 v Senigalliji. Gimnazijo in licej je dovršil v zavodu Marco Foscarini v Benetkah. Vpisal se je na vseučilišče v Bologni, kjer se je posvetil slovstvu in modroslovju. Med njegovimi profesorji sta imela poseben vpliv nanj Carducci in Acri. Postal je profesor italijanščine, ki jo je poučeval mnogo let v Milanu na gimnaziji Giuseppe Parini in na politehniku. Službena pot ga je privedla 1917 v Rim na tehnični zavod Leonardo da Vinci, nato pa na licej Mamiani. Bil je dolgoleten sotrudnik raznih dnevnikov in mesečnikov. Največ je pisal v «Corriere della sera» in v listu «Nuova Antologia». Domovina je najlepše ocenila njegove umetniške in jezikovne zasluge s tem, da ga je ob ustanovitvi italijanske akademije uvrstila med prve njene člane.

Njegovo slovstveno delo očituje zlasti v predvojni dobi neki notranji, skoraj oseben spor med davnim grško-rimskim svetom in današnjo živo resničnostjo. V drugačni podobi je to tudi spor med popolnim idealnim svetom, ki ga je sama čednost in modrost, in današnjim mehaničnim, meščanskim življenjem, v kakršno je bil obsojen pisatelj. To nasprotje se izraža tudi v težnji po prostem, neoviranem življenju, polnem pisanih dogodkov, ki ga obenem neprestano ovira navezanost na tesne podeželske razmere. Iz tega se rodi pri Panziniju humor posebne vrste, modro nasmihanje nad skromnostjo danih razmer in željo, da bi jih človek premagal. Polagoma prevladuje v njegovih spisih ženska, ker vidi pisatelj prav v njej tisto bitje, ki je najbolj podvrženo vsem takim protislovjem. Odtod tudi pisateljeva težnja, da bi se izpovedaval, po-

dajal svoje vtise in beležke, pogovore s samim seboj, kritično-lirske izlive in odlomke.

V prvih romanih in novelah prevladuje še umerjen, čisto lombardski verizem, tako v «Knjigi mrtvih» (Il libro dei morti, 1893) in v «Preprostih ljudeh» (Gli ingenui, 1895). Sledi vrsta obširnejših knjig, katerih junaki mnogo razpravljajo, a rišejo bolj pisateljevo dušno razpoloženje kakor svoje lastno. Sem spadajo «Majhne zgodbe iz velikega sveta» (Piccole storie del mondo grande, 1901), «Bajke o čednosti» (Le fiabe della virtù, 1911), «Ženske, Marije in otroci» (Donne, madonne e bimbi, 1914), «Novele za oba spola» (Novelle d'ambo i sessi, 1918), «Ženo iščem!» (Io cerco moglie, 1920), «Svet je okrogel» (Il mondo è rotondo, 1921), «Gospodičine» (Signorine, 1921), «Jaz sem gospodar» (Il padrone sono me, 1922) i. dr.

Oseben čar je razlit po njegovih delih, ki so napol povesti, napol potopisi in dovoljujejo pisatelju silno zabavne izpovedi, opombe o življenju, sodbe o sebi in drugih, n. pr.: «Diogenova svetilka» (La lanterna di Diogene, 1907), «Potovanje ubogega literata» (Viaggio di un povero letterato, 1914), «Vrag v moji knjižnici» (Il diavolo nella mia libreria, 1920), «Sentimentalen vojni dnevnik» (Diario sentimentale della guerra, 1923), «Potovanje z mlado židinjjo» (Viaggio con la giovane ebrea, 1935). Ta način potopisov je čisto nova zvrst, ki jo je Panzini iznašel in mojstrsko obvladal.

Ta samosvoj pevec ljubezni, družine in domačega življenja je bil obenem izurjen, tenkočuten klesar izrazite besede. Poznal je in često uporabljal jezikovne skrivnosti velike preprostosti, združene z učinkovito, prepričevalno jedrnatostjo. Uveljavljal se je tudi kot znanstvenik z zgodovinskimi in jezikoslovnimi razpravami. O njegovi ljubezni do jezika priča njegov «Moderni slovar» (Dizionario moderno, 1905), ki je doživel že več izdaj. Panzini je zaoral novo, svetlo brazdo na bogati njivi italijanske lepe knjige.

Od cvetne nedelje.

Od cvetne nedelje
zelene so breze;
od cvetne nedelje
zoré tihe želje,
prepredajo steze.

V noč jasno razlega se
fantovsko petje:
«Oj, dekle, daj cvetja!
V lepoti poletja
se ženimo kmetje...»

Na nebu so zvezde
ko roža ob roži,
a v duši nedelja;
srcé več ne toži,
le vriska veselja.

Adolf Šinkovec.

Zapiski s poti.

Alfredo Panzini.

Ta odlomek je iz «Diogenove svetilke», ki riše Panzinijevo potovanje na kolesu iz Milana čez Modeno in po tosko-emilijanskem Apenninu v Bologno v poletju 1902.

Voda studenca, h kateremu sem prišel, je padala v širokem curku s skale in se je nabirala v veliki kamniti kotanji, ki je bila vsa lepka od mahu, v nekakšni votlini, kjer je hlad vzbujal nasladno mraščalico.

Samoten voznik je pri studencu pojil svojega belca.

Voznik me je opomnil:

«Bolje bo, če ne pijete, potni kakor ste.»
«Ne, ne bom pil, hvala.»

A studenec je tako sladko pel in koža je bila tako razgreta, da so dlani podlegle izkušnjavi in se potopile v kadunjo. A ko sem dvignil vodo, ki se je prej zdela črna in je zdaj curljala s prstov vsa svetla kakor kristal, me je prevzelo tako ugodje, da so dlani zvbile v to slast še zapestja, zapestja lehti, in končno se nisem mogel več ustavljati izkušnjavi in sem prosil voznika, naj potegne z mene pleteno srajco, ki je bila s potom natopljena.

«Kaj nameravate?» je vprašal in izbuljil oči.

«Noter se vržem!»

«Pa ste prepričani, da ne poginete?»

«Upam. No, pomagajte mi na rob!»

Stvar se je morala zdeti vozniku zelo nevarna in nova, tem bolj ker je znano, kako zoprna je preprostim ljudem zunanja raba vode. On je ugovarjal, jaz sem vztrajal. Videl sem, da se v njem borita dve čustvi: dobro čustvo ga je priganjalo, naj sočloveka reši gotove smrti, hudobno pa, naj si ogleda, kako se trmast norec pripravlja, da umre. Zmagalo je drugo čustvo radovednosti, tem bolj, ker sem tako ljubeznivo prosil. Njegova vest se je skušala s poslednjim vprašanjem: «Ali res hočete?» znebiti očitka, da bo sokriva samomora. «Da, brž!» sem ukazal. Tedaj se je vdal: «Pa bodi!»

Ta voznik je bil zelo spreten. Z njegovo pomočjo sem se v malo trenutkih znebil srajce in vseh drugih kosov obleke in tak sem skočil s strahom in pogumom v kadunjo. Voda me je bila zvbila vase, jaz sem slišal njen klic in nisem se kesal. Voda se me je brž polastila. Čutil sem, kako drsim navzdol po lepkih kamnitih stenah; občut močne in mrzle slasti je vdrl v mojo notranjost in v moje možgane in si je dal duška s klikom in smehom veselja. Voznik, ki je videl, da sem pobledele, je vprašal: «Kako vam je?»

Odgovoril sem mu seveda v stari grščini: «Ariston men hydor!» («Najboljša je vo-

da!» kar bi moralo biti geslo vodnega zdravljenja).

Toda videč njegove okrogle oči in njegovo čokato postavo, sem v duhu zagledal Sanča, ki občuduje dona Kihota, ko izvršuje kakšno svojih čudovitih norosti: beli konjiček v bližini je postala bela arabska kobila in na njej je sedela čarodejka, čarovnica izmed tistih, ki jih je oživil Ariosto ali čudoviti Boiardo, čigar duša je plavala, kakor sem čutil, nad temi gorami, snežnobela in milobna čarovnica, ki se mi je smehljala in sklanjala glavico rekoč:

«Dragi, skloni tudi glavo! Slušaj, dragi, potopi glavo!» Govorila je tako ljubeznivo, da me je zamikalo, da bi ji ugodil in zdrknil globlje, tudi z glavo.

«Ampak tako bi umrl!» sem ji odvrnil končno.

«Kje pa lahko upaš na zabavnejšo smrt? Ne krči se, dragi, ne daj, da ti uide ta lepa prilžnost!» je prosila milobna čarodejka.

«Razumem; a imam še nekaj nerešenih zadev, in zdaj ta hip, kakor bi trenil, si ne morem dovoliti užitka, da bi umrl. Pa drugič.»

Mišice na rokah so se tedaj nervozno napele, ko sem razumel, da me čarodejkin smehljaj dela mlahavega; Sančo Pansa mi je pomagal pod pazduhami, da sem prilezel iz kotanje.

«Zelo tvegano», je rekel.

«Verjamem!»

Toda on je cikal na vodno zdravljenje; jaz pa sem mislil na čarovnico in njeno vabilo; toliko da je nisem ubogal.

«Kdo ve,» sem razmišljal nato, ko sem se oblačil in opazoval vodo, ki se je spet umirila in je bila globoka in rjava, «ali se ne bom nekega dne kesal, da sem zamudil prilžnost tako sladke ločitve od tega sveta?»

Vendar zdaj ni bilo časa, da bi v tem kaj predružačil. In ker sem odklonil ugodnosti, ki mu jih je voda nudila za smrt, sem sprejel tiste, ki mi jih je nudila za življenje.

In teh ni bilo malo: najprej velika lahkota vseh udov, nato velika radost, ko so se pljuča napolnila z zrakom, in tudi neká duhovna čistost.

Ali ima vodno zdravljenje tudi moralne učinke?

Razen župnika Kneippa in Pindarja je tudi sveti Frančišek hvalil vodo. Ali je v svojem slavospevu soncu na čast ni imenoval s čudovitimi, človeškimi besedami «ponižne in dragocene in čiste?»

Vse zaman: samo svetniki in pesniki lahko prodró v stvari zares malo globlje kakor do skorje.

Po vsem tem mi ni ostalo drugega, kakor da prosim voznika, naj mi hrbet malo premasira. Voznik ni brž razumel, kaj pomeni ta ježasta beseda; a ko sem mu razložil, naj na meni izvrši isto vajo kakor na svoji živali, če je potna, je prav dobro razumel. «Ah, počoham naj vas!» je dejal in zagrabil dobro pest stelje.

«Priatelj, ti hudo pretiravaš podobnost med mano in svojo živaljo. Rabi plahto, ki jo imaš na vozu!»

Rad je ubogal in čez malo sem mu prišel iz rok rdeč kakor opeka.

Tedaj sem začutil tudi silno potrebo, da bi si napolnil želodec. A vas Paullo je bila predaleč.

«Tu je Serra, čisto blizu,» je rekel voznik. «Koliko? V četrti ure boste tam.»

«Torej se tam snideva, da grlo poplakneva.»

«Pojdite naprej! Brž pridem za vami.»

In res, čez malo me je z vrha klanca pozdravila vrsta gorskih koč, ki so se jim sence rezljanega profila odražale v živahni svetlobi ceste. Sončna ura je kazala deset. Skozi vrata s tremi stopničkami sem zagledal senčno sobo z nekaj pogrznjenimi mizami in čez prag je prihajal vonj pečenke. Torej me je v prvi vrsti nos opomnil, da sem prišel do gostilne, ker so bile oči še oslepljene od sonca in niso dobro ločile ne napisa ne veje.

Ko je slepilo ponehalo, sem opazil, da me nos ni bil prevaril, in znašel sem se v veliki, lepi kuhinji, v eni tistih patriarhalnih kuhinj, ki so središče hiše, kjer je v starih rimskih časih Vesta podtikala ogenj na ognjišču in kjer so bili Penuš in Penati. Tam je bilo spodaj veliko ognjišče, kjer je starec modro urejeval ogenj pod ražnjem z nabodenimi ptički. Visoko na steni je visela Marija, obdana z mnogimi svetniki sredi cvetočih vej; pod njo se je ob lučki delala goba.

O, previdnost božja! Poleg vode je postavila vino, poleg žoltovine gobe, in za čarovnico pride kuharica, ki te vpraša: «Želite, gospod?» Premeteni človek pa žge les, siri mleko, dela iz njega maslo in sir; ta pade na cmoke, ono scvre gobe; umetelni hrast stori, da lonec zavre; raženj pa ptičke vrtil. Vse te prelestne stvari so se ob tej uri znašle v tej kuhinji, kakor bi bile vedele za moj prihod, za cmoke in za nastreljene ptičke, ki jim je glavica ob vsakem obratu ražnja obupno omahnila navzdol.

Ti so bili gotovo bratci lepega zelenega ptička, ki mi je prej prepeval na mahovitem hrastu.

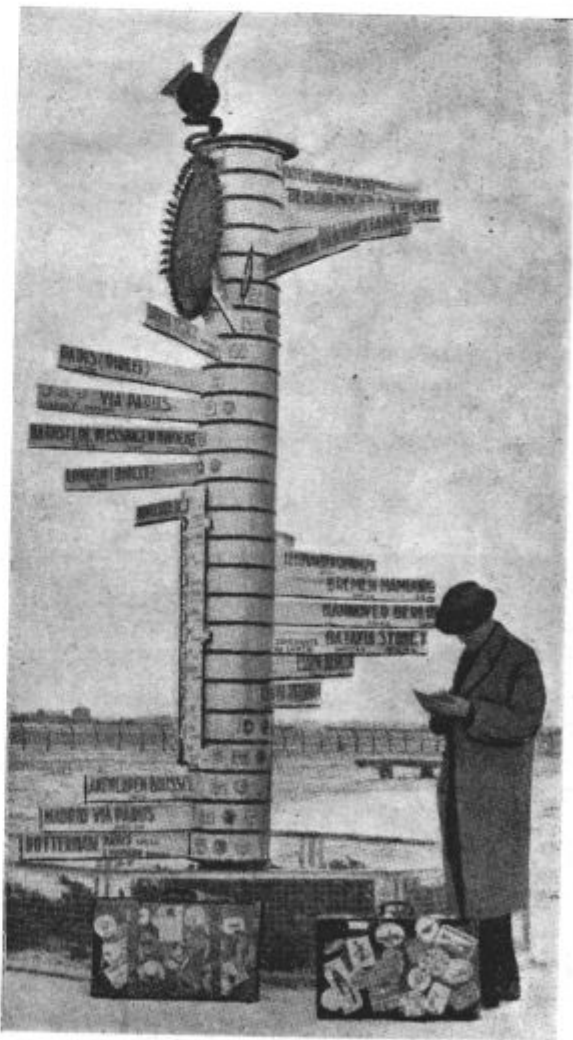
Gotovo so tudi oni preveč zaupali v varstvo postave, ki ljudem prepoveduje nedovoljen lov, in so se zdaj pokorili za svojo lahkovernost.

Jaz pa nisem občutil nobenega očitka vesti, ko sem sprejel ponudbo tega lovskega

plena, ki mi je teknil. Sicer pa tudi ptiček uničuje življenje drugih bitij in jih žre; in zgodba medsebojnega požiranja in uničevanja se nadaljuje brez konca kakor krog. Zahvalimo se božji previdnosti, ki je storila, da smo se rodili v tisti višji vrsti živali s predpravico, da žremo vse druge. Ta vrsta je tako prebrisana, da zna ločiti, kdaj je bolje jesti svoja sobitja živa in utripajoča kakor ostrige, kdaj je bolje, če začno prej malo gniti, kakor jerebice in prepelice, in kdaj je bolje pomešati več živali vkup, kakor pri salami.

Sicer pa je zmota preproste razsodnosti, če domnevaš, da se drobne živalce za to prav nič ne maščujejo. Mikrobi se združijo v milijone in si v naših ponosnih telesih zgradijo svoja smrtonosna mesta; in druge mirijade mikrobov pripravljajo pod zemljo z največjo skrbjo naše popolno uničenje.

Tudi če živimo v odpovedi, brez mesa, ne uidemo tej boleštni, nujni usodi. «Torej žrimo drug drugega brez očitkov in brez u-

Kažipot za klateže. Na amsterdanskem letališču je postavljen kažipot, ki kaže smer k najvažnejšim mestom.

smiljenja!» sem sklenil ob pogledu na enega tistih dvonožcev natakknjenega na vilice.

Ob tej priliki sem se seznanil z domačim gorskim vinom, ki ga nisem poznal niti po imenu in mu pravijo «toskanec». To je lahko, rožnato, kiselkasto vince. Voznik, ki me je dohitel, mi je zatrdil, da ga človek lahko pije, dokler se mu želodec ne spremeni v meh, pa nič ne škodi. Bo že res, kajti čisto nič ni motilo sladkega, globokega počitka, ki sem si ga privoščil po jedi.

O hlad iz perila došlih rjuh, o slast termine v sobi ob zavesti, ki polagoma ugaša (toda s podobo poletnega sonca v očeh, mežikajočega skozi drobno špranjo v oknu!), o sen brez sanj, brez prikazni, brez strahov! Kako malokdaj se mi primeri, da tako spim!

Kratek sen, če je globok in lehák, zaleže za dolgo noč nemirnega spanja s sanjami. In res, ko sem se prebudil, sem mislil, da sem se naspal za eno noč in da je sonce že zašlo. A ko sem odpahnil temnice na stežaj, sem videl, da se sonce šopiri po praznem trgu v vsem popoldanskem žaru in da migljajo od njega tam daleč zelene piramide v Serri. Ura je bila šele tri.

V tistih dveh urah sem se v spanju pre-

rodil. V tem času so gotovo delavci v telesu, izdelovalci življenja, prav strumno delali, medtem ko so možgani počivali. Popravili in ocedili so veliki človeški stroj. Niso posnemali delavcev na polju, v tvornici in drugod, ki zaspijo ali lenuharijo, če jih gospodar ne nadzira.

Ponižni želodec, zaničevani žolč, potrpežljive žleze, vsi so odšli na delo, ko sem v snu zaprl oči. In ko sem jih spet odprl, sem brž razumel, da so cmoki, ptički, gobe, toskanec naglo šli skozi vse postaje predelave.

Ta delavska ureditev ponižnega telesa je nekaj zmerom bolj presenetljivega, a še presenetljivejša je radost, ki poplavi srce, če se vse to delo pravilno vrši.

In kakor lahko ustvari velik kipar umetnino iz neznatnega kosa lesa, tako zadostuje skladnim delavcem v telesu vsaka malenkost, da dobro delajo. Kdo bi mislil? Ponižni delavci v človeškem telesu ne zahtevajo, da zabelijo jedi, izbranih umetnij ponositih kuharjev in bogato obloženih miz, temveč hočejo imeti zabelo zdravega in radostnega duha.

Prevel Andrej Budal.

Žetev.

Začelo mi polje je krasno zoreti
in sonce zlati mi žita zaklad;
ob ženke očeh bi se hotel ogreti —
kako bi bil srečen, kako ves bogat!

Po njivah teh nekdam sem z materjo hodil,
sem delal z očetom in z njim sem trpel;
po njivah teh nekdam sem z materjo hodil
in ljubil življenje in v svet hrepenel.

Let petdeset imela je mati in umrla,
se tiho ločila od svojih otrok,
ljubezen do polja očeta je strla,
ga vanjo položil je ljubljeni Bog.

A zdaj zmed žanjic si bom ženko izbral,
si utešil živó hrepenenje srca;
z njo svetla semena bom v polje sejal
in bomo kot eno: dom, njive, midva.

Adolf Šinkovec.

Slika iz prihodnje svetovne razstave v Rimu l. 1942. Umetno [czero z gondolami.

Karel Čapek.

Andrej Budal.

KAREL ČAPEK.

Na božični dan 1938 je umrl največji češki pisatelj povojne dobe, Karel Čapek. To ime se je zadnja desetletja po vsej Evropi prav pogosto omenjalo. Ta pisatelj je ustvaril nekaj pripovednih in dramatskih del, ki so osvetljevala nekatera najbolj pereča vprašanja današnje dobe in metala svoje žarke tudi v bodočnost. Bil je resen kandidat za Nobelovo nagrado, ki bi jo bil najbrže tudi dosegel, da ga ni smrt prezgodaj pokosila.

Rodil se je 9. januarja 1890 v Malih Svatenjovicah na Češkem. Šolal se je v Pragi in postal na Karlovem vseučilišču doktor modroslovja. Prva njegova knjiga je modroslovna razprava o praktičnem življenju. Kmalu pa se je z bratom Josefom posvetil leposlovju. Obenem je postal novinar. Sodeloval je mnogo let pri «Lidovih novinah». Vzdrževal je najtesnejše stike z znamenitimi možmi drugih narodov. Mnogo je potoval skoraj po vseh evropskih državah. Ta široka svetovna razglednost je pustila jasne sledove v njegovih knjigah. Pomembne so zlasti njegove poti po Italiji, Angliji, Španiji, po Holandski in po severnih deželah. Lani ga je v najboljših moških letih napadla influenza, ki se je zahrbtno izprevrгла v pljučnico; in ta ga je strla.

Dasi je dosegel samo osem in štirideset let, se je njegovo pero tako močno uveljavilo, da je njegovo smrt občutila ne samo Češka, temveč vsa Evropa kot veliko izgubo. Ob grmenju topov pred Verdunom je zasnoval eno svojih prvih knjig, posvečeno francoski

liriki. Sledila je dolga vrsta knjig z neznanško pestro vsebino. V njih je nešteto slik in sličic iz sodobnega evropskega in češkega življenja. Napredovanje moderne tehnike mu je navdihnili tudi dela, ki tipajo v bodočnost in rišejo dobo, v kateri stroji zmagojo nad človekom in ga zaslužnijo. Svetovno znana je njegova igra «R.U.R.» (Rossum's Universal Robots), ki je dosegla na odrih vsega sveta velikanski uspeh. Iz te igre je prešla beseda «robot» v angleščino in v druge svetovne jezike in pomeni človeka z visoko razvitim razumom, a brez čustva in strasti, nekakšen človeški stroj. Takega umetnega človeka izdeluje tvornica Rossum v velikanskih množinah, da osvobodi človeštvo najtrših del in dvigne njegovo srečo. A človeštvo zlorablja «robot». Umetni človek se upre zlorabi in povzroči konec človeštva. Le iz ljubezni lahko vzklije novo človeštvo. — Posledice tehničnega napredka ponazoruje tudi «Tovarna absolutnega» in «Krakatik». «Zadeva Makropulos» se norčuje iz želje po telesni nesmrtnosti. «Vojna z močeradi» kaže visoko razumske živali, ki se v človekovi družbi navzamejo njegove omike in začno zahtevati svoje pravice; v borbi s človekom uničijo cele dele sveta in skoraj zatró človeški rod. Podobno rešujeta usodo človeštva «Bela bolezen» in drama «Mati».

V drugih knjigah stoji pisatelj trdno na tleh resničnosti. V njih obdeluje drobne ljudi in vsakdanje zadeve s peresom pravega umetnika. Mika ga življenje, ki poganja onkraj vsega velikega. Tudi tu razpihuje iz pepela tople iskre samosvojih bitnosti. Iz takega ustvarjanja so se mu izoblikovali trije znameniti romani. V «Hordubalu»*) pripoveduje o podkarpatskem kmetu, ki se vrne k nezvesti ženi in obračunava z njo in njenim ljubimcem. «Izpodnebnik» je neznanec, ki je priletel smrtno ranjen iz nekega letala in mu na smrtni postelji štiri osebe vsaka po svoje berejo njegovo življenje iz umirajočih oči. «Vsakdanje življenje» slika izobraženca, ki se pogloblja v smisel svojega življenja.

Za Čapkovo mišljenje važni in značilni so njegovi nešteti članki, njegove kritike in potopisi. V «Italijanskih pismih» izraža svojo ljubezen do prvotne krščanske umetnosti, do italijanskega človeka in italijanske prirode. V «Poti na sever» je vsa narava počlovečena: «Breza, vrba, lišajnik in človek: nič na svetu ni vztrajnejšega od njih».

*) Knjigo smo izdali v slovenskem prevodu za doplačilo.

Iz vseh Čapkovih spisov veje tiha, globoka ljubezen do človeštva. Iz mnogih se oglašča skrb za bodočnost človeštva in opomin,

naj ljudje v ničemer ne pretiravajo. Prav ta skrb ga dviga med velike duhove in daje mnogim njegovim stranem trajno vrednost.

Ugibanja.

Ej, ta naš prečudni svet!
Ne, obraz te naše zemlje
ni preklet in ni zaklet...
Kje se to bogastvo jemlje?

Gledam: marsikoga ni,
pa je drugih več ko lani;
ti krepkeje, se mi zdi,
v zemljo so zaverovani.

Ugibam: pokopali smo
z mnogimi njih žive nade;
te so zlile se z zemljó —
zdaj iz nje kipijo mlade.

Kar izgine, strto ni,
če je tudi pokopano;
vse nanovo zabrsti,
bolj nam oživi poljano.

Čar vodá, višav, dreves
mika, mami zmerom huje;
lic, teles, oči me kres
zmerom znova očaruje.

Pastuškin.

Zbirka poštних znamk.

Češki spisal Karel Čapek.

Njegov životopis v posebnem članku.

«To je sveta resnica,» je dejal stari gospod Karas, «če bi človek brskal po svoji preteklosti, bi našel v njej gradiva dovolj za popolnoma drugačno življenje... Nekoč je bil izbral, ali po pomoti ali iz posebnega nagiba, eno izmed njih in živi tisto življenje do konca. Toda najslabše je, da niso ostala, možna življenja popolnoma mrtva. In utegne se zgoditi, da čutiš v njih bolečine kakor v odrezani nogi.

Kot približno desetletni deček sem začel nabirati pisemske znamke. Očetu to ni bilo pogodu. Menil je, da bom radi tega zanemarjal šolo. Toda imel sem tovariša, Lojzka Čepelko, in z njim sem se vdajal tej nabiralni strasti. Lojzek je bil sin lajnarja, šršav, pegast deček, bedliv ko vrabec in imel sem ga rad, kakor imajo pač otroci radi tovariša. Moj oče je bil notar, prvi med krajevnimi osebnostmi, grozno dostojanstven in strog gospod; in jaz sem vzljubil Lojzka, čigar oče je bil pijan lajnar, mati pa zdela na perica. Jaz sem spoštoval in oboževal tega Lojzka, ker je bil spretnejši od mene, ker je bil samostojen in hraber ko podgana, ker je imel pege na nosu in znal z levico lučati kamne. Sam ne vem več, kaj vsega sem ljubil na njem. Vsekakor je bila to največja ljubezen v mojem življenju.

Lojzek je bil torej moj zaupnik, ko sem začel nabirati znamke. Tu je nekdo omenil, da imajo le moški smisel do zbirke. To je resnica. Mislim si, da je to ostanek ali nagon iz onih časov, ko je še vsak mož nabiral glave svojih sovražnikov, ugrabljeno orožje, medvedje kože, jelenova rogovja, sploh

vse, kar se je dalo upleniti. Toda taka zbirka poštних znamk pomeni ne samo lastnino, marveč trajne prigodivščine. Človek se drgetaje dotika koščka daljnih dežel, recimo Bolivije ali Južne Afrike; zdi se mu, kakor da bi bil stopil s temi eksotičnimi deželami v osebni in zaupni stik.

Kakor sem že omenil, ni bil moj oče s tem zadovoljen. Očetom po navadi ni všeč, če delajo njihovi sinovi kaj drugega ko oni sami. Moral sem se torej s svojo zbirko skrivati po podstrešju, da me oče ne zaloti. Tu je stala stara skrinja. Nekdaj so hranili v njej moko. V to skrinjo sva se skrila ko miški in si kazala znamke. Vidiš, to je Holandska, to Egipt, to Sverige ali Švedska. Da sem se moral s temi zakladi tako skrivati, je bilo zame nekaj grešno lepega.

Kako sem si preskrboval znamke, je že druga dogodivščina. Šel sem k vsem znanim in neznanim družinam in jih prosil, če smem odlepljati znamke z njihovih starih pisem. Tu pa tam so bili v podstrešju ali v pisalnih mizah predali, napolnjeni s starimi listinami. To so bile moje najblažnejše ure, ko sem, sedeč na podu, brskal po zaprašeni kupih in iskal znamke, ki je še nisem imel — jaz, osel, nisem namreč nabiral dvojnic. Če sem dobil, kar se je tudi pripetilo, kako staro Lombardijo ali ne vem več kako malo nemško državico ali svobodno mesto, sem čutil naravnost mučno veselje — vsako neizmerno srečo občutimo kot sladko bolečino. In med tem je čakal zunaj Lojzek name in ko sem se slednjič priplazil do njega, sem mu takoj zašepetal že pri vratih: «Lojzek, Hannover imam! — Ali jo imaš? — Seveda. In že sva odbrzela s plenom domov v najino skrinjo.

Tam pri nas je bilo več tekstilnih tovarov za vsakovrstno manj vredno jutovino, kaliko, katunino in bombaževino. To blago izdelujejo pri nas nalašč za divjake po vsem svetu. In tam so mi dovolili, da smem iskati po koših znamke. To je bilo moje najboljšo lovšče. Tam sem lahko dobil Siam in Južno Afriko, Kitajsko, Liberijsko, Afganistan, Borneo, Brazilijo, Novo Zelandijo, Indijo, Kongo, ne vem, ali vam ne zvane že imena sama skrivnostno in polna hrepenenja. Moj Bog, to veselje, to neznanstvo veselje, ko sem dobil celo kako Straits Settlements ali Korejo! Napal! Novo Gvinejo! Sierro Leone! Madagaskar! Poslušajte, to opojnost lahko pojmi edino le lovec ali iskalec zakladov ali starinoslovec, ko izkoplje kaj izrednega! Iskati in najti, to je največja napetost in zadoščenje, ki ju more življenje nuditi človeku. Vsak človek bi moral česa iskati, če že ne znamk pa resnice ali zlate praproti ali vsaj kamenih puščic in žar.

To so bila torej najlepša leta mojega življenja, prijateljstvo z Lojzkom in nabiranje znamk. Nato sem dobil škrlatico in Lojzka niso več pustili k meni, čeprav je stal v naši veži in mi požvižgaval, da sem ga slišal. Nekoč niso pazili name ali kako je že bilo, jaz sem smuknil iz postelje in hajdi, v podstrešje, da pregledam svojo zbirko. Tako sem bil oslabil, da sem le z veliko težavo dvignil pokrov najine skrinje. Toda skrinja je bila prazna, škatla s znamkami je bila izginila.

Ne utegnem vam popisati svoje boleti in svojega strahu. Mislim si, da sem tedaj okamenel in da se niti jokati nisem mogel, tako me je davilo in mi stiskalo grlo. Pred vsem tista groza, da so mi bile izginile znamke, moja največja radost. A še groznejše mi je bilo, da jih je moral ukrasti gotovo Lojzek, moj edini prijatelj, ko sem bil bolan. Bil je osup, razočaranje, obup, boleost — verjemite mi, grozno, kar more tak otrok pretrpeti. Kako sem prišel s podstrešja, ne vem več. Toda takoj nato me je tresla vročica, in ko se mi ni bledlo, sem obupno razmišljal. Ne očetu, ne teti nisem ničesar omenil — matere tedaj že nisem več imel — vedel sem, da bi me ne bila razumela. Lojkovo izdajstvo, to je bil zame skoraj smrten udarec. Bilo je to moje prvo in moje največje razočaranje glede človeka. Berač, sem si dejal, Lojzek je berač, zato krađe. Čemu sem si le bil izbral berača za svojega tovariša! In radi tega sem postal trd. Odtlej sem začel delati razločke. Izgubil sem bil popolnoma čut za socialno nedolžnost. Toda tedaj še nisem vedel, kako silno me je bilo vse to pretreslo in kaj vse se je bilo v meni zrušilo.

Ko sem ozdravel, ko mi je minila vročica, mi je minila tudi bol radi izgube moje

zbirke. Le to me je še v srce zbolelo, ko sem opazil, da si je bil Lojzek tačas izbral novih tovarišev. Ko je pa pritekkel k meni, nekoliko v zadregi, po tolikem času, sem mu rekel kratko in hladno: «Pojdi, s tabo ne govorim več!» Lojzek je pordel in mi čez nekaj časa dejal: «Tudi dobro!» In odtlej me je sovražil in v to sovraštvo se je bil prav zagrizel.

To je bil torej tisti dogodek, ki je vplival na vse moje življenje. Lahko rečem, moj svet je bil oskrunjen. Zaupanje v človeštvo sem bil izgubil. Naučil sem se bil sovražiti in zaničevati. Nikdar več nisem imel tovariša in ko sem doraščal, se mi je zdelo prav in dobro, da sem bil sam, da nisem nobenega potreboval in da nisem nobenemu ničesar daroval. Pozneje sem opazil, da me nihče ne mara. To sem si razlagal tako, da jaz sam zaničujem ljubezen in da mi je bilo srce otrplo za vsako nežnejše čustvo. Na ta način sem postal ponosen in častilakomen, sebičen, malenkosten in vseskozi točen človek! Bil sem hudoben in trd do podrejenih oseb, poročil sem se brez ljubezni, vzgojil otroke v poslušnosti in strahu in si pridobil s pridnostjo in vestnostjo precejšnih zaslug. To je bilo moje življenje, moje celo življenje; za nič drugega se nisem menil ko za to, kar je bila moja dolžnost. Ko bom kdaj mirno v Gospodu zaspal, bodo pisali tudi

V znamenju železobetona.

listi, kak zaslužen delavec in kak možat značaj sem bil. Če bi ljudje le vedeli, koliko samevanja, nezaupanja in trdosrčnosti tiči v tem.

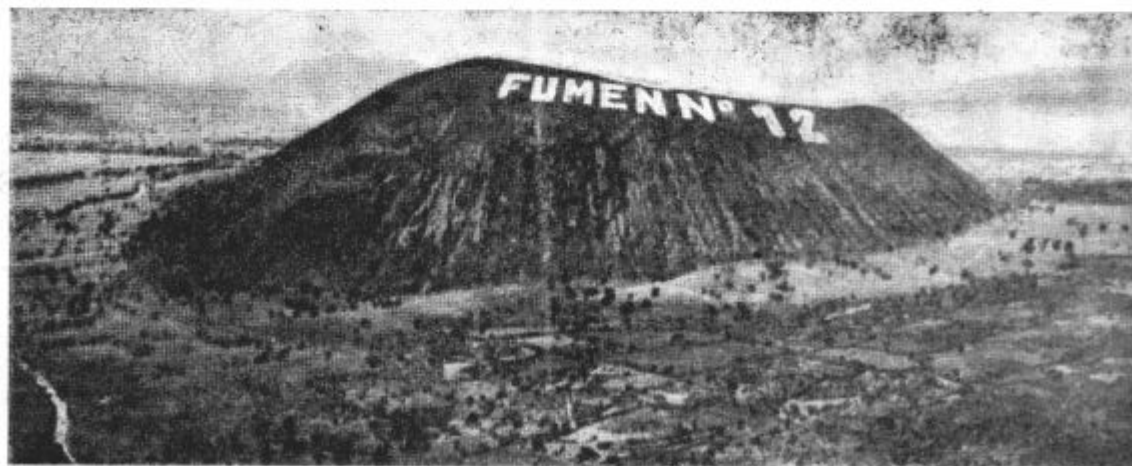
Pred tremi leti je umrla moja žena. Na sebi, ne drugim nisem priznal, toda meni je bilo grozno težko pri srcu in v tej žalosti sem brskal po svojih družinskih spomnih, ki so mi bili ostali po očetu in materi: po fotografijah, pismih, po svojih starih šolskih zvezkih. Davilo me je skoraj ob spoznanju, kako skrbno jih je bil moj strogi oče shranil in hranil. Mislim, da me je v resnici ljubil. V podstrešju je bila omara, natrpana s takimi spomini in prav spodaj v miznici je ležala škatla, opremljena z očetovim pečatom. Ko sem jo odprl, sem dobil v njej svojo zbirko poštnih znamk, ki sem si jo bil priredil pred petdesetimi leti. Ničesar vam nočem prikriti; solze so mi polzele po licih in jaz sem nesel škatlo ko kak zaklad v svojo sobo. Tako torej se je bilo zgodilo, sem takoj razumel. Nekdo je bil izsledil, ko sem ležal hudo bolan, mojo zbirko in oče jo je zaplenil, da bi radi nje ne zanemarjal šole! Tega bi ne bil smel storiti. Toda tudi v tem je tičala njegova stroga skrb in ljubezen; ne vem, a začel sem i sebe i njega pomilovati.

In nato sem se spomnil: Lojzek mi torej ni ukradel znamk! Za božjo voljo, kako krivico sem mu bil storil! Zopet sem videl pegastega in raztrganega pouličnjaka pred sabo. Vedi Bog, kaj se je z njim zgodilo in če še živi! Ko sem se vsega zavedel, sta me premagala bol in sramota. Le ker je letel po krivem sum nanj, sem bil izgubil svojega edinega tovariša! Radi tega sem začel zaničevati revno drhal; radi tega moja ošabnost; radi tega se nisem bil navezal na nikogar. Radi tega nisem mogel videti vse svoje življenje nobene znamke, ne da bi bil čutil nejevoljo in neugodo. Radi tega nisem nikdar

pisal ne svoji zaročenki, ne svoji ženi in se izgovarjal s svojo neobčutnostjo do čustvenih izlivov. In moja žena je trpela radi tega. Zato sem bil tako trd in osamljen. Zato, samo zato sem se bil povzpел tako visoko in vršil vse svoje dolžnosti tako vzgledno. Videl sem svoje življenje v celoti z nova. Nenadoma se mi je zazdelo pusto in brezmi-selno. Popolnoma drugače bi bil lahko živel, sem se domislil. Če bi se tisto ne bilo zgodilo — toliko navdušenja, toliko podjetnosti je bilo v meni, ljubezni, viteštva, domišljije in zaupanja, same take čudne in neugnane stvari — Bog, postal bi bil kdo ve kaj vse, igralec, vojak, potoval bi po širnem svetu! Vzljubil bi bil ljudi, pil bi z njimi, razumeval bi jih in ne vem kaj še! Zdelo se mi je, kakor da se topi led v moji notranjosti. Vzel sem znamko za znamko v svojo roko. Vse so bile še tu: Lombardija, Kuba, Siam, Hannover, Nikaragua, Filipini, vse dežele, kamor sem se tedaj hotel peljati in ki jih sedaj ne bom videl več. Na vsaki teh znamk je bil košček tistega, kar bi se bilo lahko zgodilo in kar se ni bilo zgodilo. Vso noč sem sedel pri znamkah in sodil o svojem življenju. Prepričal sem se, da je bilo tuje, umetno in neosebno to življenje in da se moje pravo življenje sploh ni utegnilo razviti in uresničiti.» Gospod Karas je mignil z roko. «Če razmišljam, kaj vse bi bil lahko — in kako krivico sem storil Lojzku...»

Pater Boves, ki je poslušal ves govor, je postal resen in sočuten. Spomnil se je najbrž česa iz svojega lastnega življenja. «Gospod Karas,» je dejal prevzet, «ne mislite več na to! Čemu tudi? Sedaj se ne da več popraviti in znova začeti.»

«To ne,» je zastokal gospod Karas in nekoliko zardel, «toda vedite, vsaj — vsaj znamke sem znova začel nabirati.»

«Kadite št. 12!» Žrelo meksikanskega ognjenika kot reklama za cigarete. Ognjenik sam je že davno opustil kajenje.

Ptičja uganka.

P. P.

Katero ptico lahko slišimo vsak dan, tudi v najhujši zimi, čeprav je selivka? Da ne boste predolgo ugibali, vam kar povem: kukavica je to. Slišimo jo kot znak radio-oddajne postaje v Ljubljani.

Seveda, s tem naslovna uganka še vedno ni rešena. O kukavici vemo iz šole, da je ptica selivka, ki se vrača v aprilu iz Afrike, da je približno 30 cm dolga, da je pelastega perja s počeznimi temnimi progami, prištevamo jo navadno med plezavce, ker ji je eden izmed štirih prstov na nogi tako zraščten, da ga lahko obrne naprej ali nazaj, kar je pa bore malo, da bi jo upravičeno stavili v isto vrsto kakor žolne in detle.

Značilno za kukavico je vsekakor dejstvo, da vkljub vsemu iztikanju vaških paglavcev še ni nobenemu uspelo, najti njeno gnezdo, to pa radi tega, ker sama ne gnezdi in ne vali. Njene posamezne mladiče najdemo v gnezdu drugih, navadno od nje manjših ptičev. To je vse, kar vemo.

Pač, še nekaj. Poznamo njen glas: Kuku. Mala terca, pravijo tisti, ki se razumejo na glasovne intervale. Ta njen dvozložni, dalečslišni glas se včasih zaleti v trozložnega, ki ga nekateri pripisujejo samici, kar je seveda radi plašnosti ptice le težko dokazati. Saj je prav za prav še med kmečkimi ljudmi razmeroma malo takih, ki bi bili videli kukavico živo.

Že iz navedenega lahko vidimo, da predstavlja kukavica tako laikom kakor izkušenim ptičeslovcem nekako uganko, ki se po skrbnem raziskovanju veččakov šele polagoma rešuje. Mi, navadni ljudje se moramo zadovoljiti s kukavičjim klicem, da bo še nadalje prerokoval nam, koliko let nam je živeti, dekletom, koliko časa bodo še samevale, in majhnim otrokom, koliko bratcev in sestic smejo še pričakovati.

Že ime: kukavica je samo ob sebi nekaj posebnega. Ime je, s tujim izrazom povedano, onomatopoična beseda, beseda, ki posnema naravne glasove. Slovenci imamo več ptičev, ki jih imenujemo po njihovem glasu: čuk, kokoš, koklja, kokot, pišče, ščinkavec, grlica, krokar, prepelica itd. Ako prestavimo ta ptičja imena v tuj jezik, se ta onomatopoiija izgubi, medtem ko ostane pri kukavici v skoraj vseh kulturnih in gotovo tudi pri drugih preprostih narodih. Mi Slovenci ji pravimo kukavica, enako Hrvati in Srbi (značilno, da imenujeta ta dva z enakim izrazom: izdajalca), Italijan: cuculo, Latinec: cuculus, Rus: kukuška, Čeh: kukuša, Poljak: kukuka, Bolgar: kukuvica, Francoz: coucou (kuku), Nemec: Kuckuck, Holandec: kockkock, Danec: kukker, Fincec: kiki, A-

rabec: tagug, Armenec: khu, Japonec: kakko, Starogrč: kokiks, Anglež: cuckoo (kuku) itd.

Vrnimo se k uganki sami. Kukavica ne gnezdi sama, marveč podtika svoja jajca drugim, navadno od nje manjšim ptičem. Zakaj? En vzrok je že dolgo znan, vsaj v glavnih potezah: samica izleže v času, ko gnezdi in vale drugi naši ptiči, kakih 10 do 20 jajc, a v presledku od 2 do 5 dni po eno. Preden bi bila v gnezdu vsa jajca, bi bila prva že pokvarjena in za valjenje nesposobna. Če bi začela valiti samica, ko je izlegla nekaj jajc, bi se prva izlegla najprej in postopoma druga, kasnejša. Tako bi v gnezdu nastala prava změšnjava. Noben mladič bi se ne izgodil, to tembolj, ker se samec prav nič ne zmeni za zalego, mati sama pa bi nikakor ne mogla prehranjati že izleglih mladičev in valiti istočasno preostalih jajc.

A ti podatki niso točni. Omenili smo, da izleže samica 10 do 20 jajc. Tudi drugi ptiči ne izležejo vedno enakega števila jajc, nastala razlika je odvisna od večje ali manjše plodovitosti samice in se da natančno ugotoviti, ker navadni ptiči izležejo vsa za valjenje namenjena jajca v lastno gnezdo. Ugotoviti kaj podobnega pri kukavici, je nemogoče, ker izleže le po eno jajce in še to v tuje gnezdo. Morda dobimo res v določenem okolišju nekaj gnezd s poedinim kukavičjim jajcem, toda ali moremo trditi, da izvirajo vsa jajca oziroma vsi že izlegli mladiči od ene in iste kukavice? Gotovo ne! Do precejšnje gotovosti v tem pogledu bi nam pripomogla edinole anatomija (navk o sestavi telesnih delov in o raztelesovanju). Od kokoši n. pr. vemo, da iznese v teku svojega življenja okrog 600 jajc, kar se da dognati po jajčniku. Jajčeca v jajčniku, ki so v enem letu godna za izlego, so vidna po velikosti. Zakaj bi ne mogli tega ugotoviti pri kukavici? Tudi rok, v katerem naj bi kukavica izlegla po eno jajce, torej doba 2 do 5 dni, je silno netočno označen in bolj podoben ugibanju, kar pa še ni rešitev uganke same.

Vprašanje je v celoti še nerešeno. Malo prej smo omenili, kako imenujejo razni narodi to zanimivo ptico, iz česar lahko skiepamo, kako prostrano je ozemlje, na katerem živi kukavica. Lahko rečemo, da je na svetu le malo živali, ki bi imele tako prostrano domovino kakor kukavica.

Druga zanimivost te ptice je dejstvo, da leže jajca različne velikosti in barve. Da bi ta lastnost izvirala od njene volje, ni mogoče. Kako torej? Ako bi kukavica izlegla n. pr. njenemu trupu primerno debelo jaj-

ce v gnezdo kraljiča ali kake druge manjše ptice, bi te takoj opazile razliko po velikosti in barvi in bi takega podtaknjenca kratko malo vrgle iz gnezda. Kako si pomaga kukavica v tem primeru ali bolje rečeno, kako ji pomaga mati narava?

Kakor je znano, se vračajo ptice selivke natančno na kraj, kjer so se izvalile. Lastovka se vrne na pr. ne samo v rojstno vas, ampak celo pod rojstno streho. Isto velja o kukavici. Ptica, ki se je izvalila na Finskem, se vrača zopet na Finsko. Tam žive v pretežni večini ptiči pevci ene vrste, ki imajo podobno barvana jajca in temu se je pač kukavica v dolgi dobi prilagodila in leže sama podobna jajca. K temu pripomore najbrž tudi dejstvo, da žive na Finskem v pretežni večini drugačne žuželke, s katerimi se hranijo omenjeni ptiči, kar gotovo vpliva na barvo jajc. V Srednji Evropi žive drugačni pevci z drugačno barvano jajčno lupino in tudi temu se je kukavica prilagodila, kakor se je prilagodila v tem pogledu ptičem po Južni Evropi, Severni Afriki in na Daljnem Vzhodu.

Razen tega podlaga kukavica svoje jajce v gnezda ptičev, ki gnezdiijo po luknjah in duplinah, kjer nima barva jajčne lupine radi tamkaj vladajoče teme nobenega pomena. Ta okolnost postane za mlado kukavico in večkrat tudi za njene rednike usodna. Vhodi v taka gnezda so namreč navadno tako ozki, da dovoljujejo prehod le «domačim» ptičem, ne pa mnogo večji kukavici. Nastane vprašanje, kako spravi kukavica svoje jajce v tuje gnezdo s tesnim vhom, kakor v gnezdo detla, žolne ali palčka? Tudi v tem pogledu nam ostane kukavica prirodošlovna uganka. Kako se vrši ta prenos? Z nogami? S kljunom? Kukavico prištevamo k plezalkam, kakor smo že omenili, ker lahko obrne en prst na nogi naprej ali nazaj, radi česar bi bila njena noga še prav posebno pripravna za prijemanje, vendar ne uporablja noge pri prenosu jajca. Ostane nam torej le kljun, ki omogoča, nekoliko ukrivljen, prenos razmeroma drobnega jajca. Kukavica bi pa lahko spravila jajce kar naravnost v gnezdo brez kju-na, kot plezalka se namreč oprijema lahko navpično drevesnega debla, skale ali stene in izleže brez posebnega napora jajce naravnost v luknjo ali razpoko.

Pri nas živi pet vrst lastovic: kmečka, mestna, hudournik, podhujka ali legen in podgrivka. Zadnja gnezdi najrajši ob rekah s strmimi, navpičnimi, ilovnatimi bregovi. V ilovico si izkoplje rov, dolg približno 2 m. Rov je ozek in se razširi na koncu v kotanjo za postavitev zadostno velikega gnezda. Rov je vodoraven, sicer bi prihajal vanj dež, če bi bil poševen navzdol. In vendar odloži ne ravno poredkoma kukavica svoje jajce v podgrivkino gnezdo. Kako ga

pa spravi po ozkem, do 2 m globokem, vodoravnem rovu v gnezdo? Očitno je, da ostane njeno jajce takoj pri vhomu, naj ga li prinese v kljunu ali naj-ga izleže naravnost na mestu. Ko se podgrivka, lastnica gnezda, vrne domov, najde tik ob vhomu tuje jajce. Ker je rov ozek, ji brani jajce dohod do gnezda. Ker ga ne more odstraniti, ga poriva naprej, dokler ne prideta skupaj v gnezdo, kjer zagleda mlada kukavica temo življenja in navadno doživi tudi svoj pogin. Neki prirodoslovec je prišel do zaključka, da pogine radi takih nezgod do 38% vseh mladih kukavic, zato ne žive pri nas kukavice v prevelikem številu, kar je deloma dobro, ako pomislimo, da se v gnezdu, kjer se je izredila kukavica, le poredkoma in izjemoma izredi domači rod, ker ga nenasitna mlada kukavica izstrada ali pa kratko malo izrine iz gnezda, deloma bi si bilo želeti, da bi bilo kukavic več, ker so zelo koristne, hranijo se s kosmatimi gosonicami, ki se jih drugi ptiči branijo. Vendar pustimo vladati skrbno mater naravo, naj sama skrbi za ravnovesje

Nekaj desetletij sem nas je neumornost ptičeslovcev in drugih raziskovalcev seznanila še z drugim vzrokom, radi katerega narekuje mati narava kukavici, da se odpove valitvi in gnezditvi. Ko se je namreč ugotavljal spol živoujetih, ustreljenih ali drugače pokončanih kukavic, se je dognalo, da je med temi komaj 1/5 samic in 4/5 samcev. Radi tega nerazmerja so samice primorane živeti v mnogomoštvu, radi česar žive samci v večnem prepiru med sabo, samci je pa valjenje onemogočeno, ker se samec zmeni le za svoj nagon, na svoj nenasitni želodec in se le tu pa tam oglasi, da vemo, «kdaj bo treba umreti».

Dokler so naši predniki poznali le stari svet, so poznali edino kukavico kot ptico, ki ne gnezdi in ne vali sama, marveč prepušča to skrb drugim ptičem. Danes poznamo takih ptic okrog 200. Žive po južni Afriki, Avstraliji, Ameriki in na malajskem otočju. V Južni Ameriki živi ptič (vrsta škorcev), ki je nekak posrednik med pravilnim valjenjem in kukavičjim početjem. Včasih vali sam, včasih posnema kukavico t. j. pušči, da mu izvale jajca drugi sorodni ptiči.

Med kukavičje ptice spada tudi neka vrsta race, ki podlaga svoja jajca v gnezdo drugih ptičev, največkrat roparic. Lahko si mislimo začudenje teh rednikov, ko dožive, da jim zarod, ko je goden, poskače v vodo, kjer veselo plava, mesto da bi se pognal v sinji zrak za plenom.

Kot izrednost omenimo še marabuja, čigar samica sicer izleže jajca v preprosto gnezdo, a jo samec, ko je gnezdo popolno, zalovi in prevzame nase vso skrb za valjenje in vzrejo mladičev. Pa recite, da ženska emancipacija ni naraven pojav!

Razkrinkani strahovi.

F. S.

Mrakova hiša je stala na kraju vasi sama zase. V pritličju je imela stanovanjske prostore, zgoraj pa prostorno kaščo, kjer so shranjevali poljske pridelke in razno ropotijo.

Bilo je med svetovno vojno. Tih jesenski večer. Tema je nastopila in v Mrakovi izbi je brlela lučka. Tu je mlada mati krpala perilo in njena šestletna hčerka Ančka je pisala prve črke na tablico. Mati je bila otožna in molčeča, mislila je na svojega ljubega moža na bojišču. Tedaj se oglasi hčerka: «Mama, kdaj pride ata domov?»

«Sam ljubi Bog ve, drago dete, le on zna, kdaj bo vojne konec. O, da bi ata le živ otal in se zdrav vrnil!» Tisti hip, ko je to izrekla, se začuje na kašči čuden ropot: top, top, top!

«Kaj je to? Ančka, ali si slišala, kako je zgoraj zaropotalo?»

Preden je Ančka odgovorila, se zopet začuje zgoraj: top, top, top!

«Ti moj ljubi Bog, kdo naj hodi zgoraj, saj sem vendar dobro zaklenila kaščo?»

In zopet: top, top, top!

«Ježeš, Ježeš, saj to je strah!» vzklikne mati vsa prestrašena, pograbi jokajočo hčer za roko in obe zbežita k sosedu Gabrovcu, ki je bil oče Mrakovke.

«Oče, oče, pri nas straši!» hiti Mrakovka pripovedovat. «Na naši kašči nekdo hodi in ropota. Tat ne more biti, ker sem podstrešje dobro zaklenila. Strašno se bojim, da je to možev spomin, saj že dolgo nimam od njega nobene vesti. Bojim se, da je padel in nam je njegov duh prišel to javljat!» vsa zasopla in od strahu trepetajoča pripoveduje dalje. Gabrovčevi poslušajo osupli to novico.

Stari Gabrovec je bil pameten in izkušen mož. S čitanjem poučnih knjig in časopisov si je bil nabral precej koristnega znanja in v svojem dolgem življenju obilo izkušenj. Takoj je zaslutil, da ropota ni povzročil kak duh, zato je skušal hčer potolažiti: «Ne, ne, nikar ne misli najhujšega! Mirna bodi, dokler nismo ugotovili, kdo prav za prav dela na kašči ropot. Pojdimo in oglejmo si ta strah!» Nato vzame ročno svetilko in palico ter se napoti proti Mrakovi hiši. Pridružijo se mu sin, hči in vnuka. Tiho vstopijo v izbo in poslušajo. Ni jim bilo treba dolgo čakati. Kmalu zaslišijo nad sabo: top, top, top! Gabrovec vzame svetilko in ključ in vsi gredo na kaščo. Mrakovka in Ančka trepetaje sledita v ozadju. Gabrovec sveti tu, posveti tam, preišče vse podstrešje, a ne najde nikogar. O strahu ni bilo ne duha ne sluha.

«Vidiš, da strahu ni nikjer. Ropot napravlja najbrž kaka žival, ki se je sedaj skrila», pravi oče hčeri.

Vkljub temu sta bili ženski hudo prestrašeni in mati je izjavila: «Medve ne ostaneva čez noč v tej hiši, ker bi sicer od strahu umrli.»

«No, tudi prav, nocojšnjo in jutrišnjo noč prenočita lahko pri nas. Med tem bom skušal jaz dognati, kdo je ta strah, ki dela tak ropot ponoči,» odvrne oče. Nato zaprejo hišo in se vsi vrnejo k Gabrovčevim.

Drugi dan poišče Gabrovec star zaboj in napravi na njega enem koncu vratca, ki so se odpirala z dviganjem navzgor in zapirala s padcem navzdol. V bližnji mlaki je ujel veliko žabo in jo za nogo privezal v zadnjem delu zaboja. Vratca v prednjem delu je dvignil in jih na umeten način tako pritrdil, da bi tako padle navdol in zaprle izhod iz zaboja, kakor hitro bi imel kdo kak opravke v zadnjem delu zaboja pri privezani žabi. Tako pripravljen zaboj je nesel naslednji večer skrivaj na Mrakovo kaščo in ga položil na mesto, ki se mu je zdelo še najbolj primerno.

Drugo jutro je šel gledat na podstrešje in je takoj opazil, da so zabojeva vratca zaprta. Skozi špranjo je ugotovil, da se je bil strah ujel. Hitro je poklical hčer in vnukinjo in jima rekel: «To noč sem ujel vajinega strahu, le oglejta si ga!» Dvigne pokrov zaboja in notri je bil — jež.

Ta grdin, ki je znan ponočnjak, se je bil priklatil s polja v podstrešje hleva in

Samorog iz bajeslovja? Ameriškemu znanstveniku je uspelo z operacijo združiti pri teličku oba roga v enega.

odtod skozi špranjo v pregraji na kaščo, kjer se je podnevi skrival med kako ropotijo, ponoči pa si je, kakor je njegova navada, iskal hrane (miši, ščurke, korenje, sadje itd.), dirjal po podu sem ter tja in povzročil v tihi noči tak ropot, da bi mu ga človek nikakor ne prisodil.

Mrakovka in Ančka sta se veselo smejala in od srca privoščili grdemu ježu, ki ju je bil tako grozno prestrašil, zaslužno ječo v zaprtem zaboj.

«Tega grešnika vzamem jaz s seboj, naj še pri nas nekoliko straši in naj polovi nekaj miši in ščurkov», pravi Gabrovec in odnese zaboj.

Na Mrakovi kašči je bil v bodoče mir, mati in hči sta odslej mirno in pokojno spali. Blažena zadovoljnost in sreča se je pa vselila v ta dom, ko je čez nekaj dni došlo pismo, v katerem poroča gospodar, vojak Mrak, svoji ženi, da je živ in zdrav in upa, da se v kratkem vrne domov.

* * *

Stara Matevzerca ni nočevala v družinski hiši, ampak v kleti, ki je bila nekaj korakov od nje oddaljena. Iz svoje sobice je lahko pregledala vso bližnjo okolico, ker ji razgleda ni zaviralo nobeno poslopje.

Ko se neko noč prebudi in pogleda skozi okno, se nemalo začudi, ko ugleda v bližini nepremično luč. Ker noč ni bila hudó temna, je mogla ugotoviti, da je čudna luč na bližnjem, nekaj minut proti jugozapadu oddaljenem hribčku. Pogleda na uro, bilo je pol ene.

Križ božji, kaj naj to pomeni, sredi noči luč na Črešnjah! Jezus Nazarenski, da se le ne vica tam kaka verna duša! Prav preko vrha holmca vodi poljska meja med zemljiščema dveh sosedov in dobro se še spominja, da je bil pred dolgimi leti prepir med njima radi te meje. Da ni bil morda kdo od mejačev skrivoma preložil mejnik in se mora sedaj zato viciati? Ti moj ljubi Bog, saj bo res tako, saj skoraj drugače biti ne more.

Take misli so hodile stari Matevzerci po glavi. In ker je bila pobožna in pogumna žena, ki se ni kmalu česa ustrašila, je brž sklenila, da mora tej duši pomagati, da jo mora rešiti vicanja. Hitro stopi do družinske hiše, potrka na vrata in kliče sina gospodarja: «Andrej, Andrej!»

«Kaj pa je?» se oglasi sin.

«Hitro vstani in pridi ven, videl boš nekaj čudnega!»

Ko pride sin iz hiše, ga pelje mati h kleti, pokaže mu skrivnostno luč in mu živo pripoveduje in tolmači, kaj ta luč pomeni, da se tam gotovo vica verna duša, ki jo je treba rešiti nadaljnega trpljenja.

Sin se spočetka nekoliko obotavlja, češ da se ne smemo vtikati v božje odredbe. Če je

Bog komu odločil vice, se mora ta pač viciati.

«Glej ga, nevedneža! Ali ne molimo mar za verne duše v vicah? Ali ne plačujemo zanje sv. maš? Ali ni naša krščanska dolžnost, da jim pomagamo, kakor le moremo? Če so naše molitve uslišane ali če se z našo pomočjo popravi krivica, za katero duša trpi, odpusti Bog verni duši nadaljnjo kazen in jo reši trpljenja. Vidiš, če bova midva trpeči duši pomagala, si pridobiva s tem veliko zasluženje, ker bo rešena duša pri Bogu za naju prosila.»

To temeljito materino dokazovanje je sina povsem prepričalo. Pripravljen ravnati se po njeni volji, jo vpraša: «Kaj naj storiva, da rešiva dušo?»

«Tja pojdeva do luči, kjer se pokojnik vica, pozdraviva ga s: Hvaljen bodi Jezus Kristus! in poprašava: Ljuba duša, zakaj si tukaj ob tej nočni uri? In ko nama pove, porečeva: Prav rada bi ti pomagala in te rešila trpljenja, samo povej, kaj naj zate storiva. Ko nama tudi to pojasni, se posloviva z zagotovilom, da vse izvršiva, kakor želi in da se mu še priporočiva, naj se naju spomni, po pride v nebesa.»

Sin je pazljivo poslušal materin pouk in ji v vsem pritrnil.

V nekaj minutah sta bila pripravljena za pot. Dreja je imel v desnici debelo, zakrivljeno in zdolaj z železno konico okovano palico, v levici pa ročno svetilko. Mati je vtaknila v žep stekleničico blagoslovljene vode, v rokah je pa držala rožni venec.

Navdahnjena s pobožnim občutjem in v svečanem razpoloženju se odpravita na važno pot. Narahlo stopata po vasi in potihoma šepetata rožni venec, proseč za srečen uspeh bogoljubnega namena. A čim bolj sta se bližala hribčku, tem hitreje in močnejše jima je tolklo srce in tem bolj sta bila vznemirjena in razburjena. Ni šala, iti na sestanek z duhom z onega sveta, ko ne veš, kako se vse obnese. Na srečo je bila pot kratka; še nekaj korakov navkreber — in že sta na vrhu.

«Kaj je to? Saj tu ni nobene luči!» se začudi mati.

Zdajci se oglasi Andrej s povzdignjenim glasom: «Glejte, glejte, mati, tam v Kolovratu je velik ogenj!»

«Ježeš, saj res! O ti moj ljubi Bog, bojim se, da sva se zmotila. Nemara sva videla le ta ogenj v Kolovratu čez naš hribček in sva mislila, da je luč na njem», pravi mati vsa razočarana. Imela je prav.

Kolovrat je podolgast hrib onstran doline nasproti našemu holmiču. V tem hribu je tisto noč z visokim plamenom gorela velika kopa sena — morda delo maščevalca. Plamen goreče kope je bil v isti nadmorski višini kakor holmec pred vasjo in od daleč

se je videl vršiček plamena res kakor luč vrh hribčka.

Matevzerca, ki ji je bilo kmalu povsem jasno, da jo je plamen goreče kope v Kolo vratu prevaral, je bila hudo razočarana in potrta, ker si ni mogla z nameravano rešitvijo vicažoče se duše pridobiti zasluženja za lastno zveličanje. Skoraj nevoljna se hitro vrne s sinom domov. V neprijetnem razpoloženju sta molče urno stopala in bila kmalu doma. Pred kletjo sta še enkrat pogledala na holmič — in tu je zopet gorela navidezna luč!

«Jemnasta, grdo sva se zmotila! Pa nič ne pravi nikomur o tem, da se nama ne bodo ljudje smejali», naroča mati sinu, ker je

je bilo nekoliko sram tega neuspelega nočnega zleta.

Lahko je reči, ne pravi nikomur o tem, a ubogi Andrej je moral še isto noč vse pripovedovati svoji ženi, ki je potem poskrbela, da je drugi dan o tej zgodbi govorilo že vse sosodstvo.

Ljudje so se stari Matevzerci res posmehovali, a morali bi jo pohvaliti. Če bi še ona s svojim redkim pogumom ne bila takoj prepričala, kaj je prav za prav s tisto zagonetno nepremično lučjo na hribčku in bi ona in sin samo pripovedovala in prisegala, da sta jo ponoči res videla, bi nemara ljudje še dandanes pripovedovali in verjeli, da se je na Črešnjah vicala verna duša.

Avgust Šenoa.

Andrej Budal.

Lani so na Hrvatskem slavili stoletnico rojstva enega svojih največjih pesnikov in pisateljev, Avgusta Šenoa, ki je v drugi polovici preteklega stoletja obogatil hrvatsko slovstvo z mnogimi pesmimi, novelami in romani. Poznal je dobro tudi Slovenijo in je večkrat v bratskem duhu pisal o njenih prebivalcih in kulturnih delavcih.

Avgust Šenoa se je rodil 14. novembra 1838 v Zagrebu. Rodbina izhaja s Češkega (Šejnoha). Odtod se je izselila najprej v Budimpešto, kjer so jo pisali Schönau, nato pa v Zagreb. Oče je bil slaščičar pri škofu Alagoviću. Šenoa se je šolal v Zagrebu in Peču, pravo je poslušal v Zagrebu in Pragi, kamor je šel s podporo škofa Strossmayerja. V Pragi je občeval s pisatelji in pesniki, posebno z Gregrom, Hálekom in Nerudo, in se je posvetil popolnoma književnosti. Ko je odšel 1865 na Dunaj, je tu urejeval «Glasonoš» in «Slavische Blätter». Naslednje leto se je vrnil v Zagreb in pisal glediške kritike za «Pozor». Pozneje je postal občinski tajnik, ravnatelj in dramaturg zagrebškega gledišča in mestni senator. Poročil se je s Slavico Ištvanicevo in postal oče dveh umetnikov, slikarja in grafika dr. Branka Šenoa in pisatelja dr. Milana Šenoa. Do konca je bil član glediškega odbora in podpredsednik Matice Hrvatske, Umrl je 13. decembra 1881 v Zagrebu.

Njegovo pisateljevanje pripada dobi, ko se je hrvatska književnost dvigala k zmerom večji umetniški samostojnosti. Šenoa se je krepko udeleževal v raznih področjih, kot novinar, lirik, epik, glediški pisatelj, kritik, listkar, prevajalec in urednik, najbolj pa kot novelist in romanopisec. Njegove lirске pesmi se odlikujejo po blagoglasju in polnem, krepkem čustvu. Mnoge so domoljub-

ne in so imele na sodobnike velik vpliv; take so: «Klevetnici Hrvatske», «Budi svoj», «Na Ozlju gradu», «Grobovi Hrvata», «Hrvat Bosni». Njegove balade so vzbujale viharje navdušenja in imajo tudi danes svojo ceno, n. pr.: «Propast Venecije», «Zmijska kraljica», «Fratarska oporuka», «Kugina kuća», ob kateri se Slovenec spomni Aškerčeve «Nočne potnice», «Kameni svatovi», «Strmogled», «Vilin prsten.»

Kot novelist je začel 1860 s «Turopoljskim topom», kjer govori o sovraštvu med ilirsko in madžaronsko rodbino. Satiričen je «Vječni žid u Zagrebu». O pesnikovem prijatelju Slovencu Mahničju govori «Prijan Lovro». Vaški kaplan je središče novele «Mladi Gospodin». «Karamfil s pjesnikova groba», ki ga je K. Ozvald prevel v slovenščino, je cvetka s Prešernovega groba v Kranju. Lepe so tudi: «Kako došlo, tako prošlo»; «Ilijina oporuka»; «Pruski kralj»; «Vladimir»; «Prosjak Luka»; «Barun Ivica»; «Kanarinčeva ljubovca»; «Branka»; «Čuvaj se senjske ruke», kjer se pripoveduje o senjskih Uskokih in o splitskem nadškofu Markantunu Dominisu, ki je v dobi reformacije odpadel od cerkve.

Njegovi romani so tudi danes najbolj priljubljeno čtivo širokega občinstva. V «Vijencu» je izdal 1872 «Zlatarjevo zlato», roman, ki je zasnovan na stanovski razliki med plemičem in meščansko mladenko na koncu šestnajstega stoletja; Pavel Gregorjanec ljubi zlatarjevo hčerko Doro in pade po mnogih zapletljajih v boju zoper Turke, Dora pa umre zastrupljena. «Seljačka buna» je obširen roman o kmetskih uporih in o načelniku upornikov Matiji Gubcu (1564-1574). «Diogenes» riše zagrebško življenje pod konec osemnajstega stoletja. Najobšir-

neje je zasnovan roman «Kletva» iz konca štirinajstega stoletja, ki ga pa Šenoa ni utegnil dovršiti in ga je po njegovi smrti končal Josip Eugen Tomić.

Šenoa je vestno proučeval zgodovinske vire in podal v svojih knjigah točen časovni kolorit dobe, ki jo popisuje. Tu in tam

zanese v prejšnje dobe domovinska čustva in težnje, ki so prav za prav zasidrane v njegovem stoletju. Njegovo književno delo ima namen najvišjega narodnega vzgajanja in umetniškega uživanja. Ob njegovih delih se je domača zavest v tisti dobi najizdatneje krepila.

Sladka slutnja.

Iz oblakov kosme smuka,
zima čez polje nori;
izpod grma teloh kuka,
gol, brez kučme in klobuka
jaglec plaka in drhti —
sonce, sonce, kje si ti?

Vrabci čivkajo krog hiše,
a sinica: cicifuj;
zima, zima, sonca ni še
pridi, pridi, stopi više —
žarkov poln pehar izsuj;
nič se z revčki ne norčuj!

Teče potok brez življenja,
a na šibah golih vej
popje prvo se razpenja,
vran še krakati ne jenja —
sonce, ti ga brž oštej,
ptičke, cvetke vse ogrej!

Marec z repom je zamahnil,
razpolovil je oblak;
led in sneg na mah presahnil,
na nebo sto žarkov dahnil;
ptičke, cvetke, dih gorak
zvil april si je za trak.

Ko pa maj odgrne lice,
vse zeleno — en smehlaj;
zapojo vesele ptice,
zacveto povsod cvetice —
okna, vrata na stežaj
ti odpremo, zlati maj!

† Fran Žgur.

Prvi omnibus z voznikom in potniki na starem galsko-rimskem reliefu.

Dober tek!

M. J.

Človek zajema svojo hrano iz rastlinstva in živalstva. Zdi se, da mu rastlinstvo ne more nuditi nobene nove jedi več, da pa živalstva kot vira svoje prehranitve še daleko ni izčrpal. Naj omenimo na tem mestu le tisto skupino živali, ki je doslej še ni prav nič izkoristil, žuželke namreč, ki bi lahko prav v posebni meri preskrbovale človeka z beljakovino in tolščo, kakor mu priskrbujejo žita skrob, saj prekašajo žuželke po svojih nepreglednih vrstah, po neskončnem številu posameznih živalic in po brezprimerni razmnoževalnosti vse druge na kopnem živeče živali.

Kako to, da se človek prav teh živalic tako izogiblje in jih naravnost zavrača? Mogoče radi strupa? Res so med žuželkami tudi strupene vrste. Tako v nemajo zaužite španske muhe črevo in obisti in celo naše nedolžne pikapolonice oddajajo sokove, ki dražijo človeške sluznice. Mogoče radi slabega okusa? Nikakor ne! Mnoge med njimi se označujejo naravnost kot slaščice in se kot take tudi cenijo. Neprijetna je edino le sestavina: hitin, ker je neprebavna, a prav tako neprebavna je tudi staničnina mnogoterih hranilnih zelenjav. Da se zdi človeku zauživanje žuželk tako zoprno, ne tiči v nagonu, prej bi lahko trdili, da je to predsodek, ki se je najbrž šele s civilizacijo razvil in razvil. Primitivni, neizobraženi narodi uživajo poleg jedi, za katere se mi nikakor ne moremo navdušiti, tudi žuželke. Isti pojav opažamo, če listamo po zgodovini človeštva.

Od kobilic

Najbolj nazaj v preteklost sega uporaba kobilic za človeško hrano. Saj je že v jedilnih predpisih, ki jih je dal Mozes svojim iz Egipta odhajajočim rojakom, odstavek, ki se glasi: «Jejte vse, kar se giblje, kar ima peruti, štiri noge za hojo, dve za skakanje!» Da so ljudje že tedaj uživali kobilice ne radi tega, ker niso imeli nič boljšega, marveč da so jih v resnici izredno cenili, nam pove kamen z izrezano pojedino asirskega kralja Sanheriba (vladal od 705 do 681 pred Kr.). Na tem reliefu se opažajo sužnji, ki nosijo na paličice natakjene kobilice, tako približno kakor pri nas kuhane hruške ali oslajeno sadje. Dejstvo, da so stregli s kobilicami na kraljevski pojedini, priča, da niso bila le navadna jed, namenjena preprostemu ljudstvu, marveč da so jih že tedaj imeli za posebne slaščice.

Še dandanes se jedo kobilice na bližnjem Vzhodu in v Afriki, kjer se pojavljajo v velikih množicah in kjer še ni pokvarila civilizacija domačemu prebivalstvu oku-

sa. Prednost dajejo krilatim, spolno godnim živalcam, posebno samicam, ki so po mnenju veščakov bolj «tolste». Pripravljajo jih različno. Bušmanci na jugu jih smode v pepelu le toliko, da jim odpadejo krila in noge. Na zapadu jim dodajajo med praženjem nekaj soli in maščobe. V Kamerunu cenijo zelo na palmovem olju cvrte kobilice. Ponekod kobilice najprej dušijo, nato jih suše na soncu, izpuknejo jim noge in krila in, kar ostane, razphajo. To kobiličjo moko hranijo v mešičih na zraku, spečejo iz nje ali poseben kruh ali pa napravijo z dodatkom masti, soli in dišav cmoke.

preko mravelj,

Brž za kobilicami so kot priljubljena jed omembe vredne bele mravlje, termite imenovane. V to jih usposoblja njihova številnost, lahek lov nanje in tenka kožica, ki pokriva njihov zadek. Pražijo jih na železnih ploščah ali v kovinastih bobenčkih, podobnih našim pripravam za praženje kave. Na otoku Java prodajajo na trgu «laron», pražene termite. Najbolj cenijo seveda stare samice, ki sličijo po velikosti celo majhnim klobasicam, a so zelo redke, ker živi v vsaki naselbini, mravljišču, le po ena taka samica.

V Južni Ameriki gredo mravlje, ki režejo drevesno listje, Indijancem zelo v slast. Uživajo jih surove, pražene, na maslu cvrte in s sirupom, sladkornim sokom, polite. Lov nanje ni nikaka zabava, ker se znajo braniti s svojimi krepkimi, ostrimi, kleščastimi čeljustmi. Zato prepuščajo Indijanci nabiranje teh mravelj ženam in otrokom.

V Vzhodni Indiji jedo debele, ko smaragd zelene samice posebne vrste mravelj, tkalci imenovane. Navadno jih dodajajo, kakršne so, rižu, ki dobi posebno oster duh. V Avstraliji zmečkajo te mravlje, polijejo jih z vodo in tako pripravljena «limonada» prija, ker poživlja, baje celo nekaterim Evropejcem.

preko ličink,

V Evropi ne je nihče žuželk. Po ostalem svetu so pa žuželke priljubljena jed. A ne samo v sedanji dobi. Rimski pisatelj Aelianus (drugo stoletje po Kr.) piše, kako je indijski kralj postregel svojim grškim gostom po končanem obedu še s posebno težnimi pečenimi gosenicami. Najbrž so bile to ličinke palmovega rilčkarja, ki se jedo še dandanes v vročih krajih in jih imajo povsod za slaščice. To so breznožne, belkaste, do 8 cm dolge in ko palec debele ličinke, ki žive večkrat v velikanskih množicah v deblih palme, banane, sladkornega trsta in

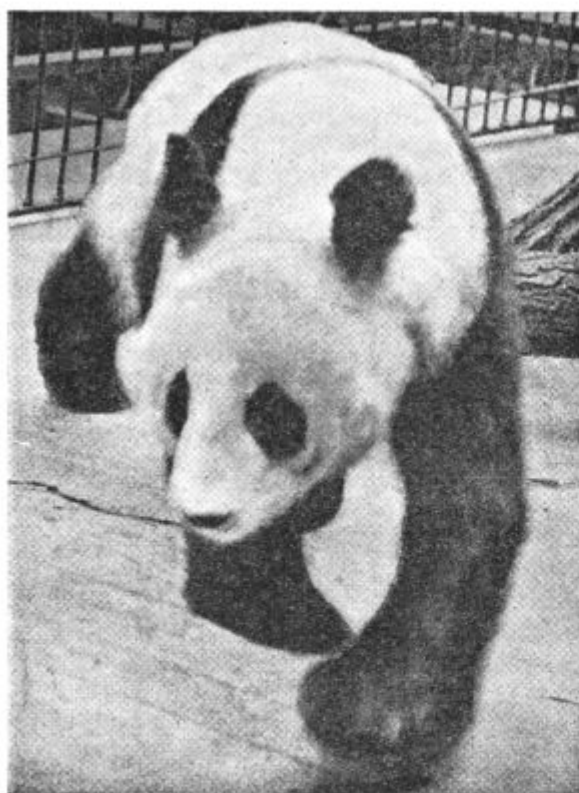
bambusa, kjer povzročajo tudi velikansko škodo. Natakni ličinke na majhne paličice, peči jih nad žerjavico, potresi nanje nekaj krušnih drobtin, soli, popra, dodaj še nekaj kapljic oranžnega soka, pa si si pripravli jed, ki tekmuje z vsako drugo glede blagega okusa, vsaj tako trde Indijanci in Indijci! V Surinamu (Gvajana) goje te ličinke v kljub njihovi škodljivosti. V Anamu in Kohinkini prihajajo te ličinke, ocvrte na maslu ali vdlane v testo, na kraljevo mizo ob največjih narodnih praznikih.

Toda tudi gosenice mnogih metuljev so si izvojevale odlično mesto pri obedih v mnogih inozemskih pokrajinah. Tako jedo Kitajci ne samo gosenice, ampak po odmotanju žide tudi bube sviloprejke.

Če bi hotel kdo naštetih gosenic afriških, ameriških in avstralskih metuljev, ki jih uživajo divjaki, bi moral računati z zelo dobrim želočcem svojih poslušalcev, posebno še, če bi spremljal svoje navedbe s skioptičnimi slikami posameznih gosenic, ki so prilezle preko jedilnih listov v želočec drugobarvnih sladkosnednežev.

preko druge drobnjadi,

Od drugih žuželk jedo v Afriki tudi še ličinke kačjih pastirjev in divjih čebel, v Siamu škržate in cvrčke, na Javi čmrlje.

Bambusovec, najmanjši medvedek, panda imenovan, prvič v zoološkem vrtu in sicer v Londonu (glej lanski Koledar str. 47).

Muh se človek ne loteva, ker so premajhne. Izjemo tvorijo ličinke mušic, ki pokrivajo bregove kalifornijskih jezer z več centimetrov debelo plastjo. Indijanci zajemajo te ličinke, suše jih na soncu, odstranjujejo z drgnjenjem njihovo odevalo in si pripravljajo zelo okusno jed. Iz kljunačke muhe spečejo Indijanci posebne vrste kruh za zimo. Iz muh, ki so se razvile ob srednjeafriških jezerih, dvignile v zrak in bile zanešene po vetru v notranjost dežele, pripravljajo oljnate cmoke, za katere se domačini kar tepejo.

preko gline.

Najbolj neverjetno se glasi vest, da uživajo po svetu celó glino, seveda različno pripravljeno in to ne morda radi pomanjkanja kakke druge hrane, nasprotno, prihranijo si jo le za slovesne prilike. Zamorci v Senegambiji dostavljajo kaj radi vsem jedem nekaj gline. Na Javi cenijo štirivoglate kruhke iz žgane, rdečkaste gline. V Boliviji je postala neka lahka bela glina narodna jed. Iz te gline napravijo razne kipce in obrazce, iz katerih pričarajo ženske baje izborno omake, ki tekne vsem posebno s kuhanim krompirjem. Ob reki Orinoku zauživajo mastno zemljo kar surovo ali v obliki hleba. Na Daljnem vzhodu se vesele Tunguzi in Kamčadci vulkanske zemlje, ki prihaja iz vročih vrelecev. Ta zemlja nekoliko posladi. Razredčena z mlekom je izborna pijača, ki si je znala priboriti vstop celo v pregovor, kjer znači zadovoljnost, veselje in srečo.

do podmorske vrtnine.

V uvodu smo dejali, da je izkoristil človek rastlinstvo precej temeljito in da mu ta skoraj ne more dati nobene nove jedi več. In vendar se je začelo šele v zadnjih letih upoštevati podmorsko rastlinstvo kot nov vir za človeško hrano. Sicer zauživajo Kitajci, Japonci in Javajci že kdo ve koliko časa podmorske alge, evropskemu želočcu je začela prijati podmorska vrtnina šele v zadnjem času. Ob Cardiganskem zalivu (Zapadna Anglija nasproti Irski) žanjejo z velikanskimi stroji nedaleč od obali morske alge. Grmovje do 100 m obsega, drevesnate rastline do 50 m višine niso nikaka redkost. Tri in petdeset vrst teh alg je ne samo užitnih, ampak tudi redilnih radi sestavin joda, fosforja, broma, in celo zelo okusnih. Iz mnogih delajo že marmelade. Na ta način je Anglija preskrbljena z vrtnino, tudi če bi ji kaka država onemogočila dovoz; in te vrtnine ni treba ne sejati, ne saditi, ji ni treba gnojiti, marveč jo treba edino le žeti. Ne bo dolgo in brali bomo na jedilnem listu odličnega hotela: Podmorska solata, potrebena z gosenicami oleandrskega metulja (gosenicam svilopredca se zviša cena na 20%).

Postavili hvaležni rojaki.

Izo Troha.

Ni ga skoraj mesta, ki bi ne imelo spomenika. Že od nekdaj so čutili sodobniki, posebno pa nasledniki potrebo, postaviti spomenik zaslužnim osebam, ki so tvegali nesebično mnogo, če ne vsega za velike koristi, za splošno blaginjo. S spomenikom so se hoteli oddolžiti svojim dobrotnikom. Dali so svoji hvaležnosti vidno in trajno obliko. Nočem govoriti v tej razpravi o spomenikih, ki so jih bili deležni zaslužni vladarji, dalekovidni državniki, zmagoslavni voditelji, za velike ideje padli borci, pisatelji, skladatelji itd., ne, omejim se le na nekatere prečudne spomenike, ki so radi izvirnosti odlikovancev zasloveli ne samo po bližnji okolici, marveč daleč preko deželnih in državnih mej.

Ostanem kar v Evropi. V okolici nemškega mesteca Braunlage se dviga preprosta granitna skala. V bronasto ploščo je vdelano besedilo: «Tu se je vršil l. 1748. prvi poskus z nasadom krompirja.»

V Franciji je pet spomenikov postavljenih predstaviteljem kuharske in kletarske umetnosti. Marsikatera kuharica je prava umetnica. Naj je njeno območje večje ali manjše, vsi znajo ceniti njene umetnine in so ji hvaležni, ker ustvarja ugodje in zadovoljnost. Ali naj ji radi tega postavijo častilci spomenik? Zakaj ne? Zakaj bi se človeštvo ne smelo spominjati takih umetnikov, kojih umetnine so namenjene okusu, ki je prav tako ko vid (za slike) in uho (za skladbe) eden izmed peterih glavnih čutov? Mar mu ti umetniki niso naklonili veselejših ur ko mnoge druge osebe, katerim so že postavljeni kameniti in bronasti spomeniki?

V Grane-ju so postavili spomenik Escoffier-u, «kuharju kraljev» in «kralju kuharjev», ki je dal sladkosnednežem mojstrovine, kakršne so: «fraises à la Sarah Bernhardt», «dodine chambertin» (raco pripravljeno z rdečim burgundcem in konjakom) in breskve «à la Melba». V Vimoutiers-u ovekočuje lep spomenik gospo Harel, ki je izumila izdelavo camembert-skega (mehkega) sira. A tudi najznamenitejši kuhar svetovnega slovesa Brillat-Savarin, ki se je izkazal tudi kot pisatelj — njegova knjiga o fiziologiji okusa je znamenito delo — ima v svojem rojstnem kraju Belley-u spomenik. Občina Espernay je odkrila ob tristoletnici njegovega rojstva spomenik svojemu velezaslužnemu sinu, menihu Perignonu, ki je bil oče šampanjca. V pokrajini Meuse, na severo-vzhodu, so odkrili pred kratkim spomenik kletarju lotrinškega vojvode Perrinu Lanothe-ju, ki je prvi izdeloval marmelado, v sladkorju vkuhani sok sadja, ki bi se si-

cer radi neprevelike trpežnosti kvarilo in se tako odtegovalo izkoriščanju. Gospa Harel in menih Perignon sta s svojim izumom ustvarila mogočne industrije, ki dajejo neštetim delavcem stalnega zaslužka.

Lansko leto (1938.) so postavili v Københavnu na Danskem spomenik «mali južini». Malo južino, ki jo imenujejo madkurv, cenijo vsi Danci brez izjeme. Kip predstavlja gospodinjo, vodečo dečka za roko, pod pazduho pa drži koš z običajno malo južino.

Naj na tem mestu omenim dva spomenika v Evropi, ki vzbujata splošno pozornost ne morda radi oseb, ki sta jima bila postavljena, marveč radi temeljitih napak, ki sta jih bila zakrivila kiparja. V berlinskem zverinjaku ima pisatelj in pesnik Theodor Fontane spomenik. Na podstavku stoji v nadnaravni velikosti Fontane, njegova suknja ima na levi strani gumbe in na desni gumbnice, kar je seveda napačno in o čemer se lahko prepriča vsak bralec na svojem jopiču. V Londonu odkriti spomenik maršalu Douglasu Haigu predstavlja vr-

Pesnik Fontane z napačno prišitimi gumbi.

hovnega poveljnika angleških čet v svetovni vojni kot jezdeca, čigar konj na treh nogah stoji in le z eno hodi, kar je seveda nemogoče in kar je dovedlo Angleže do mnenja, da «daje konjiček tačico».

Maršal Haig na cirkuškem (l) konju.

Sedaj pa v Ameriko! Tu ne pridem v zadrego radi prečudnih kipov. Kakor so Američani v vsakem oziru posebneži, se ne morejo zatajiti niti v trenutku, ko izražajo svojo hvaležnost.

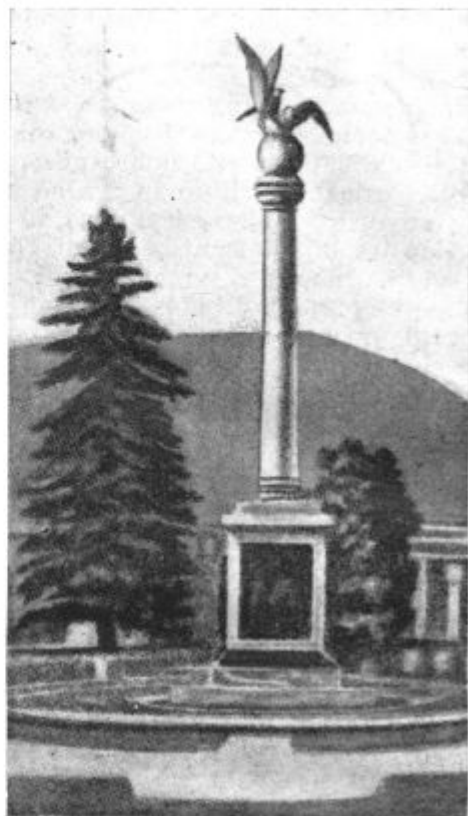
Newporčani (država Rhode Island) so odlikovali neustrašenega junaka, svojega rojaka Mihaela Feliksa Corneja s kipom. Corne je bil prvi, ki je vgriznil, prezirajoč smrtno nevarnost, v paradižnik, ki so ga dotlej imeli za strupen sad, in ga daroval tako rekoč človeštvu.

Ista država, ki je najmanjša, obenem pa najgosteje obljudena med vsemi osem in štiridesetimi, v Zvezo združenimi državami, se ponaša še z drugim, prav tako izvirnim spomenikom. V Little Comptonu te prijazno pozdravi z visokega stebra kamenita koklja. Hvaležni državljani so se spomnili pramatere posebne kokošje, tako zvane rhodeške pasme, ki je bila tamošnjim kokošarjem vir njihovega blagostanja.

Pred vladnim poslopjem države Massachusetts, tudi ob Atlantiku, ima riba svoj kip. Pred dvema stoletjema je bila tod huda lakota, dokler se ni nenadoma pojavila velika množica rib (codfish = neka vrsta polenovk), ki so rešile prebivalstvo grozne in mučne smrti.

V utahškem mestu Salt Lake City (mesto ob Slanem jezeru) se skuša dvigniti v zrak z visokega stebra galeb. Bilo je nekoč prav pred žetvijo. Pojavile so se kobilice v takem številu, da so tamošnji farmerji popolnoma obupali. Pa prileti galeb, nasiti se

skakavk, opozori brž nato svoje tovariše o tej pogrjnjeni mizi, galebi so se tako prijaznemu vabilu takoj odzvali, prišli od blizu in daleč in rešili v nekaj dneh obupane kmetovalce te skakajoče nesreče.

V svojem glavnem mestu so postavili Mormenci spomenik galebom, ki so jim še pravočasno uničili nštete množine požrešnih kobilic.

Nasprotno se pa ponaša meksikansko mesto Hapultepek s kobilico ne samo v svojem mestnem grbu, marveč tudi na velikem podstavku pred predsednikovo palačo. Hapultepek pomeni namreč v staroacteškem jeziku kobiličjo goro (hapuli = kobilica, tepetl ali tepek = gora).

V Južni Ameriki in sicer v državi Chile je dobil dež dostojen spomenik. Dež? Kako to? Meščani Piradosa so mu odkrili ogromno skalo, obdelano v obliki kaplje z napisom: «Dne 25. decembra leta 1935. je deževalo tu prvič po 91ih letih.» Pirados leži v pokrajini, kjer je dež tako rekoč zgodovinski dogodek, zato je umljivo navdušenje tamošnjih meščanov za ta redki izpodnebni blagoslov.

Preden zapustim ameriško celino, moram omeniti novost, ki jo lahko imamo, ker je pristno ameriška, za veliko posebnost. V predstolnici Washingtonu so opremili velikanski kip Kolumbu s skrito govorilno pripravo, ki naznanja vsak dan od 12. do 19. ure s precej močnim glasom: «Jaz sem odkril Ameriko!» Če pomislimo, da je ta novost šele začetek, si prav lahko predstavljamo, kako bodo čez nekaj let predavali kipi

pesnikov njihove najlepše pesmi, zastonj ali po vmetu za vsako pesem že prej določenega zneska. Kipi skladateljev bodo proizvajali njihove najlepše skladbe v celoti ali le v izvlečku. Kaka usoda čaka kipe slikarjev, si je sedaj še težko misliti, kajti napoved: «Jaz sem naslikal to in to sliko!» bi bila le presuhoparna?

Ob sklepu — vračam se čez Tihi ocean zopet domov — se dotaknem, a tako, da me nihče ne vidi, spomenika na Japonskem, postavljenega krotam, ki so morale žrtvovati kot poskusne živalce svoje življenje za vedo. Postavili so jim ga člani fiziološkega oddelka medicinskega zavoda na vseučilišču v Keio-ju.

Zimsko jutro.

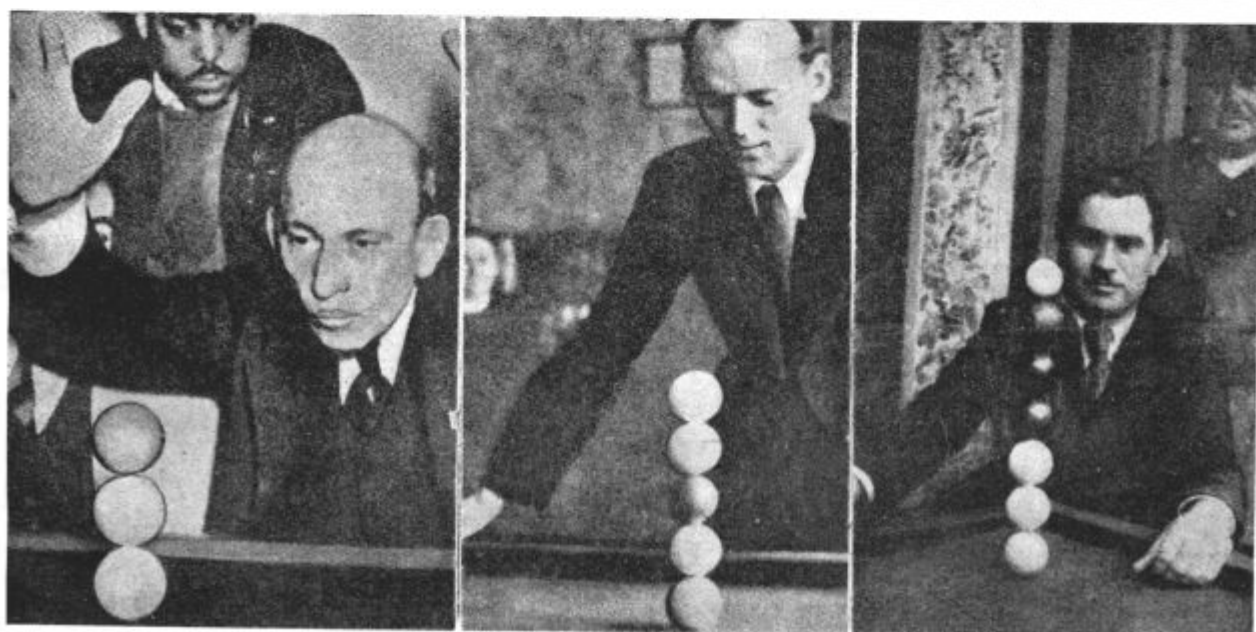
Temina noči in belina snega
sta se poljubili;
vzblestela je zarja sredi polja,
ljudje so se prebudili.

Pokrajina lahno iz belih pleníc
drami se in zasije
polna zvezdnatih, zlatih cvetic
v rdečem soncu vzklije.

Gustav Strniša.

V Hapultepeku so postavili spomenik kobilci.

Mojstri v potrpežljivosti in uravnesenju. Američan s tremi, Beogradčan s petimi in Srijemac s sedmimi biljardnimi krogli v ravnovesju.

Vreme.

Guslav Strniša.

Trgovec, pri katerem kupujem kruh in slanike, me je danes že petdesetič pozdravil: «Klanjam se gospod! Kaj pa danes vreme? Kako se vam zdi, da bo?»

Srečo sem ga pogledal in že isti hip sklenil, da pričnem proti temu protestirati. Bevsknil sem nad trgovcem:

«Kaj me vreme briga!»

«Oprostite! Ne vem, kako mislite?»

«Ne veste, kako mislim? Vreme! Vreme! Vreme! Kaj me briga vaše vreme? Že neštetokrat ste mi pričeli govoriti o njem! Tega mi je dovolj!»

«O vremenu? Da, gospod! O vremenu je važno govoriti! Kaj imate brez njega? Pomislite! N. pr. slabo vreme vse pokvari. Dobra volja gre po zlu. Da, da, lepo vreme! To je nekaj! Izplača se ga omenjati!»

«Bes te plentaj!»

Vrgel sem za seboj vrata in stekel na cesto.

Moral sem v lekarno. Glava me je bolela, kar bliskalo se mi je pred očmi.

«Prosim, nekaj za glavobol!»

Že je lekarnar stal poleg mene. Njegov zaliti obraz se je režal kot rumeno pečeni zrezek:

«Kako pa vreme? Lepo bo, kaj ne?»

«Kaj meni mar!» sem se zadržal in že sem bil zunaj.

Odpeljem se, sklenem in se nehote pri- mem za brado in ugotovim, da je potrebna britve.

Stopim v brivnico. Brivec se prijazno smehlja. Suhljati obraz dolgina je ves raznežen, ko se nagne k meni prav kot bi mi hotel nekaj posebno mikavnega povedati, sive oči mu kar mežikajo, ko začujem njegov glas:

«Vreme pa danes dobro kaže! Kaj si vi mislite?»

Poženam se kvišku, da mi brivec skoraj odseka glavo in zatulim vanj:

«Meni je vreme deseta briga! Ali ste se vsi zakleli proti meni?»

«Vreme vam ni mar? No, oprostite! Sto odstotkov mojih obiskovalcev se zanima zanj, zato sem bil prepričan, da se tudi vi. Veste, tako vreme kot je danes...»

Vrgel sem mu brisačo v obraz, si rob- cem obrisal namiljeno brado in bežal, bežal, a brivec za menoj:

«Gospod, gospod! Ne jezite se vendar! Ne hodite h konkurenci! On govori o samih viharjih, o strelah in bliskih ter maha okoli sebe z britvijo, da vidite kar žive bliske okoli brade, ter trepetate za življenje!»

Pritekel sem v krčmo in kar padel na stol. Brivec je ostal nekje zadaj. Ni me dohitel.

Priracal je majhen zajeten krčmar z okroglo rdečo glavo in ribjimi očmi:

«Pozdravljeni! O vremenu danes ne smemo tožiti! Lepo je!»

«V uho naj me piše! Kaj mi mar!»

Izbuljil je oči, se okrenil po gostilni in pokazal s kazalcem na čelo.

Že sem ga hotel nahruliti. Pa je vstopil majhen, starikav gospod, ki je s svojim do- brodušnim pogledom takoj vplival pomir- jevalno name. Prisedel je in se mi predsta- vil za zdravnika Andreja Muho. Odkašljal se je in mi smehljajoče rekel:

«Vreme je danes prav kot si ga človek želi!»

«Ampak jaz... Jaz ne smem slišati o njem!»

«Toda človek božji! Vreme vendar za- nima vse ljudi!»

Ko je videl, da segam po klobuku, me je prijel za roko in me pregovoril, da sem spet sedel:

«Pa govoriva kaj drugega!»

Kmalu sva zapustila lokal.

Doktor me je povabil s seboj na vino iz lastnih vinogradov. Ker sem bil v mestu še nepoznan in bi se sicer dolgočasil, sem se rad odzval. Vodil me je skozi več ulic, dokler se nisva znašla pred visoko samotno hišo.

Komaj sva vstopila, se je zdravnikovo vedenje hipoma spremenilo. Možak je pričel kar vidno rasti in me preteče gledati. Še preden sem vedel, kako in kaj, sta me držala dva krepka dedca, a sam je prijazno kimal, njuhal tobak in se zmagoslavno smeh- ljajal:

«Vem, kaj ste danes počeli! Vse vem! Zdaj ste na opazovalnici. Jutri se več po- menjva! Zdaj greste v vašo celico, da se pomirite! Na svidenje! Upam že vnaprej, da ste z vremenom zadovoljni! Ha, ha!»

Bil sem v pasti. Hotel sem razgrajati, pa se je odprlo ozko, zamreženo okno in spet sem videl zdravnika, ki mi je pomežiknil in zašepetal:

«Veste! Za slučaj besnega napada, ima- mo že pripravljen prisilni jopič, da vas sti- snemo vanj. Tista kamižolica ni preveč pri- jetna! Pa lahko noč! Ali ste že kaj premiš- ljevali o vremenu?»

Lina se je zaprla.

Ogledal sem si tesno celico. Bila je ka- kor ječa. Vrgel sem se na železno posteljo. Nekaj časa sem stiskal pesti in se jezil. Po- tem sem se zamislil v svoj položaj in nena- doma sem spoznal, da sem bedak. Samemu sebi sem se jel smejati, dokler nisem zaspal.

Ko je zdravnik drugi dan vstopil in me vprašal po vremenu, sem takoj pogledal skozi okno in mu vljudno odvrnil:

«Dobro kaže, gospod primarij! Upam, da bo brez dežja! V takem vremenu se človek kar čuti nekam olajšanega!»

Zdravnik se je razveselil:

«I, saj ste že zdravi!»

«Vaša metoda je izvrstna, gospod doktor! Res ste me pravočasno zaprli. To je pomagalo!»

Zdravnik me je izpustil. Stopil je k odprtemu oknu in gledal za menoj.

Okrenil sem se. Tedaj me je imelo, da bi mu pokazal osle. Pa zakaj? Da me bo spet ujel? Naj mu rajši dokažem, da sem ozdravljen! Dvignil sem klobuk.

Nasmehnil se je in mi zamahnil z roko.

In kjer se zdaj vpricho mene govori o

vremenu, sem takoj med prvimi, ki se navdušujejo zanj. Primerjam ga življenju in njegovi sreči, ki je včasih jasna, a drugič spet viharna, ter sem ves vznihčen nad ljudmi, ki še in še ter povsod pričenjajo pogovor o vremenu.

Ko sem pa zvečer sam doma, dirjam po sobi, se tolčem po glavi in rjovem kot zaprta zver ter čakam, da zares zblaznim, saj še v sanjah gledam te neumne obraze vsakdanježev in, kamor se obrnem, mi brni v uho:

«Vreme! Vreme! Lepo vreme! Slabo vreme! Božansko vreme! Megleno vreme! Sončno vreme! Deževno vreme! Viharno vreme! Snežno vreme! Pasje vreme! Svinjsko vreme! Grdo vreme! Strahotno vreme! Pusto vreme! Suho vreme! Mokro vreme! Vreme! Vreme!»

Brrrr! Bog se me usmili!

Pustni korzo.

Spomini iz predvojnje dobe. — F. Kašca.

Rad se spominjam veselega dogodka iz za dobe mojega službovanja v naših Gorah. «Pustni korzo» v gorskem trgu v predvojnem, patriarhalnem času ni kar si bodi. V teku več stoletij je bil bližnji, s smrečjem zarasli grič, Kozlov rob, priča marsikateri prigodi, resne, včasih preresne stvari so se pletle ob njegovem vznožju in na njegovem vrhu, dokler ni dočakal, da je stekla pod njim Predilska železnica prav na pustni torek in prišla še tisti dan brž po svoji pokusni in otvoritveni vožnji med staro šaro.

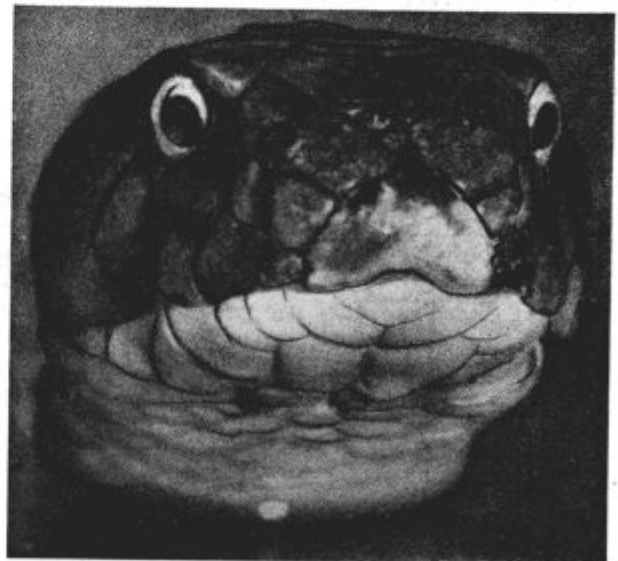
Preden opišem otvoritveno slavnost, se moram pomuditi nekoliko pri graditeljih prej imenovane kratkožive in breztirne železnice. Bili so to sami originali. Dolgo pred vojno so se ponašali mnogi kraji v naših Gorah s kakim posebnežem, čigar sloves je prestopil večkrat vaško mejo in čigar spomin živi še dandanes med našim ljudstvom. Naš trg se je kot upravno in trgovsko središče ponašal kar s petimi takimi originali.

Najstarejši med njimi je bil Kuščar. Preživel je vse svoje tovariše pri domači godbi na pihala in dokazal s tem, da je klarinet še najbolj zdrav instrument. Da je umrl za pljučnico, so pripisovali domačini bolj dejstvu, da je izredno rad jedel telečja pljuča.

Drugi je bil knjigovez Nut. Pri svojem delu se ni rad segreval, ni mu bilo treba segati po posebnih pripomočkih, s katerimi bi si priskrbel žejo, ker mu je že njegova navadna žeja popolnoma zadostovala za vse vsakdanje potrebe. Takole mimogrede in naprošen je opravljal tudi posel praščarja. Klal je prašiče brez obrtniškega dovoljenja in dokazal pri vsakem kmetu, ki si je bil zaželel njegove pomoči, kako se človek lahko

izpopolni v takem poslu tudi brez oblastvenega posredovanja. Po končanem rabeljskem opravilu se je posvetil z vso ljubeznijo izdelovanju klobas in salám in ob pustnem času ni bila šteta nobena poroka, če niso gostitelji postregli povablencem s po Nutu npravljenimi klobasami. Nevoščljivci — kdo je med nami, ki bi ne imel nobenega nasprotnika?! — so trdili, da dela Nut zato dobre klobase, ker si je izgovoril plačilo za svoje svinjsko opravilo v klobasah. Če je hotel jesti dobro klobaso, jo je moral tudi dobro napraviti!

Tretji v družbi tedanjih posebnežev je

Najstrašnejši pogled na svetu, ki omrtvi vsako živo bitje. Glave največje st:upene kače, kraljevske kobre.

bil fotograf Vilč. Govorili so o njem, da se je bil v svoji stroki tako izpopolnil, da je fotografiral kar brez plošč. Plošče bi bil moral namreč vedno dokupovati. Če so se pa ljudje zadovoljevali s tem, da so se skrbno počesani in z v določeno smer uravnanim obrazom postavljali pred njegov aparat in dali nekaj kronic na račun, čemu naj bi jim še slike? Take govorice so bile gotovo pretirane, saj vsi vemo, kako radi napravljajo ljudje za svojo in za splošno zabavo iz muhe slona.

Četrtri je bil čevljarski mojster Čiča. Izučil se je bil svojega rokodelstva v Linzu. Po vajeniški in pomočniški dobi v tujini je potemplaval in napravljaval čevlje in škornje doma po linško, tako hitro «ki deb' čihnu». Te njegove označbe ni nihče jemal dobesedno, saj so vsi vedeli, koliko dolgih tednov je trajalo njegovo «čihanje». Njegov brat Andrej je zaključeval petorico in sicer jo je zaključeval s harmoniko, ki jo je vlačil v splošno zadovoljnost. Na njegovem vzporodu so bile vse domače popevke, valčki in polke iz najrazličnejših logov. Zadostovalo mu je samo enkrat slišati kak napev, pa ga je že imel v svojem mehu. Prava mojstrovina je pa bila «Koračnica drvarjev» (Holzhacker-marsch). Sede si je upal ob večkratnem mazanju suhega grla v dobro pogojenih umetnih odmorih nacepiti do dveh metrov drvi s svojim mehkom.

Ti možakarji, s katerimi sem moral že uvodoma seznaniti bralce kot z glavnimi činiteljmi pri pustnem korzu, so bili znani ne le v trgu samem in po bližnjih vaseh, marveč jih je poznal ves okraj. Če se je zahotelo kakemu okoličanskemu očancu razvedrila po večtedenskem sredozimskem posedanju po klopi ob družinski peči, jo je mahnil v trg, ustavil se v tej ali oni krčmi in vest o njegovem prihodu se je bliskoma razvedela. Po vrsti so prihajali v sobo k okoličanu, po razvedrilo hrepenečem, trški posebneži s klarinetom, fotografičnim aparatom in harmoniko. Zabava se je takoj pričela. Glasbene točke so se vrstile z nagovori. Harmonikar Andrej je kaj rad klobasaril, uporabil je vsako priliko, da nazdravi in napije v imenu družbe, občine, okraja, domovine (pri tej je nehal njegov zemljepis) darežljivemu rodoljubu, ki je naročil nato, takó počaščen, še eno merico. Zabava je dosegla svoj višek, ko je praščar in knjigovez izpodmaknil slavnostnemu govorniku na koncu sočne napitnice stol, da je ta sedel na tla brez najmanjše nezgode in ne da bi se hudoval, kajti izpodmaknitev stola je bila zadnja točka vzporeda.

Bližal se je pustni torek. Naši originali so se ga že veselili. Kako naj ga praznujejo? Sedeli so pri vinu in razmotrivali o tem vprašanju. Jutrišnji Kurent zasluži vsekakor nekaj posebnega! Običajne enodejanke

s harmoniko, napitnicami in zaključnim neprostovoljnim padcem radi izpodmaknjene-ga stola so se bili naveličali. Šele drugi liter jim je navdahnul novo idejo, pri tretjem se je ustanovil «Odbor za tujski promet», ki je pri četrtem imel že svojo prvo sejo z edino točko dnevnega reda: prometne razmere v Gorah.

Dotedaj še ni vozila nobena železnica po naših Gorah. Za promet med glavnim mestom in severno mejo naše dežele je skrbel a. kr. pošta, neokretna kočija s štirimi sedeži za potnike, ki je morala vsako toliko izmenjati konje, ako je hotela priti po sedmih, osmih urah iz mesta do našega trga. Kdor se je kdaj vozil s tisto pošto, ga zabolé že pri spominu samem vse kosti.

Vse te nedostatke edinega prometnega sredstva so odborniki dobro poznali. Sklenili so pri peti steklenici, da zgrade na svoje stroške: Predilsko železnico. Seja se je nato razvijala hitreje. Imenovani so bili za vse postaje med Trbižem in našim trgov postajni načelniki. Za naš trg so bili določili kar dve postaji: glavna pred poštnim poslopjem in južna v Zalogu. Harmonikarjev predlog, naj se doda glavni progi še odcepek do bližnjih Moščanov, h katerim je predlagatelj rad zahajal s svojo harmoniko, je propadel s štirimi glasovi proti enemu, ker bi se s tem odcepkom prekoračil proračun.

Napočil je Kurentov praznik. Po vogalih so naznanjali ponoči nalepljeni lepaki, da dospe na glavno postajo v prvih popoldanskih urah prvi vlak Predilske železnice. Tržanom je ob tej novici začelo srce hitreje utripati, lotil se jih je nemir, polaščala neučakljivost, kar jim pa ni manjšalo teka do pustnih krofov. Ko so se bili teh prav pošteno najedli, so se odpravili k sprejemu prvega vlaka. Med čakajočo množico so bili zastopani vsi sloji, posebno pa šolska mladina, ki je poznala železnico le po govorici.

Fotograf Vilč — prejšnji dan se je bil imenoval za načelnika naše trške glavne postaje — je stal velevažno in resnobno na peronu. Rdeča kapa iz papirja se mu je nekam podjetno nagibala proti desnemu ušesu. Vsako toliko je sporočil občinstvu kot uradnik seveda v tedanjem uradnem jeziku, skozi katero postajo vozi vlak.

Vtem je zaropotal telefon. Načelnik skoči v pisarno. Čez nekaj minut se vrne bled in prepaden na peron. Kaj se je zgodilo? Vlak je srečno došel na Predil — glas se je načelniku tresel, ko je poročal žalostno vest — ko se je pa spuščal po klancu navzdol, so se mu polomile vse zavore in zdaj dirja s silovito naglico skozi postaje, ne da bi se kje ustavil. Tako so mu pravkar telefonirali načelniki vmesnih postaj.

Ni še dobro dokončal načelnik svojega poročila, ko je že pridrvel čez Petelinc mi-

mo cerkve na glavno postajo vlak, ki mu je nadomeščal star štedilnik lokomotivo, vreča oglja tender, vagoni I., II. in III. razreda so bili pa veliki zaboji, pritrjeni na štirikolesnih vozičkih.

Ko se je na peronu ustavil vlak, je zaigral Andrejč na harmoniko Drvarska koračnica, načelnik Vilč je strumno salutiral, železniški delavci, ki so se pripeljali z vlakom, so izkazali čast z lopatami, ki so jih držali ko puške pred sabo, vlakovodja Čiča je poročal o vožnji v linškem jeziku, nakar je dovolil načelnik Vilč na svojo odgovornost daljši odmor, upoštevaje skrajno izmučenost železniškega moštva.

Da laže prebijejo do odhoda vlaka, so se uradniki (Vilč) in železniško osebje odpravili v gostilno nasproti postaje, kamor se je usulo tudi občinstvo, da zalije krofe in se oddolži požrtvovalnim graditeljem s tem, da jim plača nekaj litrov, dobro vedoč, da jim železniško ravnateljstvo še ni bilo nakazalo njihove prve plače.

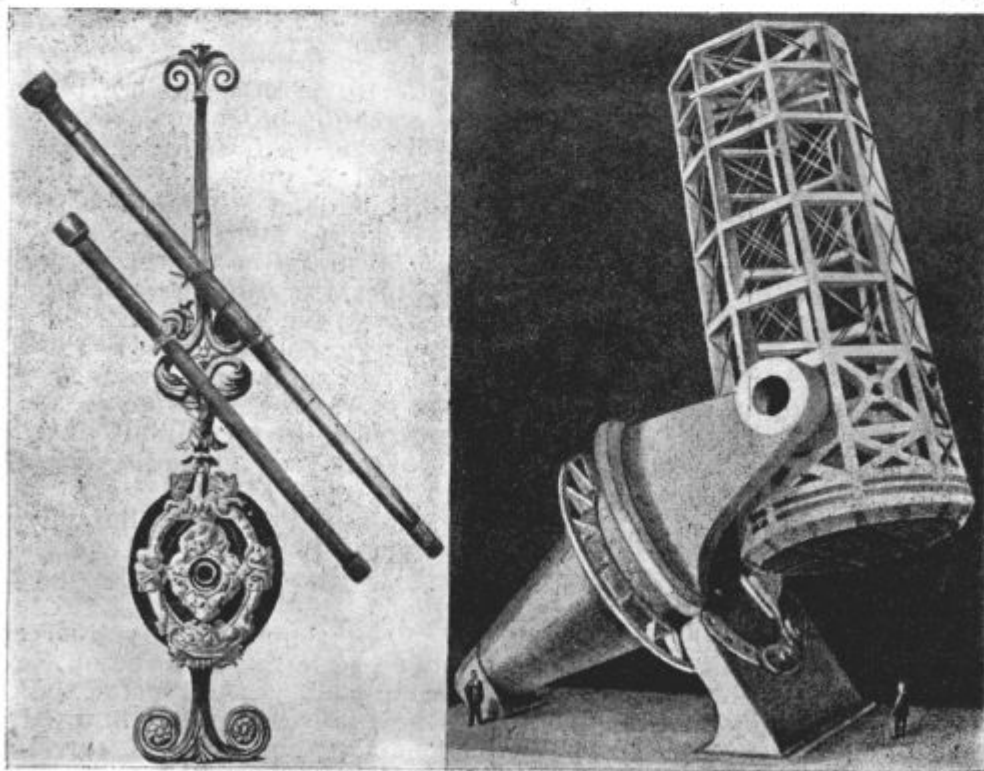
Čas je mineval le prehitro in misliti je bilo treba na odhod. Kurjač je prvi zapustil krčmo, da zakuri pod strojem in napolni kotel z vodo. Vlakovodja Čiča in njegov brat sta nato stopila na vlak. Andrejč je nategnil meh, zopet je zadonela Drvarska koračnica,

načelnik je zapiskal in vlak se je pomikal proti južni postaji. Vsi drugi: delavci, kretničarji in sprevodnik so jo pod vodstvom prožnega mojstra ubirali kar peš za vlakom, ki je vozil čez trg štiri kilometre na uro.

Na poti proti Zalogu je pa vlak podivjal, najbrž ga je bila razljutila Drvarska koračnica, in prešel nenadoma v brzino, katero so veščaki cenili na sto km na uro. Nenadna prelevitev osebnega vlaka v ekspresni mu je postala usodna. Vlak je trčil ob hišni vogal in se raztreščil. Človeških žrtev ni bilo. Andrejca so komaj rešili izpod razbitega vagona I. razreda, neranjenega. Njegova harmonika se je precej poškodovala in pri operaciji so našli v njej nad 200 taktov Drvarske koračnice.

Nesrečno se je končala prva poskusna vožnja Predilske železnice. Vest o tej nesreči je prišla tudi na Dunaj, kjer so se radi tega odločili za Bohinjsko železnico. To so pozneje tudi začeli graditi in nova železnica je stekla l. 1906.

Če imajo naši trški originali pri tej kaj zaslug, sem rešil njihovo prizadevanje po boljših prometnih zvezah v naših gorah s temi spomini pozabnosti, da se nam ne bo nekoč očitala črna nehvaležnost do naših dobrotnikov.

Razvoj daljnogleda. Na levi: Prvi daljnogled ital. zvezdoznanca Galileo Galilei, sedaj v firenškem aka-

demskem muzeju. Na desni: načrt za največji daljnogled na svetu. Stal bo šest milijonov dolarjev.

Statistika proizvodnje.

Piše F. Vidmar.

V teh časih avtarkičnih*) stremljenj zanima gotovo vsakogar, kje in koliko se pridelava poglavitnih rastlinskih produktov in rudnin. Radi pomanjkanja točnejših podatkov sem za sedaj opustil statistiko živine in njenih produktov (sira, masla, volne). Iz razpredelnice na koncu je razvidno, da je mati narava obdarila posamezne dele sveta zelo različno in enakomerno. Tu se dobi tega v izobilju, tam onega. Kanada, Zedinjene države, Argentinija in Avstralija imajo nadprodukcijo žita. Zedinjene države, Venezuela, Prednja Azija mnogo petroleja itd. Vsega nima nobena država na svetu. Najpopolneje bi bila preskrbljena Anglija, seveda s kolonijami in dominioni. Za njo bi prišle Zedinjene države, Rusija, Francija. Vsaka država pa stremi za tem, da postane čim bolj neodvisna od inozemstva, da pridelava doma kolikor le mogoče potrebščin. Čim večja in močnejša je država, s tem večjo silo uveljavlja ta stremljenja.

Kakor vsaka stvar na svetu imajo tudi ta avtarkična stremljenja svojo dobro, a tudi slabo stran. Dobre strani bi bile: da je država posebno v primeru vojne neodvisna od inozemstva, da proizvaja doma, da ostane torej zaslužek v državi in se tako manjša brezposelnost. Slabe strani bi bile: da se manjša z uvozom tudi izvoz; čim več nam-

*) avtarkičen — sam sebi zadosten, neodvisen.

Največji cvet (*Amorphophalus titanicum*) iz pragozda na otoku Sumatri, doseže višino 3 m.

reč proizvaja država doma, tem manj kupuje od inozemstva, zato ne bodo hotele druge države trgovati z njo, ker ona nič ali le malo od njih kupuje.

Nadalje se s pretirano avtarkijo proizvajajo večkrat izdelki, kojih proizvodnja se ne splača bodisi radi neprimerne podnebja, radi pomanjkanja gonilnih sredstev in surovin, ki jih je treba od daleč uvažati itd. Tako se proizvaja doma ista stvar z mnogo večjimi stroški kot kje drugje v inozemstvu. Da se vse to po možnosti izravna, da se odpravijo vse te neprilike, je potrebno dandanes, da poseže vmes državna oblast. To poseganje imenujemo: intervencionizem.

V narodnem gospodarstvu razlikujemo dva nasprotujoča si sestava:

1. gospodarsko liberalni kapitalizem, sloneč na individualnem gospodarstvu, prosti trgovini, prostem tekmovanju, prosti podjetniški pobudi z delitvijo dela, izvedeno v razumnem duhu z željo po pridobitvi s prostim gospodarstvom in organizacijo moči,

2.) socializem, sloneč na skupni lastnini zemlje, tovarov in vseh drugih proizvodnih sredstev, na temelju kritja vseh potrebščin in na splošni organizaciji vseh gospodarskih panog v nasprotju s prosto trgovino in tržnim mehanizmom.

Oba sestava sta le idealni obliki vseh najraznovrstnejših gospodarskih sestavov in ne obstojata čista nikjer. Teoretično si ju lahko predstavljamo, praktično sta nemogoča in neizvedljiva, vsaj ne v svoji popolnosti. Služita nam pa kot nasprotujoča si tečaja prav dobro za orientacijo, analizo, presojanje in ocenjevanje vseh drugih gospodarskih sestavov, ki so več ali manj mešani s tema dvema. Način in mera tega mešanja tvorita značilnost vsakega narodnega gospodarstva in vsake gospodarske dobe. Ponekod prevladujejo kapitalistični elementi, drugje se kroti čisti kapitalizem s socialističnimi činitelji. To krotenje, to načelno poseganje državne oblasti v liberalno kapitalistično gospodarstvo imenujemo: intervencionizem. Intervencionizem priznava zasebno lastnino in podjetniško pobudo, stremi pa po izpolnjevanju varnosti nadindividualnega, nacionalnega in socialnega. Država pospešuje, podpira in vodi, vendar tako, da ostane ves tržni mehanizem skoraj nedotaknjen, ona bistveno ne vpliva na prosto trgovino in se v tem razločuje od socializma, pri katerem tako rekoč izgineta individualnost in zasebna pobuda in pri katerem obstoja v gospodarskem redu samo en subjekt t. j. država z vsem svojim velikanskim in zapletenim mehanizmom. Intervencionizem priznava si-

cer, da zamore kapitalistični gospodarski red največ proizvajati, vendar je prepričan, da isti ne zadovoljuje in ne reši gotovih potreb in nalog, za katere država ne more biti brezbrizna.

Intervencionizem je bil znan že pred svetovno vojno, a se je izvajal le v majhnem obsegu. Med vojno je zelo bujno uspeval radi izrednih razmer. Šele po vojni se je začel krepko in pravilneje razvijati in sicer v najrazličnejših oblikah, kar dokazujejo mnogovrstne označbe zanj. Imenuje se: vezno gospodarstvo, protekcionizem, socialni liberalizem, neo-kapitalizem, korporativizem itd. V opravičbo intervencionizma se navaja tole:

A.) neenakost pri ustanavljanju gospodarstev, neenakost v zmožnostih, v premoženju, v sreči, radi česar ni skupni donos vseh gospodarstev v razmerju z donosom posameznih gospodarstev. Intervencionizem je torej potreben za izravnavo te neenakosti.

B.) pri prostem gospodarstvu tudi skupno blagostanje in splošno bogastvo naroda ni v razmerju z blagostanjem gospodarskih enot. Kaj koristi, če je še toliko in toliko dohodkov, ako pa niso ti kolikor toliko pravično razdeljeni? Zato mora država že v svojem interesu poseči vmes, da se pravičneje razdele dobrine in dohodki. Liberalizem uči sicer, da privede pri prostem tekmovanju vsaka motnja tržnih razmer sama od sebe do ravnotežja in da postanejo z intervencionizmom te motnje dolgotrajne. A pomisliti treba:

a.) da te motnje pri prostem gospodarstvu ne dovajajo vedno do ravnotežja, ker je vedno mnogo gospodarskih posameznikov, ki zavlačujejo umetno vravnovesenje iz gole sebičnosti.

b.) da je pot do ravnotežja v mnogih primerih zelo trnjeva, neizogibni so neracionalni gospodarski boji, ki povzročajo veliko žrtev in izgubo časa.

Liberalizem uči, da bo nauk o prostem gospodarstvu trajen. Toda razmere so izpreminjajo. Pri zgodnjem kapitalističnem gospodarstvu in v majhnih razmerah bi to šlo, razlike med individualno investicijo in dobičkom, med odgovornostjo in izgubo bi bile manjše. A pri današnji osredotočbi kapitalističnih sil, pri vladajočih postojankah ogromnih monopolnih sil in pravic je to drugače. Motnje v tržnih razmerah bi bile večkrat pogubne. Po učinkih pogrešenega vodstva bi bili prizadeti najširši krogi: delavci, delničarji, v zvezi stoječi obrati in obrti. Tu mora poseči vmes država, poseganje pa ne sme dovesti do popolne socializacije izgub.

C.) Takó gospodarstvo v državi, kakor zunanja trgovina kličeta po močni roki, da se zavarujejo gospodarski cilji, še bolj pa

— in to proti vsakemu čisto gospodarskemu razmišljanju — da se zavarujejo kulturni, politični in splošni nacionalni interesi. Že Adam Smith, avtor «Bogastva narodov», je rekel, da je obramba države važnejša od vsakega bogastva.

Razen intervencionizma je veda za produkcijo silne važnosti. Veda je porušila mnogo obstoječih monopolov in neverjetno povečala in pocenila proizvodnjo. Tako je pesni sladkor porušil monopol tropičnih krajev, kjer edino se je prideloval trsnj sladkor. Ta sladkor je bil 5 - 10 krat dražji in radi tega revnim slojem skoraj nedostopen. V tekmi s pesnim sladkorjem so tudi cene trsnemu neverjetno padle. Sladkobo pese so poznali že stari Babilonci. Natančneje pa so začeli preiskovati peso šele kemiki sredi 18. stoletja. V Nemčiji se je bavil s tem kemik Marggraf in za njim njegov učenec Karl Achard, ki je ustanovil v Kumeru v Spodnji Šleziji prvo tovarno za pesni sladkor. Leta 1802. je pridelal 4000 kvintalov sladkorne pese in iz te 160 kvintalov sladkorja, torej 4%. Pozneje so kemiki in botaniki vzgojili peso, ki daja dandanes do 25% sladkorja. S tem je veda zadala smrtni udarec monopolu trsnega sladkorja. Evropa je že popolnoma neodvisna od trsnega sladkorja.

Grozni sladkor se pridobiva celo iz lesa in sicer v višjih odstotkih kakor iz repe. Iz posušenega lesa se dobi 62% sladkorja. Ta sladkor uporabljajo posebno za živinsko krmilo. Veda je nadalje porušila mnogo monopolov z najraznovrstnejšim kemičnim izkoriščanjem lesa. Ta razvoj se je pričel s pridobivanjem octove kisline po destilaciji lesa. Iz te destilacije se pridobivata metilni alkohol in aceton. Vsi trije produkti so velevažni za skoraj vse sestave. Tako dobivamo formaldeksid, kisov eter, aspirin, antipirin, umetni indigo, razna barvila, lake itd. Na 1000 stopinj razgreto leseno oglje pridobi lastnost, da vsrka velike količine plinov, ki so se prej izgubljali n. pr. bencinovi plini pri petrolejskih vrelicih. Tako se dobi «aktivno olje», ki tvori dragoceno topilno sredstvo v kemični industriji. Ker vsebuje mnogo zelo strupenih snovi, se uporablja posebno za zunanje barvanje ladij, da se na njih ne nabirajo razne rastline in živali, ki s svojo količino manjšajo celo njihovo hitrost. — Velika je uporaba lesa oziroma njegovih ostankov za proizvajanje lesnega plina, ki služi v vedno večji meri kot gonilno sredstvo. — Velevažna iz lesa pridelana tvarina je celuloz, ki ga je znašel Amerikanec Hyatt. Najmnogovrstnejša je uporaba celulozida. Njegova svetovna proizvodnja znaša že mnogo več ko 100.000 kg dnevno. Pomislimo samo na fotografski film! Brez celulozida bi prenehalo vsako filmovanje. — Najvažnejša je pa uporaba lesa za proizvajanje staničja in stanične volne, umetne svile.

A.) Evropa	Rastlinski produkti l. 1937						Rudninski produkti l. 1937							Gozdovi			
	Površina v 1000 km ²	Prebivalstvo v milijonih	Pšenica v milijonih kvint.	Jecmen	Rž	Pesni slak.	Lan	Konoplje	Premog	Rjavi prem.	Petrolej	Železo	Baker	Cink	Svinec	v 1000 ha	v % s površino
DRŽAVA																	
Anglija	242	47.2	15.5	6.9	4.3	5303			245043			4200		70.0	14.2	1229	5.4
Avstrija	84	6.7	3.9	2.5	4.3	1289			5242		660	0.1			10.6	5138	37.4
Belgija	51	8.5	4.2	0.8	3.5	2193	238		29681		90			219.7	93.8	560	18.4
Bolgarija	103	6.0	17.7	3.3	2.4	289		58	120	1732						2825	27.4
Češko - Slov.	140	15.2	14.0	11.2	14.8	6347	110	49	16931	18042	18	360	0.3	6.5		4601	32.7
Danska	42	3.7	3.7	10.9	2.5	2146										323	7.5
Estonska	47	1.1	0.7	0.8	2.1		113									945	20.9
Finska	388	3.7		1.7	4.1							13.9				25263	65.1
Francija	550	41.9	69.0	10.0	7.4	7960	190	42	44319	1015	71	11600		32.0	17.0	10535	19.4
Grčija	130	6.2	8.8	2.6							134				5.3	1514	11.1
Italija	310	43.8	80.6	2.5	1.4	3099	30	1078	964	1060	14	480		38.0	39.1	5816	18.6
Jugoslavija	248	13.9	23.5	3.8	2.1	907	111	503	428	4374		315	39.4	4.0	4.0	7720	31.6
Letonska	66	1.9	1.7	2.1	4.2	442	231									1649	25.2
Litva	53	2.5	2.2	2.7	6.1		283	50								1029	18.8
Nemčija	470	66.0	44.7	36.4	69.2	16262		67	184513	184672	453	2600	29.4	163.2	166.1	12850	27.5
Nizozemska	34	8.4	5.5	5.0	5.0	2198	137		14521					30.6		242	7.4
Ogrska	93	8.9	19.6	5.6	6.2	1294	30	129	919	8055	100					1096	11.8
Poljska	388	32.1	19.5	13.6	56.4	4126	381	115	36218		502	250		107.2	17.6	8322	21.4
Portugalska	91	6.8	4.0	1.2									2.0			2331	26.2
Romunija	295	19.6	37.6	9.2	4.5	679	87	270	1879	7149	9000		8.1			6448	21.8
Švedska	448	6.2	7.0	2.1	4.1	2693			460							22243	54.2
Švica	41	4.0	1.7													901	21.8

Prazno okence pravi, da država nima listega produkta oziroma ga ima le v nezatni, nobene posebne omembe vredni količini. -- Podatkov za l. 1937. iz Španije (površina 505.155 km², prebival. cev 24 mil. in evropske Rusije, pov. 17,082.600 km², preb. 143 mil.) nimamo. Omenjamo, da so podatki za leto 1937., ko sta bila Avstrija in Češkoslovaška še samostojni, zato se niso še upoštevale poznejše izpremembe.

Razpredelnico izpolnjujemo:

1.) z rižem: Italija 7.4 mil. kvint. -- 2.) s tobakom (v 1000 kvintalih): Bolgarija 313; Češko-slovaško 141; Francija 365; Grčija 642; Italija 410; Jugoslavija 208; Nemčija 310; Ogrska 204; Romunija 103. -- 3.) z bombažem (v 1000 kvintalih): Bolgarija 89; Grčija 167. -- 4.) s koruzo (v milijonih kvintalih): Bolgarija 8.6; Francija 5.5; Italija 34.2; Jugoslavija 53.4; Ogrska 27.7; Portugalska 3.0; Romunija 57.5.

Veda je nadalje dosegla proizvodnjanje bencina iz premoga. Nemčija, ki ima premoga v obilici, krije z njim že približno 1/3 bencinske uporabe.

Tudi kavčuk se že proizvaja umetno iz apna in premoga. Ta proizvod «buna» imenovan, ima še boljše lastnosti ko naravni gumi, le proizvodnja je za sedaj še predraga.

	Rastlinski produkti leta 1937.							Rudninski produkti leta 1937.								
	Pšenica		Riž		Bombaž		Kava		Kakao		Trsni sladk.		Tobak		Kavčuk	
	v mil. kvint.		v mil. kvint.		v 1000 kvintalih		v 1000 kvintalih		v 10.000 kvint.		v 1000 tonah		v 1000 tonah		v 1000 tonah	
B) Ostali svet.	A f r i k a															
	Egipt	12.4	3.7	4947	443	3764	1381	279	7.7	16820	171	623	11.0	182.6	29.5	10.9
	angl. posest.	2.8	3.4	1392	181	7052	279	7.7	16820	171	623	11.0	182.6	29.5	10.9	
	belg.			320	181											
	franc.	19.5	10.5	71	280	771	1020	239	7.7	16820	171	623	11.0	182.6	29.5	10.9
	ital.			5	145											
	portug.				150		983									
	A z i j a															
	Japonska	27.0	189.1	461			11134	911		55567	355	668	2.3	82.1	18.0	10.9
	Kitajska	173.2	500.0	7000						24897	14707	570	11.5		11.0	5.5
Pred. Azija																
Thai (Siam)		47														
Turčija	38.2	19.8	600	9	9466	630	322	2340			500	16.3		10.4	7.6	
amer. posest.																
angl.	104.4	474.4	10554	190	39600	5456	650.2	658	1360	3206	85.3	28.0	1.5	62.3	92.4	
fran.		65.2		25		147	44.1	2198			1.5			5.2		
nizozem.		57.7		1261		544	438.6	1340		7263	59.5					
A m e r i k a																
Zed. dr. S. A.	237.9	10.8	41052			11908	6850	447580	172960	25300	553.6	0.1	2155	205.2		
Kanada (angl.)	49.6						324	14132	574	770	196.3	77.0	1502	215.7		
Meksiko	2.9		737	480	10	54046	130	912	6903	90	29.7					
srednje am. rep.				3790	390	490				76	11.6					
južno am. rep.	63.9	12.5	6470	19820	1875	4815	1406	24.9	5065	55519	936	25.5	292.8	27.8	52.0	
angl. posest.					130	4921				2180						
Avstralija	49.1					7476		14647		1267	3.5	18.9	175.2	227.3		
Nova Zelandija	1.6							2175								
Oceanija				60	18	10212								4.9		

Bralec, ki zagleda te številke, naj se jih ne ustraši, poglobi naj se vanje, primerja naj posamezne države po površini, po številu prebivalstva, po njihovih pridelkih in izkopavinah, pa si lahko sam ustvari sliko o neenako razdeljenem naravnem bogastvu na svetu!

Kašeljski koncert.

Achille Campanile.

Naše bralce seznanjamo z italijanskim humoristom. Campanile se je rodil 28. septembra 1900. v Romi. Spisal je romane: *Ma che cosa è questo amore?* (1927.), *Se la luna mi porta fortuna?* (1928.), *Giovanotti, non esageriamo!* (1929.) in liriko: *Cantilena all'angolo della strada.* (1933.).

Med najbolj zoprne in nadležne izume zadnjih stoletij štejem kašljanje med koncertom. Včasih se izpremeni koncertna dvorana naravnost v zdravilišče; kašelji se širi kakor kaka nalezljiva bolezen po pritličju in po galerijah.

Znamenit zdravnik je nekoč izjavil, da je kašelji v neposredni zvezi z duševnim občutjem, radi česar se pojavlja v koncertnih dvoranah najčešče prav tedaj, ko je na vrsti kak «pianissimo» poln najblažjih čustev, neizmerne sladkosti in nežne otožnosti. Ne vem, je li teorija tega znamenitega zdravnika pravilna. On trdi namreč, da nabreknejo radi čustvene razvnetosti ne vem več katere posebne žleze v grgavcu in da draži ta oteklina h kašlju. Bodi temu kakor koli, on trdi, da je med kašljem in čustvom nekaka zveza.

Jaz bi temu ugovarjal in trdil skromno, da je ta kašelji v zvezi z zimo. Opazil sem namreč, da se ujema ta letni čas s koncertno dobo. In v resnici, kakor hitro zagledamo na razglasiščih naznanila prvih koncertov, imamo tudi že zimo, ki izgine, ko izzvene zadnje gosli v zadnjem koncertu.

Se li ozira torej glasha na vreme? Morda ga upošteva, morda pa tudi ne.

Zavisi samo od poskusa. Zanimivo bi bilo ugotoviti, bi li kašeljske žleze radi velike duševne razvnetosti tudi tedaj nabreknele, če bi se vršili koncerti recimo poleti mesto ko sedaj pozimi.

Toda tu ni prostora za drzne domneve. Držimo se rajši golih dejstev. Dejstva pa na žalost dokazujejo, da se loteva — bodi mu vzrok že ta ali oni — najmanj petdesetih odstotkov koncertnih poslušalcev suh, vsiljiv kašelji prav v trenutku, ko je najbolj nadležen.

Nadležen tistim, ki kašelji poslušajo in ki jim kašelji greni umetniški užitek, a še bolj nadležen tistim, ki sami kašljajo in ki opazijo z grozo, kako motijo druge s svojim krehanjem. Ti revčki se trudijo neznansko in obupno, da bi zatrli eksplozije svoje neprijetne nadloge. Nekaj časa se res ponašajo z uspehi, a čim večji je njihov napor, tem bolj jih draži kašelji. Še se premagujejo, še se obvladujejo, še zadržujejo z vsemi razpoložljivimi silami kašelji v nadi, da pride

kak «fortissimo». Ko pa tega ni in ni, zakrehajo z vso slo in krehajo zdržema in ne morejo nehati. So tudi take plašne in nežne osebe, ki se zdrznejo, ki se zgrozé, če le mislijo na kašelji. Preprosta misel sama že zadostuje, da jih popraska po grlu, da jih nekako speče in ta ščeget in ta pekočina jih silita, da zakašljajo in ne odnehajo, naj jih gledajo sosedge še s tako nemimi očitki in to prav v trenutku, ko je začel gospod v fraku tam spredaj pri klavirju kak nežen «pianissimo».

Mnoge posili kašelji samo radi tega, ker so si pozabili kupiti sladkorčkov zoper to nadlego. Še več je pa takih, ki kašljajo iz golega sočutja samo zato, ker slišijo kašljati svoje sosede.

Vse to pa ustvarja neznosne razmere, veliko splošno nadlego, škodo za umetnost in povzroča stanje, kakršno kratko malo ne more, ne sme več trajati.

Kako bi se pa dalo — me povprašujete — vse to odpraviti in zabraniti kašljanje?

Ne gre za to, spoštovane gospe in spoštovani gospodje! Nasprotno! Prihajam vkljub svoji ponižnosti in skromnosti s posebnim predlogom, s predlogom, ki bi ne samo odstranjal, ko bi se izvajal, nevšečnost bučnega kašljanja v koncertnih dvoranah, marveč bi celo izkoriščal ta nedostatek v nemajhno korist glasbene umetnosti, ne da bi se najmanj poznala blagajnam koncertnih prirediteljev in ravnateljev ta izprememba.

Gre — z malo besedami — za to, da se uporabi kašelji kot nekaka «Vox tussis», kot nekak spremljajoči kašeljski glas.

Zadostuje n. pr., da uvrste gospodje skladatelji v svoje partiture poleg glasov za gosli, čelo, piščalke, pavke in še za druga godala tudi glas za kašelji. Približno tako le: zdaj pa zdaj zagrmí pavka in brž za njo kašelji. Seveda bi bilo to novo godalo pridržano poslušalcem. Nobenih posebnih študijev bi jim ne bilo treba za to in nobene glasbene šole. Paziti bi morali kolikor toliko le na kapelnika, to je vse, kar bi se zahtevalo od njih. Kadar koli bi se obrnil kapelnik proti parketu ali proti galeriji in dal določeno znamenje, bi morali zakašljati vsi tisti, ki so kašlja potrebni, enkrat, dvakrat, trikrat, kolikokrat bi pač zahtevala skladba, ki ji je kapelnik vesten posredovalec. Seveda bi morali poslušalci že po gibih taktirke vedeti, je li na vrsti enkratén šumen, suh izbruh, ali je zaželena cela vrsta majhnih, hitrih kašeljskih biserov. Umevno, da bi se dali izražati «crescendo», «pianissimo», pa tudi krasni «staccato» in «pizzicato» in ka-

kor se že glase razni muzikalični izrazi, ki jim točno ne vem pravega pomena. Izmed stalnih obiskovalcev koncertnih dvoran bi se lahko kaj kmalu zbrale posebne skupine nadušljivcev, gromskih hrkavcev in hrkarjev in komaj slišnih pokašljevalcev.

Če bi se zadeva v resnici ukoreninila in si zagotovila življenjski obstoj, bi jo bilo treba le še nekoliko negovati in uvrščeni bi bili pod taktirko gospoda dirigenta tudi tisti nešteti nesrečneži in trpinji, ki se morajo

med koncertom na vsak način usekovati.

Naj razvijajo gospodje glasbeniki ta moj predlog do konca in naj si izmislijo najboljši način, kako bi dodali v svojih velikih skladbah dosedanjim glasovom običajnih glasbil še glas za kašelj in mogoče tudi še za usekovanje, s čimer bi užitek le še povečevali. Obetajo se torej nepričakovane možnosti.

Idejo za to jim darujem zastonj in iz ljubezni, gratis et amore.

Nenavadne zbirke.

Nabral Leopold Koder.

Skoraj ni predmeta na svetu, ki bi se ne dal z njemu podobnim združiti v kako zbirko. Gotovo ne ostane ljudem več mnogo stvari, ki bi jih ne bili že uporabili v tej ali oni zbirki. Že od davnih časov zbirajo umetnine, podobe, kipe, knjige, podpise, novce, znamke, orožje, rezbarske izdelke. Ta se posveča prav posebno delom določenega umetnika, drugi se ogreva za izdelke posebne dobe in posebne umetniške smeri.

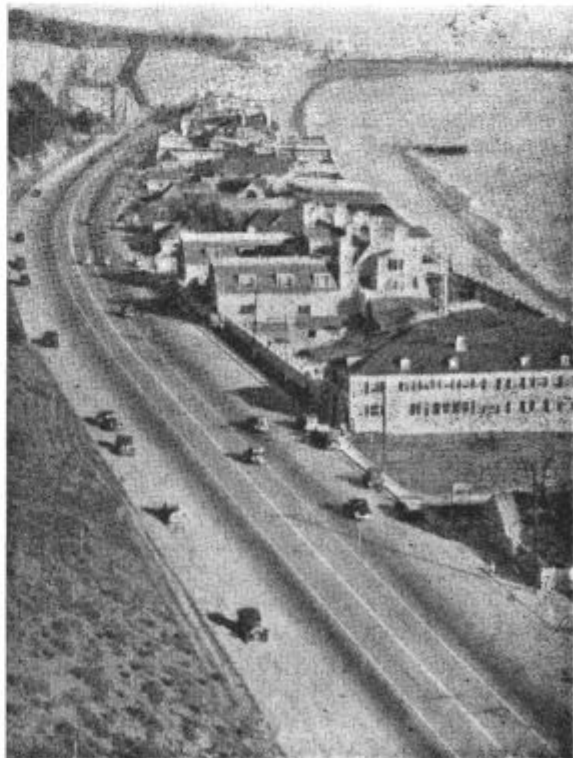
Nabiranje je zabava, ki pa postane prav lahko strast. Pravi nabiratelj se vdaja tej svoji strasti, kakor se vdaja umetnik svojemu ustvarjanju, igralec svojim kvartam, izumitelj svoji ideji. Ne misli ne na zlato, ne na odlikovanje, ne na slavo. Srečen je, ko vidi, kako se mu zbirka veča od dne do dne, kako postaja vedno mikavnejša radi pestrosti in raznoličnosti.

Seveda se utegne pripetiti, da nakloni nabiralcu zabava, kateri se vdajajo njegove misli ob prostem času, lepega dne nepričakovano bogastvo, da dobita njegov trud in njegova marljivost zaslužen plačilo. A poudariti treba, da nikakor ni morebitni izkupiček za njegovo zbirko ona sila, ki vnema pravega nabiralca k neumornemu nabiranjju, nasprotno, njegova strast zahteva od njega navadno velikih žrtev in precejšnih izdatkov, ki niso v pravem razmerju z nabavljenim predmetom. Sicer se pa vsak nabiralec le težko loči od svojega zaklada in so navadno le dediči tisti, ki ne goje enake ljubezni do nabranih predmetov in se skušajo — če le morejo — iznebiti z dobičkom zbirke, ki je bila večkrat plod življenjskega dela njihovega zapustnika.

Ta člančič se bo bavil le z nekaterimi nenavadnimi zbirkami, z zbirkami, ki povedo bralcem posredno, kako različni so ljudje, njihovi značaji, njihova nagnjenja. Pri mnogih se bralec ne bo mogel otresti domneve, da se je bil srečal s čudaki.

Začnimo z Angležem, lordom Alfredom Northcliffe-jem, znanim časniškim založnikom in ustanoviteljem lista «Daily Mail».

Ta je nabiral smotke in nabral 14.500 smotk iz vseh delov sveta. Vsaka smotka je bila drugačna, razločevala se je od drugih po obliki, barvi, vonju, mehki oziroma trdoti, dobroti, označbi, izvoru in ceni. Njegov francoski sovrstnik Clement Buchon se je ponašal z zbirko, ki je štela 63.000 papirnatih pasov. S takimi trakovi so opasane smotke boljše in najboljše vrste. Pri javni dražbi v pariškem hotelu Drouot-u so izkupili za to precej obsežno zbirko celih 80 frankov. Vsekakor je bila zbirka pip angleškega baroneta Watevile-ja dragocenejša. Dosegla je sedmo stotico. Najbolj čudno je dejstvo, da

Avtomobilska (nad 15.000 km dolga) cesta ob Tihem oceanu od mesta Mexica do Seattle-ja ob kanadski meji, ki jo mislijo podaljšati preko Srednje Amerike do skrajnega juga Južne Amerike.

ni baronet nikdar kafil v svojem življenju. Američan James A. Garland iz New Yorka je nabiral tobačnice. Njegova zbirka je bila velike vrednosti, ker so bile vse tobačnice iz dragocene tvarine in poleg tega še umetniški izdelki. Prodaja 105 tobačnic je nesla užaloščenemu sinu-dediču, da ga vsaj nekoliko potolaži, 51.009 dolarjev. Ker smo že pri tobačni stroki, naj omenimo še Angleža Jamesa Millerja iz Wandsworth-a, ki si je bil nabral največjo zbirko škatel za vžigalice. V tej zbirki je tudi škatlica s prvimi vžigalicami z leta 1809.

Ko je nekoč bivšemu španskemu kralju Alfonzu XIII, kot mlademu princu spodrsnilo na parketnem podu in si je pri tem ranil pogačico, je dal ploščico, ki je bila zakrivila njegov padec, izrezati iz poda. S to deščico se je začela zbirka vseh predmetov, ki so prinesli kralju kako škodo ali nesrečo. V tej zbirki je bilo seveda mnogo orožja, s katerim so stregli razni anarhisti kralju po življenju.

Lepo in obenem dragoceno zbirko si je napravil Nemeč Fritz Henke iz Berlina, zbirko, ki jo sestavljajo malo vredni bankovci iz prve povojne dobe in ki predočujejo tako očito vso tedanjo inflacijsko katastrofo. 100.000 takih bankovcev je zbranih v Henke-jevi zbirki, papirnati z vrednostjo od desetih bilijonov mark, usnjati iz rossnecka, svileni iz Bielefelda, gladko-rokavični iz Osterwiecka, porcelanski iz Meissena i. t. d.

Markiz de Cavigny, zadnji potomec ene najstarejših plemiških rodbin, je umrl pred kratkim na svojem gradu v Provenci. Starček je nabiral vse svojo življenje čudežne, nenavadne, izjemne predmete. Sedem prostornih dvoran je napolnil s takimi stvarmi. Rute, pomočene v kri za časa francoske revolucije obglavljenih plemičev, skalpi južno-ameriških Indijancev, orožje morilcev, tekočine, s katerimi so nameravali alhimiisti napraviti zlato, slikarska in literarna dela norcev. Nekoč se je odpeljal v Avstralijo, da kupi zadnje godalo, s katerim so avstralski divjaki pred več sto leti nastopali pri svojih poglavitnih obredih. Godalo samo brez potnih in drugih stroškov ga je stalo 12.000 frankov. Toda to godalo še ni najdragocenejši predmet njegove zbirke. Za knjigo, ki jo je bil izdal ameriški založnik Cornwall l. 1873. in ki je naštevala nasvete, kako zadovoljiti popolnoma celotno človeštvo, je dal markiz 22.000 frankov. Te knjige je na vsem svetu samo še ta izvod, ker je vse druge uničil založnik, ko je zvedel, da je spisal knjigo — norec. Izvedenci menijo, da je stala markiza vsa njegova zbirka skoraj en milijon frankov. Koliko izkupijo dediči zanj, pokaže dražba.

Mister Fred Owlhous v Londonu nabira hlače slavnih mož. Svoj zasebni muzej,

ki šteje že 2000 parov hlač, med temi Napoleonove, Wilsonove, Beethovnov, Kantove i. t. d., namerava nabiralec izročiti javnosti, da postane zbirka vsem, ki se zanimajo za zgodovinske hlače, dostopna. Ako upoštevam neukrotljivo strast pravega nabiralca, si lahko predstavljam, kakšno neoporečno jamstvo za pristnost hlač je moral zahtevati od prodajalcev, preden se je odločil za nakup. A tudi nabava hlač še živečih slavnih mož mu mora delati preglavice. On dela gotovo po načrtu, ki si ga je sam zasnoval. Ali prihaja kot berač, prepotreben celih hlač, če je slavni mož poročen, ali obljublja deklam, hišnam in kuharicam zakon, če mu priskrbe hlače svojega samskega gospodarja, kdo neki naj doume vse premišljene načine, ki jih uporablja strasten nabiralec, da doseže svoje namene. To pa stoji neomajljivo in neizpobitno: kdor ima svoje hlače v Owlhousovem muzeju, je slaven in te njegove slave mu ne more odrekati, ne zmanjševati, ne omalovaževati nobena še tako črna zavist sodobnega sveta.

Ralph Bates je izročil pred meseci mestni občini washingtonski svojo zbirko živalskih glasov, vtisnjenih v gramofonske plošče. Zbirka je tako rekoč popolna. Zastopane so vse živali. Murne slišiš čvrčati, leve rjoveti, južno-ameriške opice žlobudrati. Tudi Batesovi neutrudljivosti se ne morem predčuditi. Živali se oglašajo še najmanj tedaj, ko preži nanje, skrit v bližini, človek, hrepeneč, da spravi njihove glasove na pripravljeno ploščo. Za posnemanje klopotanja rožnega repnega konca razdražene kače klopotaje iz bližine mora imeti človek vsekakor najmanj jeklene živce.

Anglež Arthur Catling iz Avonmore-ja se ponaša z zbirko, ki ji ni para na svetu. Njegova strast so bankovci. Nabira jih, a ne zato, da jih ob potrebi izmenja, kakor delajo drugi ljudje, ne, prav skrbno položi vsako novo pridobitev v svojo zbirko, kjer mu seveda ne donaša nobenih obresti. Tako šteje njegova zbirka danes že 27.000 različnih bankovcev, med njimi so poedinci, ki so sami ostali od ogromne množine istega natisa. Priznati pa treba, da je ta nabiralna strast v Catlingovi rodbini dedna. Praded sedanjega nabiralca je že začel nabirati bankovce. Tako se je lahko večala zbirka od roda v rod. Najstarejši bankovec je iz Kitajske. Krožil je pred kakimi šestimi sto leti in bil tiskan na drevesne liste. Prvi angleški bankovci so iz leta 1713. in se glase na sto funtov. Zanimivi so new-yorški bankovci iz leta 1772., ko je bil New-York še angleška naselbina, z ameriškim naseljencem in Indijancem na eni in s krono in britanskim grbom na drugi strani.

Gospa Crocker, žena uglednega ameriškega diplomata, se ponaša s krasno zbirko umetno izdelanih punčk v vseh mogoč-

nih narodnih nošah z značilnimi znaki njihove domovine. Nabiralkin mož je zastopal Zedinjene države skoraj po vsej Evropi in Srednji Ameriki. Takó je bila dana njegovi ženi najugodnejša prilika za tako nabiranje. Ogrska je zastopana s cigansko godbo in gručo plesočih kmetov in kmetic ob žetvi. Italija kaže ribiče iz Bellegia s trnki, mrežami in čolnom, kakršni so v rabi po Comskem jezeru, nadalje vedeževalko, ki jo obkoljujejo radovedneži in slednjič podestá sredi vaščanov obojega spola. Švica se postavlja z ovčjim pastirjem, starimi drvarji in gorskimi vodniki. Laponci sede, zaviti v kožuhe, na saneh, ki jih vlačijo severni jeleni. Po znakih in po nošah se da takoj pogoditi, kateri narod in katere kraje zastopajo nabrane punčke, ki so mnoge izdelali znameniti rezbarji in umetniki. Ta zbirka je največja narodoslovna zbirka na svetu, ki se bo, kakor vse kaže, še izpopolnila, ker je Crocker poslan na Japonsko, kjer čaka njegovo ženo novo torišče za njeno tako nenavadno udejstvovanje.

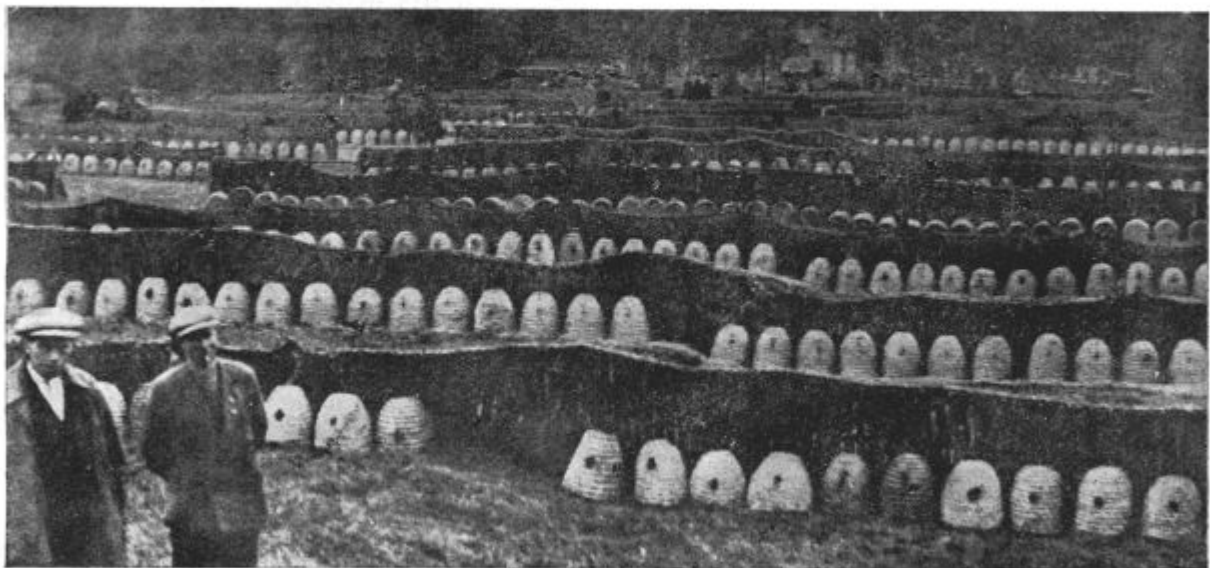
Irma Szalay iz Budapešte si je izbrala delikatno delovanje, ki zahteva izredne nežne in fine prste. Kjerkoli je opazila po hiši ali v prosti naravi kako nenavadno pajčevino — njeno izurjeno oko je takoj ugotovilo izjemnost — jo je previdno in oprezno položila med dve šipi in njena zbirka se je pomnožila zopet za en vezilni vzorec. Takih vzorcev je nabrala sčasoma 800. Urednik-risarji listov za ženska ročna dela prihajajo h gospe Szalayevi na dom po nove ideje in ne odhajajo nikdar s praznimi rokami. Pa-pek jim razodeva vedno kako novo vezenje, kake nove čipke. Nehote se spomnim grške bajke o Arahni, hčerki rekega lidijskega bagrnika, ki so jo bili uspehi v vezenju tako

omamili, da je pozvala Palas Ateno, izumiteljico in zaščitnico predilne in vezilne umetnosti, na tekmovanje, za kar jo je razžaljena boginja izpremenila v pajka. (Beseda arahne v grščini pomeni pajka). Mogoče je navdihnila prav ta bajka ogrski gospe misel za njeno čudovito in svojevrstno zbirko.

V istem mestu živi Katinka Horvat. Že v svoji dekliški dobi je zasledila v sebi neutešljivo strast do zrcal. Začela jih je nabirati. Z leti je naraščala tudi njena zbirka. Pred kratkim je vpisala št. 7000. v svoj seznam. V njeni zbirki je tudi zrcalo, ki ga je daroval triumvir Marcus Antonius svoji oboževani Kleopatri. Darovalčev podpis na zrcalu samem jamči — kakor trdi Katinka — za neoporečno pristnost tega predmeta.

V Köbenhavnu na Danskem zbira Henrik Oleson zobe, naravne in umetne, toda le iz ust znamenitih oseb. Dnevna kronika ne pojasnjuje, kako pridobiva zoboljubni Oleson taka žvekala. Vsakdo naj si skuša sam odgovoriti na to vprašanje, vsekakor je pa treba izključiti vsako nasilje, sicer bi nabiratelj ne bil utegnil priti že do 156. številke v svoji zbirki, v kateri kraljuje oziroma diktatoruje celo — Napoleonov zob. Ali jamči tudi pri tem predmetu podpis ali lastno-ročna posvetitev za njegovo pristnost, nisem utegnil doznati.

Lansko leto (1938.) je slavila nenavadna zbirka svojo petinsedemdesetletnico. Žgahnjarnica A. Legrand Ainé v francoskem mestu Fecampu se ponaša z zbirko ponarejenih likerjev. Tovarna je prevzela od tamošnjega benediktinskega samostana izdelovanje svetovno znanega benediktinca, rastlinskega, precej močnega, žafranasto rumenega likerja, kojega naprava je bila prej sa-

Cebelni trg v Veenendalu (Nizozemsko, kjer se proda do 40 milijonov čebel v enem dnevu.)

mostanska, sedaj je pa tovarniška skrivnost. Prav radi tega so vedno poskušali ponarejati ta slavni liker in vse take ponaredke je nabiral prej samostan, sedaj jih nabira pa tovarna sama kot njegova naslednica. Ponaredkov je več ko sedem sto, vsak je v posebni steklenici s posebnim, nanjo prilimanim seznamom ponarejevalca in uspeha tozadevne kazenske razprave.

V Ženevi uživa po nemirnem življenju zaslužen počitek Francis Rossel. Usoda mu je naklonila precejšnjo premoženje, da se je lahko vdajal popolnoma svoji nenavadni strasti. Rossel je bil drzen hribolazec. Naskakoval je najvišje vrhe švicarskih Alp, francosko-španskih Pirenej, lotil se celo kavkaških velikanov ne morda radi divnega razgleda ali iz strasti, s katero navdajajo človeka premagani napor in težkoče, pač pa radi tega, da je odbil goram vršič in ga uvrstil v svojo zbirko. Vsaka številka te nenavadne in precej obsežne zbirke je opremljena z imenom gore in datumom odkrušitve, več gorskih velikanov ima v zbirki po dva, tri vršiče, ki se ločijo po letnici pridobitve. Tudi najvišji vrh Keopsove piramide krasi to zbirko. Dvakrat je moral plezati Rossel na piramido, preden mu je uspelo premotiti arabskega spremljevalca in vodnika za skrivaj okrnjeni vrh.

Mlada Amerikanka Mary World se je posvetila nenavadni stroki, vozlanju. Vozle napravljati, vsakega drugače, to je njena umetnost. Ima največjo in na svetu menda edino zbirko najrazličnejših vozlov, kakor jih vežejo razni sportniki, hribolazci, mornarji, rokodelci, gospodinje itd. Sama zna napraviti 167 vozlov. V vozlanju, vedi, ki se poučuje celo v mladinskih organizacijah ameriških skavtov, je postala priznana prvakinja svetovnega slovesa.

Konec marca l. 1938. je umrla v londonskem središču vdova Judith Calcott. Po moževi smrti (1922) je živela v svoji vili kot samotarka. Celo za njeno smrt je zvedela policija le po naključju. Ko je vdrla v vilo, je videla v vseh sobah po mizah in v omarah razstavljene, z zaporednimi številkami označene razne predmete in ugotovila kmalu, da je bil vsak izmed predmetov povzročil smrtno nesrečo. Gospa, ki je bila naročena na več domačih in tujih listov, se je takoj, ko je prebrala vest o kaki nesreči, obrnila na družino ponesrečenca in kupila predmet, kakor nož, vrv, kamen, steklo, strup itd., kar je pač bilo v zvezi z nesrečo. Seveda je mnogo takih predmetov preplačala. Po možu, borznem mešetarju, je bila podedovala 30.000 sterlingov (skoraj tri milijone lir). V nekaj letih je zapravila vse premoženje, čeprav si ni sama nič privoščevala in je živela zadnja leta v največji bedi. Misel, da odpravi z odtegnitvijo predmeta nesrečo samo s sveta, ji je bolj in bolj stopnjevala to

izredno strast. Policija je dobila tudi knjižico, kjer so bile po zaporednih številkah pojasnjene vse nesreče in jim dodan kraj in dan nesreče in ime nesrečneža. «Zbirka nesreče» je štela 1435 predmetov. Vsa tragika tiči v tem, da ji je poslal Američan Filip Goldstone, ki je bil zvedel za to nenavadno zbirko, ček za 12.000 sterlingov kot dogovorjeno kupnino. Toda Calcott ni več dočakala čeka. Celo sreča se je obotavljala in je prišla rajši prepozno v «muzej nesreče».

V Beogradu živi ugleden in premožen kavarnar, ki si je bil nabral lepo število jedilnih listkov. Nad štiri tisoč jih šteje njegova zbirka. Že kot natakarski učenec jih je začel nabirati. A v njegovo zbirko so prišli listi, ki so se ponašali s kako posebnostjo, recimo, da so po njih naročali znameniti diplomate, učenjaki, politiki, igralci itd. To posebnost je nabiralec vedno vestno zabeležil na listu. Življenjska pot je vodila natakarja v različne kraje, dežele in države. Čim uglednejši hotel, tem znamenitejši so bili gostje. Ta izvirna zbirka pa daja pestro sliko o jedilnih navadah in jedeh najrazličnejših narodov in mogoče bi pojasnil zgodovinarju edino le jedilni list, zakaj je bil ta ali oni diplomat pri odločujočih razgovorih tako slabe ali tako dobre volje.

Prav tako v Jugoslaviji živi še drugi posebnež, Milorad Rajević, ki ga imenujejo in to po vsej pravici: kralja vseh lovcev na podpise. V teku svojega življenja je nabral po vsem božjem svetu nad 60.000 podpisov znamenitejših oseb in veščaki trde, da predstavlja ta njegova zbirka milijonsko vrednost. Ko je Rajević nekoč že več dni oprezoval okoli dvora in iskal priložnosti dobiti podpis Ibn Sauda, vladarja Hedžasa, ga je straža prijela kot vohuna: «Lovec» je prišel pred sodnike in bil obsojen na smrt. Tik pred usmrčitvijo je pa nesrečnežu uspel dokaz nedolžnosti. V njegovi zbirki so podpisi predsednika Roosevelta in celo za take stvari nedostopnega angleškega pisatelja Shawa, ki je pismeno pripomnil, da bi bilo najbolje obesiti take nabiralce na najbližje drevo, ker že ne ukrene kazenski zakonik ničesar v tem oziru. Edina filmska zvezdnica Greta Garbo je obrnila Rajeviću hrbet, ki je bil sicer srčkan, a ni mogel nadomestiti odklonjenega podpisa.

Preden zaključim to zbirko nenavadnih zbirk, posetim še nabiralca dr. Fritza Schusterja, stanujočega v 19. dunajskem okraju, Döblingu. V svojem stanovanju ima lepo zbirko živih žab in krot, različnih po barvi, obliki, teži in glasu. Vse živalce so mu prirasle k srcu in vse objemlje z enako ljubeznijo. Vse so ljubke in človek bi jih vedno božal. Že kot deček je poznal daleč naokrog vse luže in njihove dvoživke, svetovna vojna mu je pa nepričakovano razširila znanje,

saj se je kot ruski ujetnik seznanjal skozi tri leta s popolnoma novimi, dotle neznanimi mu vrstami mandžurskih, sibirskih in kavkaških žab. Mnogi se obračajo — pripominja ponosno *Dr. Schuster* — do njega, oziroma do njegovih rejenk in rejenčkov ob posebno zamotanih vremenskih neprilikah, ko puste človeka na cedilu celo najboljše meteorološke postaje, po nevarljivo vremensko napoved. Naj nikdar ne zamudim ugo-

dnega trenutka, mi je ob slovesu zabičil, naj posetim še njegovega prijatelja, upokojenega svetnika, in naj si ogledam pri njem skoraj dva kilograma težkega urha-rjoveža kot dunajsko znamenitost. Obljubil sem mu, toda ko sem zavil mimo vogala in ni mogel več nadzirati nadaljnje poti, sem krenil v prvo restavracijo na čašo piva, kajti vode in njenih srčkanih prebivalcev sem imel že več kot dovolj.

Ali zmanjšuje pijanost krivdo ?

— — k.

Da sem namenil Koledarju ta članek, so mi dale povod razlike med prejšnjim avstrijskim, oziroma med prejšnjim italijanskim in sedanjim kazenskim zakonikom, ki je stopil v veljavo dne 1. julija 1931. Prejšnja kazenska zakonika sta bila opitemu krivcu — po domače povedano — v večjo pomoč ko sedanji kazenski zakonik.

Pijanost je porajala že od nekaj svoje žalostne posledice na pijanca in njegov okoliš. Radi tega so začeli pijanost najprej proučevati in, ko so ugotovili v marsičem njene zle posledice, so jo začeli pobijati. Pod prejšnjima kazenskima zakonikoma se je človek tako rekoč lahko opil z manjšimi pomisleki, saj se je lahko nato opravičeval s pijanostjo. Celotni sodniki sami so preiskovali in ugotavljali, je li bil in v kakih merih storilec pijan. Če so torej opravičevali zakoni pijačnega storilca, ni čuda, da je bilo tudi občinstvo večkrat milo in prizanesljivo. «Bil je pijan in ni vedel, kaj dela,» je bilo običajno opravičilo.

Razburkane povojne razmere so pa zahtevale od zakonodajca, da marsikaj preuredi, in tako je nastal novi kazenski za-

konik. Ta določa, da ne more pijanost, ki ne izhaja iz slučajnostnega dogodka ali višje sile, nikoli izključiti ne zmanjšati krivde, pač pa jo včasih še poveča. Z drugimi besedami: pijanost izpregledajo le onemu storilcu, ki je bil prisiljen piti ali opiti se n. pr. radi nevarne grožnje, torej višje sile, ali pa radi kake zlobne šale, če je kdo recimo primešal pijači kakor okusu, vonju ali vidu nezapazljivo opojno sredstvo (kak prašek), kar predstavlja slučajnostni dogodek. V takih primerih ni postal storilec pijan po svoji volji, temveč po volji drugih, ki so ga prisilili piti radi slučajnostnega dogodka ali mu dali piti potvorjeno pijačo. Če je bil po slučajnostnem dogodku ali višji sili tako deloma pijan, da je bila zmanjšana njegova razumnost ali volja, ga kaznujejo, a z manjšo kaznijo.

Pijanost, ki je ni povzročil ne slučajnostni dogodek, ne višja sila, je prostovoljna. Pivec si jo je sam povzročil po lastni volji, ker ni pil z ono zmernostjo, ki je potrebna, da se ne opije. Taka prostovoljna pijanost ne izključuje, niti ne zmanjšuje kazensko-pravne odgovornosti. Kdor je bil sam

Palača v Columbusu (Ohio, Zed. dr. Sev. Amerike), zgrajena vsa iz stekla. Radi estetike niso opustili arhitekti oken.

toliko nepreviden, da je použil preveč pijače in se opil, se ne more opravičiti pred sodnikom, da je bil pijan. Ako je storil kako kaznivo dejanje v prostovoljni pijanosti, ga kaznujejo prav tako, kakor če bi bil zakrivil kaznivo dejanje v popolni treznosti. Sam je sebi povzročil pijanost, sam naj nosi tudi njene posledice. Svobodno mu je bilo, da se je opil, kakor mu je bilo svobodno, da bi bil ostal trezen. V tem ne razlikuje kazenski zakonik krivde prostovoljno pijanega storilca od krivde treznega storilca. Če se je pa kdo namenoma opil, da stori kaznivo dejanje, ali da si pripravi izgovor, češ, pijan sem bil, se mu kazen celo še poostri. Večkrat se je storilec prej dodobra napil, da si pridobi dovolj poguma za izvršitev zločina, ali si je omamil pamet, da laže izvrši zločin, ali se opil, da bo imel pred svetom izgovor, da ni vedel od prevelike pijanosti, kaj je počenjal. V te namene pripravljena pijanost naredi storilca še bolj krivega, kakor če bi bil izvršil zločin v treznosti.

Novi kazenski zakonik si je privoščil še eno vrsto pijancev, da jih bolj prestraši z višjo kaznijo. To so pijanci iz navade. Kdor kaj zakrivi in je pijanec iz navade, dobi večjo kazen ko opiti storilec, ki drugače ni vdan opojnim pijačam in ni pogostoma pijan. Pijanost iz navade obtežuje krivdo. To določbo so uzakonili, da kaznujejo zastarelo pijanost in preprečijo, v kolikor se da sploh preprečiti, da bi postalo uživanje opojnih pijač v to nagnjenim življenjska navada, ki ugonablja pijanca samega in njegovo okolico (družino, družbo).

Novi kazenski zakonik ni le strog proti pijancem, kakor bi se dalo sklepati iz gorenjih vrstic, temveč je do njih prizanesljiv, če je postala pijanost bolezen. To se dogaja v primerih dolgotrajne (kronične) pijanosti, ko oslabi preveliko uživanje opoj-

nih pijač pijancu ne le jetra, srce in drugo, temveč tudi možgane in mu skvari ves živčni sestav, včasih celo neozdravljivo, ko postane torej pijanec ne le telesno, temveč tudi duševno bolan (n. pr. blaznost tako zvana delirium tremens). Ako je zakrivil kronični pijanec kaznivo dejanje in ako izključuje njegovo duševno stanje vsako razumevnost ali voljo, ni kazenskopravno odgovoren, to se pravi, sodniki ga ne morejo spoznati za krivega in ga zato tudi ne obsodijo. Ako je njegov um tako omračen, da je njegova razumnost ali volja precej zmanjšana, nikakor pa ne izključena, je le deloma kazensko-pravno odgovoren, sodnija ga sicer obsodi, a mu da manjšo kazen. Zakon predvideva, da prebijejo kronični pijanci in oni iz navade svojo kazen v posebnih jetnišnicah, kjer jih skušajo ozdraviti in odvaditi pijančevanju, in da se oddajo nato kronični pijanci v sodno norišnico ali v posebne zavode za zdravljenje pijancev.

Vsa gorenja določila veljajo tudi za mamila, za to novo nadlego, ki se je razpasla po vojni zlasti po velikih mestih. Da se ureja in nadzoruje trgovanje z mamili, so se sklenile celo mednarodne pogodbe. Poleg alkoholizma so se pojavili torej še kokainizem in drugi strup-izmi.

Ko zaključujem te vrstice, se mi vsiljuje misel, ni li človek morda slabši od živali. Če zapazi žival na paši strupeno rastlino, se je izogne. Pri človeku je narobe. Ve, da je alkohol strup, in vendar ga želi in išče, kakor da mu je usojeno želeti in iskati svoje lastne pogube. In tako si narekuje človek, ki bi bil kot poedinec brez moči, po svoji najvišji živi celoti, državi, zakone, ki naj vplivajo z vso svojo strogostjo na njegovo voljo, da ga odvrnejo od onega zla, ki mu je ime — alkoholizem.

Arhitektura svetlobe. Novo trgovinsko poslojje v Rotterdamu.

Dr. Andrej Budal — petdesetletnik.

Anton Debeljak.

Tič Bogdal nosi deco, pravijo,
in — ako Bog da — tudi ženine.

Tič Bogdal je 31. vinotoka 1889. potrkal s kljunom pri Budalovih — skoraj se mi je zareklo: pri Bogdalovih — v Št. Andrežu pri Gorici ter izročil srečni materi srčkanega navihanca, ki so ga krstili na ime občinskega

zavetnika Andreja; to pomeni po naše: hrabri, možati. Naš naslovnik je, kolikor vidim in vem, vselej delal čast imenu svojemu. Horoskop — ali prerokovanje iz stanja zvezd o rojstvu — napoveduje otroku vinotokarju prebrisanost, a tudi nepraktičnost; oktobrsko dete postane po istem vražarskem ugiibanju odličan odvetnik ali učitelj. No, kakor slepa kura včasih zrno najde, tako je ta vedež uganil nekaj potez v značaju našega slavljenca.

Prebrisanost odgrinja vsa njegova književna proizvodnja od l. 1910. do danes. Nepraktičnost leži nemara v tem, da ni šel študirat zdravilstvo ali drugačen poklic, pri katerem si naležeš rumenjakov, zlatnikov. Srednješolski učitelj ali profesor pa je postal.

Ko je namreč 20-letnik opravil zrelostni izpit na gimnaziji v sončnem mestu ob Soči, se je posvetil romanistiki na Dunaju, deloma tudi v Parizu in Rimu. Po končanih skušnjah, «dragih brušnjah», je prevzel službo na goriški realci, odkoder je 1914. vojni metež odpihal mene. Slično je stopil na dotdanje moje mesto v idrijski realci tik pred zaključkom krvavega svetovnega obračuna.

Po nekih pripetijah ali peripetijah se je dr. phil. Budal zasedel v mestu Udine. Da se tam močnejše ukorenini, je naredil še izpit iz slovenistike. «Nehajmo,» so mu rekli vseučiliški profesorji, «vi bi morali izpraševati nas, ne mi vaš, saj znate to stroko bolje ko mi!»

L. 1910. je Pastuškin — tega psevdonima naš prijatelj še danes ni povsem opustil — udaril na zvon, Ljubljanski zvon, češ da pri naša luč iz zahoda. Prvo svojo prozo je — iz hudomušnosti? — naslovil «Zadnji listi». Naslednje leto je iz sedanosti šinil v protestante: «Križev pot Petra Kupljenika» me je s svojo svežino tako prevzel, da sem piscu čestital iz Pariza s sonetom. V knjigi je izšel 1924.

Imenovani mesečnik mu je nadalje priobčil pripovedno prozo: Gospodična Rezi, Nedelja, Užugana ljubezen, Indiferentist Abdul, itd. Ugankarji so že zaslutili, da tiči v tem arabskem imenu naš Posočec Budal.

Vsem vrstnikom je še v spominu, kako nas je tovariše obdelal v dnevniku SN: njegova iznajdljivost mi je obesila «vražji rep» (Djableké). Prispeval je pozneje plodove svojega peresa v Slovanu, tržaški Njivi, tržaškem Novem rodu, kasneje tudi v ljubljanskem «Našem rodu». Naročniki publikacij Goriške Matice in goriške Mladike poznajo privlačnost njegovega pripovedovanja, čeprav morda ni vsem znano, da se Budal skriva tudi pod imenom Ivo Dren. Priimek je posrečen, kajti naš abrahamovec» odločno zastopa, kar šteje za zdravo in pravo.

V kratkem bo 30 zim, kar znam iz LZ prve Pastuškinove verze na pamet:

Potrpi, ječmenček, le hipec potrpi,
tam v hramu oči si že manejo srpi,
so očka jim rekli, kako se zlatiš.
In tebi, pšenica, že klone glavica?
Ti čednosti zlatih bogata devica
boš s hlapcem prišla in s pasovi navzkriž.

Tako sveži in samozavestni so mu stih, da bi jih kazalo zbrati v posebno knjižico:

Če kruha ni, trdijo nekateri,
nižino orel-duh zasnuji...
Kedaj bom jaz se klanjal taki veri?

Njegov pesniški prvenec odseva njegovega duha: duhovitost in povezanost z rodno grudo. Rodna zemlja je še vedno njegov omiljeni predmet, prim. vojno in poveljno povest «Na konju» (1938).

Budal je pridno slovenil: Maupassantove novele, Goncourtovo «Dekle Elizo», Fogazzarovega «Svetnika», Boccacciov «Dekameron», Manzonijska «Zaročenca» (1925), o katerih je še to pomlad Gorjanski izjavljal v

«Slovincu», da niha noben narod točnejšega in sočnejšega prevoda. A kdo ve, kaj še vse? Slovstvenih ocen je dal nešteto med ljudi. Vse so zasnovane v izbranem jeziku. Kolikokrat je deval tuje spise na jezično-kritično rešeto! Zlasti omenim oceno Bevkova leposlovja in Župančičevih Zbranih

del. Za srednješolce je oskrbel zbornik Antologia slovena.

Pet križev se Ti je nabralo, Andrej. Tiščiijo Te ne. Ako si tu pa tam pisal in pel pod imenom Labud, to niso bile labudnice — zadje, poslovilne pesmi. Še mnogo klenga in koristnega upamo od Tebe!

Nekaj zanimivosti.

Večno sukno.

Po muzejih počivajo mumije (trupla staroegiptovskih kraljev), zavite v sukno, ki kljubuje že nad pet tisoč let vsem škodljivim vplivom. Tako sukno so tkali v tedanji dobi iz vlaken rastline ramie, neke vrste kopriv (urtica utilis), ki rase sedaj le še na Kitajskem in Japonskem. Doslej so se vsi poskusi, tovarniško izdelovati tako tkanino, izjalovili, čeprav sta bili določili tako angleško-indijska kakor francoska vlada visoke nagrade za sestavo stroja, ki bi ločil vlakna od stebel. Iz Amerike pa prihaja sedaj vest, da so znanstveniki in inženirji iztaknili postopek, ki omogoča izdelovanje trpežnega, naravnost čudežnega mumijskega sukna. Rastlina ramie je namreč devetkrat močnejša od bombaža, šestkrat močnejša od svile in štirikrat močnejša od ko-

noplja in lana. Obleka iz ramijskih vlaken bo trajala tako rekoč večno, še pravnuk se bo ponašal z neponošeno obleko svojega pradedca, če ostane v vsej tej dolgi dobi moda neizpremenjena, kar je pri moških oblekah prav lahko mogoče. Padála iz takega blaga bi bila šestkrat močnejša ko sedanja in za polovico lažja. Mreže in jadra bi služile lahko sto let svojemu namenu in se uspešno upirale ves čas naskokom rib in viharjev.

Kaj pa potem?

Henderson Stewart, škotski poslanec, si je ves letošnji januar razbijal glavo, iščoč pravega izraza za jubilej, ki se je bolj in bolj bližal. V njegovem volilnem okraju Fifelju je živel namreč zakonski par Mackenzie, ki bi moral v februarju obhajati 75letnico svoje poroke. Ker ni doslej še noben zakon trajal toliko let, niso imeli za tako dobo nobene označbe. Angleži so natančni in imajo za razna leta svoja znamenja. Za 1. poročni dan je znamenje bombaž, za 2. papir, za 3. usnje, za 5. les, za 7. volna, za 10. kositer, za 12. svila, za 15. kristal, za 20. porcelan, za 25. srebro, za 30. biser, za 40. rubin, za 50. zlato, za 60. diamant, za 70. platin. Mi poznamo večinoma srebrne in zlate poroke. Po dolgem razglabljanju je določil poslanec Stewart, da bodi znamenje za 75. poročni dan radij radi njegove redkosti. Kake skrbi bo povzročala šele 80letnica poroke, ko so oddane že najredkejše in najdragocenejše prvine!

Slaniki in naša zemlja.

Amerikanec Robert Burns se je potrudil in je izračunal, kaj bi bilo, če bi nastal iz vsake slaniške ikre slanik. Ta račun ni tako preprost, kakor se zdi na prvi pogled. Iz ene samice bi se slanikova družina tako razmnožila, da bi njena teža v še ne desetih letih dosegla težo naše zemlje. Mi tej vesti, ki je krožila pred kratkim po mnogih listih, rajši verjamemo, kakor da bi se hoteli s pregledom računa prepričati o resničnosti gorenje trditve.

V tisoč jezikih.

Britska družba sv. pisma je izdala pred kratkim 1000. prevod sv. pisma. Pri tej ju-

Spomenik ušesu na piramidah v Gizeh-u (Egipt).

bilejni izdaji gre za jezik nekega zamorskega rodu v Belgijskem Kongu. Sv. Pismo je torej prevedeno že na tisoč jezikov (in ne morda narečij). Vprašamo se, koliko jezikov se govori po širnem svetu. Francoska akademija znanosti jih je naštel 1. 1934. še 2796. Ako bi se prišteli k tem še izumrli jeziki, bi znašalo število 6700. Zanimalo bi nas še, kateri jezik govori največ ljudi na svetu. Marsikdo bi mislil, da je to angleški jezik, toda ne, to je kitajščina, katero govori 450 milijonov ljudi. Neki belgijski list je izračunal, da so v zadnjih 150 letih ustvarili 72 umetnih jezikov, od katerih pozna javnost samo še tri: ido, volapük in esperanto. Večji razmah je dosegel edino le zadnji.

Kajenje in slovnica.

Londonski jezikoslovec Ernst Curzon je izdal sešitek, v katerem seznanja občinstvo s svojim večletnim študijem o razvoju angleškega jezika. Angleški jezik se ponša z značilno kratkobo v besedi in v stavku. Do te kratobe je prišel Anglež šele polagoma. Kakor znano kadijo skoraj vsi Angleži pipo. Tak kadilec je prisiljen govoriti hitro in dati kolikor možno kratke stavke, sicer mu pipa, ki je med govorjenjem nikdar ne vzame iz ust, ugasne. Zato so se končnice besed vedno bolj obrusile in tako obrušene in skrajšane besede so prišle v občevalni jezik.

Strogo je prepovedan uvoz!

Guverner Zlate obali (angleške kolonije v Zahodni Afriki) je bil prisiljen izdati edinstveno prepoved, po kateri se ne smejo uvažati v njegovo območje ne fraki ne smokingi (črni suknjiči). Dotle so izvažali nekateri prebrisani londonski trgovci ponošene frake v Afriko in jih drago prodajali gizdavim in nečimernim črncem. Zamorci si namreč domišljajo v svoji preproščini, da postanejo popolni Evropejci, če smuknejo v frak in se pokrijejo s cilindrom. Dogodilo se je pogostoma, da je napadla naselbina sosedno naselbino samo radi tega, ker se je bila prepričala, da imajo sosedje imenitnejše t. j. svetlejše, ter bolj ponošene frake. Radi zamazanih frakov in špehatih suknjičev je tekla kri in več vasi je ostalo popolnoma brez moških.

Iz solz — dolarji.

Mary Pipers iz Philadelphije je iztaknila v sebi nenavaden talent. Lahko se zjone, kadar koli hoče in debele solze ji polze po užaloščenem obrazu. Za to njeno lastnost je kmalu izvedel zastopnik velikega filmskega gledališča. Ponudil ji je dobro plačano službo. Sto dolarjev dobi na teden, če bo sedela vsak večer v kaki precej izpostavljeni loži kinskega gledališča in se zjokala ob najbolj pretresljivih prizorih. Nova ura-

dnica se je dobro postavila. Po treh tednih ji je gledališčno vodstvo samo od sebe (poudarjamo: samo od sebe) povišalo plačo, ker se je bilo uverilo, da privablja njen nepri-siljeni in neizumetničeni jok in njeno presunljivo ihtenje vsak večer vedno novih gostov k predstavam. Ni ga gledalca, ki bi se utegnil uspešno upirati vplivu njenih solz.

Pritlikavček.

Najmanjši možicelj na svetu se je poročil letošnjo pomlad. Ni bilo lahko dobiti mu primerno nevesto, kajti možicelj je visok le 35 (pet in trideset) cm. Ne glede na njegovo malost je njegovo telo skladno umerjeno kakor telo otroka v določeni starosti. Hussan Bey se je rodil pred 41 leti v anatolski vasi Pandirmi. Pred petimi leti

Novoporočeni parček zapušča cerkev.

ga je iztaknil neki nabiralec posebnežev za angleški cirkus in ga odpeljal v London. Tu ga je občinstvo občudovalo kot svetovno čudo. Njegova žena je pol glave večja od njega. Londonski listi so ob tej priliki prinašali slike poročenega parčka skoraj v naravni velikosti.

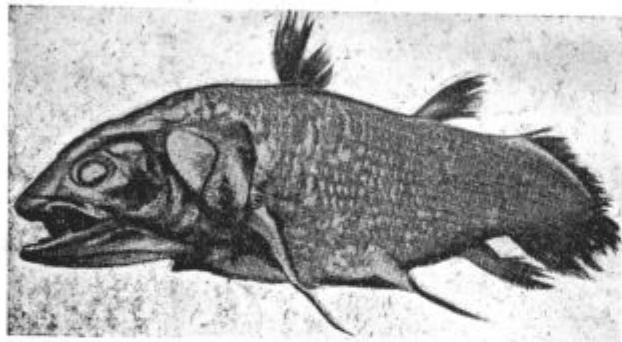
V državni službi.

Najdragocenejše kokoši so v okolici Muze v Kolombiji (Južni Ameriki), ki so vse pod državnim nadzorstvom. Le v navzočnosti uradnikov se smejo kokoši zaklati. Vsakega, tudi pravkar izvaljenega piščančka

treba takoj naznaniti oblasti, da ga vpiše v poseben seznam. Vse kokoši v omenjenem okolišu so namreč državni iskalci zakladov, ker pobirajo drobir dragih kamnov in se nabere v njihovih golšah vse polno majhnih smaragdov. Stroge kazni so določene za tistega, ki bi se osmelil usmrtiti kako kokoš, ne da bi bil to prej naznanil oblasti. Meso ostane lastniku, toda vsebina golše pripade državi. V okolici Muze so namreč Španci pred davnimi leti izkoriščali tamošnja ležišča smaragdov, a so uporabljali le zelo preproste brusilne stroje, obdelovali so le večje kamne, drobir so puščali na tleh — da jih pozneje pokavsajo kokoši in si s tem zagotove naklonjenost državnih oblasti.

Riba iz pradobe.

Meseca marca l. 1939. je potegnil parnik, loveč ribe ob vzhodni obali Južne Afrike, z mrežo ribo, kakršne ni videl dotle še nihče. Bila je nad poldrugi meter dolga, jekleno modre barve in je tehtala 52 kg. Plen so pripeljali v East London, kjer so dognali pri nagačevanju, da ima mesto navadnih ko-

Pradobna riba.

ščic le hrustančno okostje. Riboslovec rødeškega vseučilišča Smith je ugotovil po skrbni preiskavi, da pripada riba v vrsto rib s čopastimi plavuti, v vrsto, ki je izumrla že pred 50 milijoni leti in žvela istočasno z velikanskimi gaščericami, dinosavri. Poznali so jo le po okameninah. Ujeta riba je nepreglednega pomena za raziskovanje in znanost in učenjakom se vsiljujejo vprašanja, kaj vsega še hrani morska globina, ki je dovolila tako nepričakovano kratek vpogled v svoje skrivnosti. Točno preiskovanje živalstva v morskih globinah utegne presenetiti riboslovce in poznavalce predpotopnih živali.

Poskušaj izgotoviti!

Ob železniški progi preko otoka Anglesey-a, pred waleško obalo, je postajica, ki se ponaša z najdaljšim imenom. Tabla, ki predstavi postajico došlemu tujcu, je skoraj daljša ko postajno poslopje. Ime šteje 52 črk in se glasi takole: Llanfairpwllgwyngyllgogerychwyrndrobwll - Llantysiliogogoch. Radi tega imena obiskuje poleti vse polno

Angležev ta kraj. Pozimi, ko ni tujcev, spravi postajni načelnik tablo v posebno lopo in ime kraja se nenadoma skrajša v Llanfair P. G. Ime je kimrsko-keltsko in ga utegne pravilno izgovoriti edino le waleški domačin. Pred davnim časom, ko še ni bilo ne železnice ne tujcev, je ugonobilo dolgo ime omenjenega kraja, ki je imelo tedaj še svoje sodstvo, potujočega pomočnika. Nesrečnež se je bil pregrešil zoper postave in bil obsojen na vislice. Prosil je milosti, sodnik se ga je usmilil in mu nudil priliko, rešiti se smrtnih kazni. Tri dni in tri noči bodi zaprt v občinski ječi, naj dobro je in pije, obenem naj se uči dolgo ime na izust. Če se ga nauči, bo prost in lahko gre, kamor hoče. Drugo jutro je začel razbijati ujetnik s pestmi po vratih svoje celice in milo prosil, naj ga obesijo, kajti imena se nikakor ne more naučiti. Ta dogodek je izmišljen in le pretirava dejstvo, da ime izgovori pravilno edino le domačin.

Ceste iz bombaža.

V Zedinjenih državah Severne Amerike je nad 1000 km cest, ki so zgrajene iz bombaža. Država New Jersey ne uporablja drugačnega gradiva za ceste ko bombaž. Poskusili so popolnoma uspeli. Že tri leta poslujejo take ceste in doslej jih še ni bilo treba popravljati. Ne smemo si misliti takih cest kot nekakih po deželi razprostrtih preprog. Cestam se je dodala le nekaka vloga in bombaža, da se učvrsti notranja zveza cestnega gradiva, prav tako kakor se polaga pri železobetonu jeklena mreža v beton, da se napravi drugače krhek beton bolj elastičen. Prav ta lastnost je zelo važna pri cesti, ki ne sme biti trda ko granit, pač pa trdna in vendar elastična. Poskusi so se vršili tudi s konopljo in umetno svilo, ne prva ne druga ni razočarala. Da so se slednjič zedinili za bombaž, je pač odločilo dejstvo, da proizvaja Amerika mnogo več bombaža kot ga zamore uporabiti njena tekstilna industrija.

Po cvetlicah do slovesa.

Ameriška mesta hočejo sloveti. Če ne slove po kipih, spomenikih, poslopjih, parkih, po kakem znamenitem meščanu, si pomagajo s cvetlicami. Posvečajo se negi posebne vrste cvetlic in ta vrsta naj seznanimo mesto v širših krogih. Mesto Rochester goji lilije in se ponosno imenuje «mesto lilij». Holland v državi Michiganu goji tulipane, Sam José v Kaliforniji rože, Austin v Texasu nagelje in Nashville v Tennessee-ju perunike. Meščani tega mesta hočejo prekrstiti kraj v «Iris City», čemur se še protivi vlada, a se bo morala prej ali slej le vdati trmastim meščanom.

Skoraj bi ne verjel.

Kakor že nekaj let sem seznanim tudi letos naše bralce z nekaterimi dogodki po širnem svetu, ki so sicer resnični, katere pa sprejema človek z umljivim dvomom.

Gyula, glavno mesto bekeškega komitata, se ni ponašala z nobeno posebnostjo, v njej se ni rodil nikak znamenitejši mož in zgodovina se ni v svojem precej dolgem življenju niti enkrat ustavila v tem kraju ob Belem Körösu, dokler ni prišel tudi zanjo trenutek, ki jo je potegnil iz dolgočasne vsakdanjosti na daleč vidno prazniško mesto. Bila je to dražba. Občinstvo, vesele in razigrane volje, je višalo cene. Uradnik je poveličeval vrline posameznih predmetov. Bil je že hripav, a kaj to, samo da zaključi dražbo s popolnim uspehom. Po precejšnjem odmoru, v katerem je vidno zbiral sile za priporočitev zadnje stvari, je zagrmel na občinstvo: «Na vrsti je posebnost! Redka prilika, ki se ne vrne tako kmalu! Dobro ohranjeno pokopališče na izredno lepem kraju! Zelo praktično in udobno! Kupcu takoj na uporabo!» Uradnik se je oziral po zbranem občinstvu, toda zaman je čakal ponudka. Ljudje dražijo kožuhe, bisere, pohištvo, perilo, kolesa, hiše, toda pokopališče! Izdražitev pokopališča je moral uradnik ustaviti, ker ni mogel dobiti zanj kupca. In kako je prišlo do te dražbe? Občina je dolgovala odvetniku sto in trideset pengov in to že dolgo časa. Za opomine se občinski možje niso zmenili, skomizgnili so z ramami, odkod denar, če so blagajne prazne in vse zarubljeno. Kjer nič ni, še cesar pravico izgubi. Toda odvetnik se ni dal odpraviti s takim cesarjem. Pregledal je občinsko imovino in videl, da je pokopališče še zarubljivo. Njegov namen se je izjalovil, ker ni bilo dobiti moža, ki bi se bil sprijaznil z nenavadno mislijo, da ga nekoč pokopljejo v njegovem lastnem pokopališču, tudi ni bilo nikakega bogatega bahača, ki bi si hotel kupiti pokopališče in ga dajal na uporabo samo odličnejšim prijateljem. Pokopališče je ostalo občinsko in noben čuvaj ne bo odganjal ljudi izpred vhoda, češ, to je zasebno pokopališče, tujcem je prepovedan vstop, tudi če so mrtvi. Gyula je pa zaslovela s svojim neizdraženim pokopališčem po vsem svetu. —

Gerge-ja Strachana iz Glasgova preganja zares neljuba usoda; bil je štirikrat po nedolžnem zaprt in štirikrat po krajši ali daljši preiskavi zopet izpuščen. Strachan je mlad Škot, skrben sin, dober zakonec, priden in vesten uradnik, obenem do popolne zamenjave podoben znanemu rokomavhu in žeparju Adolfu Noedingu. Da je sličnost še večja, nosita oba na desnem laktu tetovirane labuda. V septembru se je začelo. Najprej je dala Strachana neka gospa zapreti,

češ, da ji je bil prejšnji dan potegnil iz roke torbico in zbežal z njo. Dva dni pozneje so ga prijeli radi ukradene ure, teden dni nato radi vloma v zlatarnico. Vedno je lahko dokazal Strachan svojo nedolžnost in vedno se je morala policija oprasčati radi neljube pomote. Ko je prišel Strachan že četrtrič v zapor zopet po neljubi, a umljivi pomoti, je izjavil, da sta mu živčno zboleli že mati in žena od samega strahu, da ga zdaj pa zdaj zopet zaprejo. Tudi njegovemu predstojniku v uradu se zde te prepogoste pomote že sumljive. Policija se je morala tudi to pot opravičiti. Kakor mačka z miško prav tako kruto se je igrala usoda s Škotom, zagrabila ga in ga zopet izpustila in to štirikrat zaporedoma. Upajmo, da je pri tem številu tudi ostalo. Edino življenje si upa naprtiti policiji v dveh tednih štirikrat isto neljubo, a umljivo pomoto na škodo nedolžnega državljanu in na korist s tiralico iskanega žeparja. —

Madelajne Dumont, dvajsetletno lepo dekle, je prišla iz Lyona v Paris obiskovat svoje sorodnike. Tu v Parizu se je seznanila

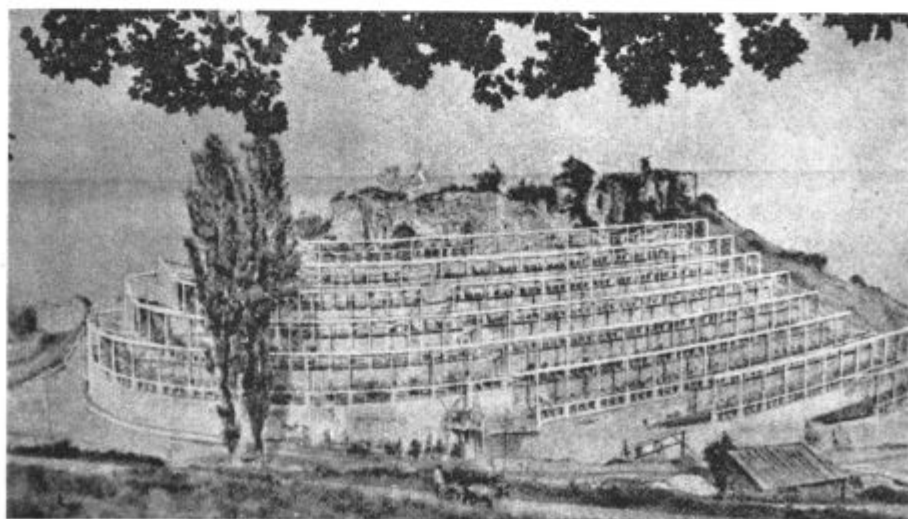
Petletni deček je požrl igračko. Z žarki je izsledil zdravnik pristanišče letala in ga odstranil.

na nekem zletu z lastnikom lepotilnega salona, kakršnih je vse polno v francoski prestolnici. Ponudil ji je službo v svojem podjetju, lahko službo s precej visoko plačo. Po kratkem premišljevanju je Dumont sprejela nenavadno ponudbo in sklenila pogodbo za tri leta. Njen novi gospodar izdeluje že dlje časa posebne lepotilne maže, za katere naj dela nova uslužbenka zelo značilno reklamo. Po pogodbi je namreč odstopila Dumont polovico svojega obraza podjetju. To polovico mora negovati z mažami, ki jih izdeluje njen gospodar, z drugo polovico ne smejo priti te maže v nikak stik. Na ta način se lahko prepričajo kupovalke o razliki med kožo na desni strani obraza, negovano z mažami, in kožo na levi strani, na katero vpliva edino le narava. Dumont je postala živa reklama. Ideja lepotičarja se je izkazala. Promet z njegovimi mažami se je spričo polovične, a vendar tako prepričljive reklame v najkrajšem času potrojil in kakor vse kaže, se bo še povečal. Lahko si predstavljamo gospodično v službi. Z različnima polovicama svojega obraza privablja vedno nove odjemalke, toda v zasebnem življenju, po uradnih urah, bi morala neskladnost njenega obraza odbijati, če bi te dvoličnosti ne manjšala oziroma popolnoma prikrila njena od dne do dne večajoča se dota. —

V Aziji nameravajo izpremeniti pustinje med rekama Amu Darjo in Sir Darjo ob Aralskem jezeru v rodovitno pokrajino, kakršna je bila v davno prešlih časih. Je li taka namera izvršljiva? Profesor Šukov trdi, da je izvršljiva in sicer s črno barvo. Ali naj temu profesorju verjamemo? In vendar se je že odpravil, gotov državne podpore in svojega končnega uspeha, s celo armado delavcev na Pamirsko pogorje, da črno prepleska površino ledenika Davidova. Do tega ga je pripravilo znano dejstvo, da posrkava črna

barva več sončne gorkote ko bela. Posebni tozadevni poskusi so mu dokazali, da se topi led pod črno prepleskano površino ledenika štirikrat in celo ob oblačnem nebu dvakrat hitreje kot bi se sicer topil pri naravnih razmerah. Kakor hitro se pa posreči profesorju prisiliti ledenik, da se hitreje topi, pridobi dovolj mokrote za vse ozemlje med Pamirrom in Aralskim jezerom. Z zadostnim namakanjem pričara iz pustinje novo rastlinstvo, ki bo pridržalo vlago, povzročilo redne padavine in tako sprožilo navadni atmosferski obtok. Če dobro premislimo, ukani takó človek, čeprav slabotno bitje, mogočno naravo z navadnim čopičem in črno barvo, ki prav za prav niti barva ni v prirodoslovnem pomenu, marveč jo imajo za tako le v tehniki. —

Av gust Bowers, uradnik v Lancastru (Pennsylvanija), se je pred kratkim poročil in je zajemal med še z veliko žlico. Noben oblaček se še ni bil priklatil na nebo te mlade zakonske sreče. To je zazijal Bowers, ki je prižvižgal — bila sta dobra dva tedna poročena — iz urada naravnost domov in mu je mlada ženka izročila vabilo, s katerim ga pozivlja policijski sodnik pred se. V trenutku je preletel Bowers vso svojo preteklost, a ni mogel zaslediti v njej dejanja, radi katerega bi se moral zagovarjati pred policijskim sodnikom. Kosilo mu ni več teknilo. Po juhi, ki mu jo je morala mlada ženka naravnost vsiliti, je videl plavati mesto rezancev same kazenske paragrafe. Še bolj je izbuljil Bowers oči, ko je stal pred sodnikom in ga je ta uradno hladno vprašal, zakaj ne pošilja svoje žene v šolo, ko pač dobro ve, da njegova petnajstletna žena še ni dorasla šoli in da je njegova dolžnost skrbeti kot zastopnik svoje žene, da ta redno obiskuje šolski pouk. Ko se je obdolženec nekoliko zavedel, je začel ugovarjati in je za-

Citronski gaj pri Batumu, kjer dozorevajo vse leto citrone.

stopal mnenje, da ima sedaj njegova žena obilo posla v gospodinjstvu, da kuha, snaži, pere, šiva in da je poroka sama ob sebi uničila njegovo tozadevno obveznost. Sodnika ta zagovor ni prepričal. Slej ko prej se je krčevito držal besedila postave, ki pravi, da mora oče, v tem primeru mož, ko je pač prešla s poroko oblast nanj, paziti, da hodi šoli obvezen otrok redno v šolo, in obsodil moža na osem dni zapora. Človek si večkrat ni na jasnem, kdaj se pregreši zoper kak zakon, da se pa pregreši z zakonom zoper zakon, se ne zgodi tako kmalu. —

V Los Angeles-u v Kaliforniji je odpri Clifton večjo točilnico. Nenavadna misel mu je tedaj šinila v glavo. Kaj, ko bi obenem preizkušal poštenost svojih someščanov in sodržavljanov? Uresničenje te namere je zahtevalo precej poguma, če ne že drznosti. Pomislimo si začetnika — gostilničarja, ki razobesi ob otvoritvi svojega lokala pri vходу tablico s temle besedilom: «Vsak izmed mojih gostov plača vsoto, ki se mu zdi primerna za to, kar je užil, lahko pa tudi zapusti moje gostišče, ne da bi kaj plačal. Lastnik Clifton.» Clifton priznava, da je prve tedne mnogo gostov zastonj jedlo in pilo, da pa niso napravili mnogo škode, ker so bili skromni v svojih zahtevah, več se jih je tudi hotelo prepričati, ostane gostilničar v resnici tudi mož beseda. Toda že tedaj so drugi gostje nalašč preplačevali svoj zapitek, da bi lastnik te nenavadne gostilne ne trpel prevelike izgube in da bi se ne omajala njegova prevelika vera v poštenost pretežne večine njegovih gostov. Tako preplačevanje se je sčasoma udomačilo, ker so hoteli dati gostje gostilničarju zadoščenje za njegovo ve-

likopoteznost. In končni posledek? Prostori se širijo, vedno več gostov prihaja vanje in pri tako ogromnem številu vsakodnevnih gostov ne tvorijo zastonjkarji niti enega odstotka. Vidi se, da se Clifton nikakor ni motil v svojem računu in da ga njegova vera v poštenost ljudi nikakor ni bila pustila na cedilu. —

Še o drugi podobni hiši bi rad napisal nekaj skoraj neverjetnih stavkov. Pred leti je zapustil newyorški milijonar Andrew Freedman polovico svojega večmilijonskega premoženja za zidavo razkošnega nebotačnika, namenjenega ubožnim milijonarjem. V okraju Bronxu se že dviga menda najelegantnejša stavba v New Yorku. V njej se diviš kitajski kadilnici, bralnici v slogu francoskih kraljev, modernemu plesišču, gledališču, kinu, sprehajališču po orientalsko bujnem vrtu. Vsakemu gostu je namenjena elegantna spalnica s kopalnico. Precej let ni bilo v tem hotelu nobenega gosta. Razni dobrodelni zavodi, javne knjižnice, zdravniške in prirodoslovne raziskovalnice so se že začele hudovati nad čudakom Freedmanom, ki je zavrnel tako premoženje za prazen nič. A kmalu so se razmere izpremenile. Nastopila je nenadoma gospodarska kriza, ki je raztreščila na mah največja premoženja. Mnogi milijonarji, ki so se še pred leti nasmihali prečudni oporoki svojega tovariša Freedmana, so zaposili za sprejem v njegov hotel. Toda upravni odbor, ki ga je bil postavil že pokojni Freedman, sprejema vanj po oporočnih določilih edino le prosilce, ki dokažejo, da so bili milijonarji, da so v resnici živeli kot milijonarji, da so pripadali po izobrazbi višjim slojem, da so popolnoma ob-

Trdnjava, kjer je shranjen ves ameriški zlati zaklad.

ubožali in da so prekoračili šestdeseto leto. Vkljub taki omejitvi ne razpolaga hotel z nobeno prazno sobo. Gostje se po oporočnem načelu nikakor ne smejo zavedati, da prijemajo miloščino. Vsakega strežeta dva natakarka pri obedih, h katerim prihaja, kadar koli se mu zljubi. V gledališču nastopajo najznamenitnejši ameriški umetniki. Pravijo, da pozabljajo v tem brezskrbem, rajskem ozračju sedemdeset in osemdesetletniki, sami odstavljene dolarski kralji, na bližajočo se smrt. Freedmanu je bilo gotovo pred očmi dejstvo, da je oslepeli človek neprimerno večji revež ko sleporojeni. —

V južnoameriški republiki Ecuadorju so sklenili počastiti spomin svojega največjega pesnika Olmeda s tem, da mu postavijo spomenik. Joaquin Olmedo (1784 - 1847)

je izpodbujal s pesmimi svoje rojake in jih navduševal za osvobojo iz španske odvisnosti. Kmalu po gorenjem sklepu se je odbor za pesnikovo počastitev zavedel, da bi bilo izvirno delo umetnika kiparja predrago glede na sredstva, ki bi jih bil voljan potrositi. Odborniki so se zato zedinili, da si omislijo kak že odslužen kip. Naročili so neki domači tvrdki, ki ima trgovske zveze tudi z Evropo, naj preskrbi ob priliki odboru tak kip. Tvrdki je res uspelo, kupila je poceni na londonskem trgu za staro železo kip angleškega pesnika lorda Byrona. Ta kip — na njegovem podstavku se seveda blesti napis: «Joaquinu Olmedu hvaležni častilci» — krasi sedaj glavni trg v Guayaquilu, prestolnici ecuadorske republike.

Za smeh.

Jurij Kardos in škornji.

E. Halub (Švica).

Cigan ne more postaviti nasproti neprijazni trdoti in strogosti, s katerima se ga skuša ubraniti kmečko ljudstvo, nič drugega ko svojo premetnost in pretkanost. Na tisoče takih zvijač si pripovedujejo vaščani, sedeč zvečer na dolgi klopi pred hišo, in se prav pošteno nasmejajo, če se je dal prevariti prekanjenim ciganom kak nepriljubljen jim znanec.

Jurij Kardos je bil star, skop kmet z ravnine Bakoniškega gozda, tam kjer je Ogrska tako rekoč najbolj ogrska. Vedno in povsod se je ponašal s tem, da se je bil za vedno otresel ciganov, tega vražjega semena. Pravkar je bil nagnal umazano gručo cigankov-beračkov z dvorišča. «Od mene ni še noben cigan ničesar prejel, za to so cigani le preneumni,» je vpil in srdito vihtel bikovko za bežečo gručo otrok.

Ko so ciganki zvečer ob ognju sredi šotora povedali svojemu načelniku, s kakimi besedami jih je bil kmet nagnal, se je popraskal stari ropar za ušesi. Razmišljal je. Če me kdo ozmerja s psovkami, kakršne so: tat, kuna, nič za to, lahko me tudi udari z golo roko, ali ošvigne s palico — globoko sklonim hrbet in zamrmram: «Hvala lepa, Vaša milost!» — toda tu gre že preko ciganske časti.

«Preneumni smo ti torej! No, le počakaj!» si je dejal starec in si načrtoval maščevanje. Nekaj je bil doznal o teletu, ki ga mora kmet oddati jutri gostilničarju v mesto za ženitovanje.

Že na vse zgodaj se je Jurij trudil po gozdni cesti z neposlušnim, upornim, naravnost satanskim teletom. Ves zdelan se je

ustavil. Pot mu je curljal z glave. Obrisal si ga je z rokavom. Glej, pred njim je ležal sredi ceste nov škorenj.

Kmet je zmajal z glavo in šel dalje. Četrta ure je minila, preden je prišel do gozdnega roba. Tu ob gozdnem robu je ležal — drugi škorenj. Nekdo ju je moral izgubiti. Par popolnoma novih škornjev. Kaka vrednost za sedanje čase! Z vso silo je zagrabila lakomnost starega stiskača. Kratki boj belega angelja s črnim se je končal kakor navadno. Kmet se je ozrl plašno na vse strani — nikjer žive duše.

Tele je privezal k bližnjemu drevesu in hitel po cesti nazaj. Obraz s kljukastim nosom, podobnim kljunu ptice roparice je pokukal skozi grmičevje.

Starec je dospel sopihajoč do mesta, kjer je prej ležal prvi škorenj — ni ga bilo več! Ali se norčuje z njim sam vrag, ali naj je to kazen božja? Godrnjaje je hitel starec k svojemu teletu. Obstal je nepremičen ko Lotova žena; tu je cesta, tu gozdni rob, tu drevo, tu vrv — toda teleta nikjer. Kakor vihra se zažene kmet v grmovje, išče in išče, toda cigani znajo ravnati z vsako živaljo, da gre brez najmanjšega glasu za njimi: nekaj soli nekaj večjih prijemkov, nekaj časa jo peljejo v smeri proti hlevu in potem globoko v gozd. Boš moral dolgo iskati, Jurij Kardos!

Starcu je pri srcu, kakor da bi ga bil kdo lopnil s krepelcem po glavi. Toda tele je prodano in vino ob sklenjeni kupčiji so tudi že pili. Gostilničar mora skrbeti za pojedino, torej mora vsekakor drugo tele iz hleva.

Ko je dosegel kmet okoli poldneva z nesčetimi kletvicami zopet tisto nesrečno mesto ob gozdnem robu, mu zadoni na uho iz

goščave prežalostno mukanje njegovega izgubljenega teleta. Svečo na oltar cerkve obljublja starec, če mu dodeli Bog milost, da najde zopet tele, in se spusti ko podlasica v gozd, ko je privezal drugo tele v naglici k drevesu.

«Muuuuuh, muuuuuuh!» ponaša starec z vso gorečnostjo nesrečno mater, ki kliče k sebi svoje tele. «Beeeh, beeeh!» prihaja nazaj, to pot že globlje iz gozda.

Vneto hodi kmet za glasom in vedno globlje v gozd ga vodijo otožni odgovori izgubljenega teleta. Nenadoma, pri zapuščenem kamnolomu, ki je videti ko kako hudičevo prenočišče, prenehajo glasovi popolnoma. «Muuuh» se oglašča odmev še dolgo po gozdu.

Kmetu se posveti v glavi misel in pri tej misli ga oblije pot, da se mu kar cedi po telesu. Z veslajočimi rokami se po hudem naporu izmota iz gozda in glej, kakor da mora na mestu izdihniti — oh, sveti kralj Štefan! — tudi drugo tele je izginilo.

Cigani umejo posnemati glas vsakršne živali. Kakor pijanec se ziblje starec proti domu, kjer strmi, ne da bi se česa zavedal, v svoj prazni telečji hlev. Dve teleti hkratu!

Domača hči z debelimi kitami meni, da je prišel pravi trenutek, ko se lahko priplazi do svojega skopega očeta in si izprosi od njega prepotrebne nove čevljičke in nekaj barvanih trakov za bližajoče se opasilo. «No, očka, ste li dobro prodali živinčeti?»

Tu se konča povest, kajti naš jezik je le prenežen, da bi mogli točno in vestno ponoviti vse tiste besede, vse tiste psovke in tiste izraze, ki so kar bruhali iz ust Jurija Kardosa z jutaške puste.

Sorodstvo.

Frederic Haft (Francija).

Predstojnik civilnega urada je pokimal, ko mu je naznanil Peter Kovač, da se mu je rodila hčerka, ki ji daje ime: Liza.

«Čestitam!» je zamrmral uradnik, kakor je bila njegova navada ob takih prilikah. «Ime: Liza Kovač. Njena mati: rojena Vremec, ločena Mlakar, poročena Kovač. Ime vašega očeta, prosim? Alojzek, hvala! Zivi? Da! Ste li hoteli še kaj pripomniti?»

Peter Kovač je pokimal. «Če dovolite. Hoteli sem vam namreč predlagati, da bi mojega očetovstva ne omenjali niti ne vpisali.»

«Zakaj?» je strogo vprašal uradnik.

«Nastali bi hudi zapletljaji,» je menil Peter Kovač skoraj otožno, «toda, če le morate...»

«Moja dolžnost je to!» je zagodrnjal uradnik. «Oglejmo si nekoliko vso zadevo. Tu imamo Lizo Kovač. Tu ste vi, njen oče. In kako se imenuje ded vaše hčere?»

«Alojzij Kovač, star sedem in štirideset let.»

«Prav! Ima vaša hči še kakega brata, sestro? Kako ji je ime?»

«Samo enega po poli brata ima in sicer Alojzija Kovača, starega sedem in štirideset let.»

«Saj to je vendar ded vaše hčere!»

Peter Kovač je skomizgnil z rameni. «Kakor hočete. Svaril sem vas pravočasno. Prosim — on je Lizin ded, a tudi njen po poli brat.»

Uradnik je pomežiknil z očesom. «In njegovo razmerje do vas?»

Nenavadni prijatelji.

Peter Kovač se je žalostno nasmehnil. «On je moj oče, potem moj tast, moj pastorek. Da, on je celo samemu sebi stari oče.»

V tem trenutku se je začelo svitati uradniku, da ima pred sabo norca. Neopazno je dal slugi nalog, naj pokliče zdravnika. Med tem se je pa moral ukvarjati s Petrom Kovačem, ker se je bal mladega in krepkega moža.

«Aha,» je dejal ljubeznivo, «torej on je samemu sebi ded. Ali ima izven vas še kakega otroka?»

Peter je pokimal. «Ima še enega sina, ki je moj pravnik.»

Uradnik se je dobrohotno nasmehnil. «Hoteli ste najbrž reči — vaš brat?»

«Da!» Peter je zopet pokimal. «Moj po polji brat in moj pravnik. Ime mu je Viktor, če vas zanima njegovo ime. Viktor... ubožec!»

«Zakaj?» je vprašal uradnik.

«Pomislite,» Petru se je užalostil obraz, «jaz sem Viktorjev po polji brat in njegov ded; njegova mati je obenem njegova babica; njegova babica je njegova po polji sestra; njegov oče je njegov praded; njegova teta Liza — moja Lizika — je njegova nečakinja.»

Mestni zdravnik je bil med tem vstopil. Molče je prikimal. Slednjič je položil mlademu očetu z dobrodušnim nasmeškom roko na rame.

«Ne lomite si glave, Peter,» je dejal zdravnik, «sicer se še domislite, da je vaša teta vaša hči.»

«Saj je tudi v resnici!» je odgovoril Peter otožno.

«Dovolj,» je menil zdravnik, «le pojdite sedaj mirno domov!»

«Toda on je vendar norec,» je pripomnil uradnik, «zapreti bi ga bili morali!»

«On je prav tako pameten ko vi in jaz,» je odvrnil zdravnik. «Rodbino Kovačevo ponam. Živela je zelo srečno. Dokler se ni nekoč Petrov oče, Alojzij Kovač, poročil z Rozalko Mlakarjevo, Peter sam se je pa oženil z Rozalkino materjo. Obe ženi sta dobili otroke — no — in odtle to tako zapleteno sorodniško razmerje. Če želite, vam natančno pojasnim...»

«Dovolj,» je vzkliknil uradnik, «sicer še znorim!»

Sposoben potnik.

Aladar Laszlo (Ogrska).

Dr. Levič je bil občinski svetnik v večjem pokrajinskem mestu. Nekoč je prišel k njemu v urad lepo oblečen mladenič. Tu-

jec se je skliceval na skupne znanje in popraševal gospoda občinskega svetnika zelo natančno in važno po njegovem zdravju. Med pomenkom se je izkazalo, da se bavi tujec z razprodajo «neogibno potrebne» spominske knjige, koje posamezen izvod stane samo desetak.

Da se iznebi tujca, se je odločil slednjič dr. Levič za nakup albuma.

Potnik je položil knjigo na mizo. Svetnik mu je hotel plačati, a dognal, da je pozabil denarnico doma. Poklical je svojega tajnika v sobo in mu dejal:

«Prosim, plačajte temu gospodu desetak za to knjigo! Denarnico sem namreč pozabil doma v svoji pisalni mizi.»

Potnik je sprejel denar in odšel priklanjaje in zahvaljevaje se.

Pri kosilu je rekla gospa Levička svojemu možu:

«Mož je prinesel knjigo. Dala sem desetak.»

Svetniku je zastal grizljaj v grlu.

«Kakšen mož? Kakšno knjigo?» je vprašal in slutil zlo.

«Tisti mož vendar, ki mi je sporočil tvoje naročilo, naj mu jaz dam desetak iz tvoje v pisalni mizi pozabljene denarnice za album. Kaj ti ne veš nič o tem?»

«Pač... pač...» je zamomljal dr. Levič in modro zamolčal, da ima sedaj že dva izvoda «neogibno potrebne» albuma.

Popoldne je pravil svetnik svojim znancem v kavarni ves dogodek, ki so se mu vsi prav srčno smejali. Nenadoma je pokazal dr. Levič skozi okno na ulico:

«Glejte, tam gre, ta slepar... natakár, natakár! Poglejte tistega moža tamle! Polhitite in povabite ga sem! Že ve, zakaj...»

Vsa družba je čakala z napeto pozornostjo, da se vrne natakár s hudodelcem. Čez nekaj minut je prisopihal natakár z albumom pod pazduho in položil knjigo pred dr. ja Leviča na mizo.

«Kaj naj to pomeni?» se je zadržal nadenj svetnik.

«Album,» je uslužno odgovoril natakár. «Gospod se priporoča, ne utegne priti sam semkaj, ker mora hiteti, če hoče še doseči vlak. Oddal mi je knjigo za gospoda doktorja, za katero sem dal jaz desetak.»

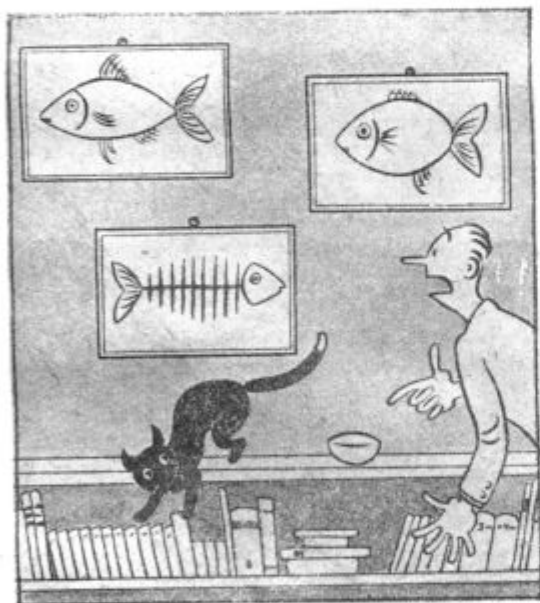
Ilustrirana stran.

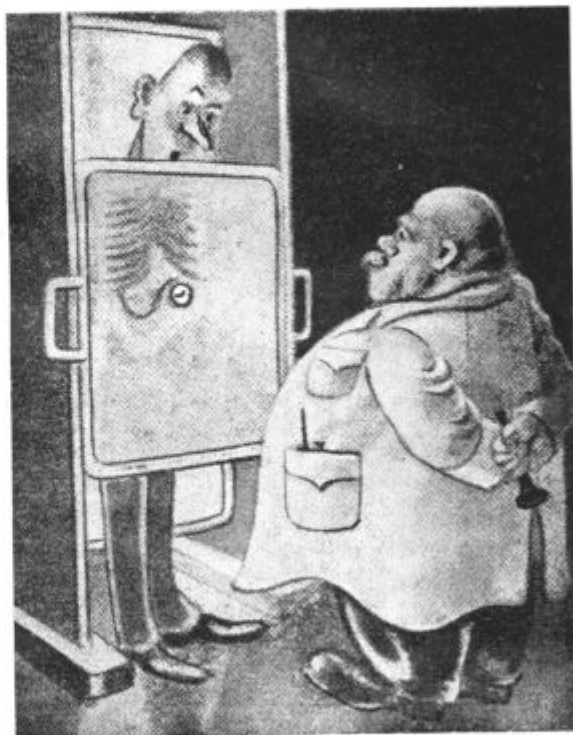
«Tega se ti vendar ni treba bati, saj tega lahko jemo!»

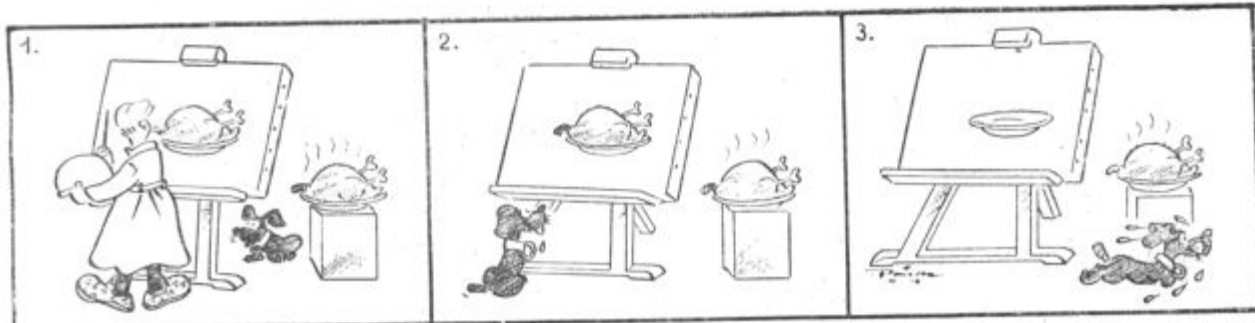
«Le molči, tisti Mozart je imel zares lep talent!»

Upravičeno sumničenje ?

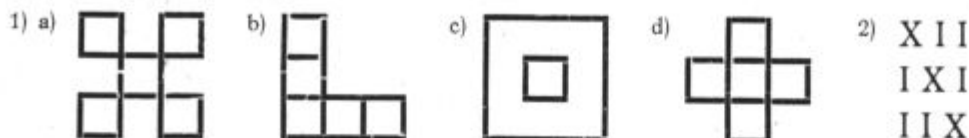
Zdravniška natančnost pri röntgenski preiskavi.
«Želodec je zdrav, jetra so zdrava, le ura prehitava za celih deset minut!»

Neprekosljivi slikar ali Naturalistična slika.

Za zimske večere.

A. Rešitev ugank iz lanskega Koledarja:

3.) XX - XII - VIII

5. Tretjina in pol tretjine od 17 = $8\frac{1}{2}$

6.) 4 in 2; njun seštevek je trikrat, njun zmnožek štirikrat tako velik ko njuna razlika.

7.) V železniški predor greš do srede (do 183 m), potem greš iz predora.

8.) Opeka je težka 2 kg (1 kg in še polovica njene teže).

9.) Vsak izmed otrok je dobil 100 L več kot prvotno določeno. Del umrlega otroka se razdeli na devet delov, torej je zapustil oče deset otrok.

10.) Ta naloga se rešuje tako (pravilne rešitve nismo dobili nobene): Najprej odide ena odbornica in poljubni ob slovesu po vrsti ostale (11) tovarišice; druga odide in da samo 10 poljubov, ker je prva že odšla. To se ponavlja, dokler ne gre predzadnja, ki da zadnji gospe poljub. $(11 + 10 + 9 + 8 + 7 + 6 + 5 + 4 + 3 + 2 + 1 = 66)$ poljubov.

11.) Lovci so bili: ded, oče in sin.

12.) Nič je večje od vesoljstva, nič je manjše od najmanjšega atoma, nič traja dlje ko večnost, nič je manjše ko najmanjši delček sekunde; če človek nič ne je in nič ne pije, mora umreti.

Med reševalce smo razdelili 197 knjig.

B. Novi orehi:

1.) Kolikokrat lahko odvzameš od sto jaje eno?

2.) Če pihneš od desetih gorečih sveč tri, koliko jih ostane?

3.) Kako se glasi popolno nasprotje tegale stavka: Usmiljena ženska je potegnila mlado mačko spretno iz vode?

4.) Po cesti korakajo vojaki: eden pred dvema, eden med dvema in eden za dvema. Koliko vojakov koraka po cesti?

5.) Modri Abdurahman je vprašal nekoč učitelja Alhataba po številu njegovih učencev. Učitelj Alhatab mu je odgovoril: «Vem, da ljubiš uganke, zato ti označim njihovo število z uganko. Če sešteješ sedemkrat njihove nosove, enajstkrat njihove oči, trikrat njihova ušesa in petkrat njihove jezike in če odšteješ 1443, dobiš število njihovih glav.» Kako je pogodil Abdurahman število Alhatabovih učencev?

6.) Lovec Evstahij Logar si napravlja na vrtu svoje naboje. Pred njim na mizi leže prazni kovinasti tulci, šibre in na krožniku smodnik. Lovec kadil pri tem pipo. Ko si zopet potegne po drgalu vžigalico, da prižge ugaslo pipo, odskoči goreča glava vživalice in pade naravnost na krožnik. Kaj se je zgodilo?

7.) Potnik koraka v mesto. Pri vhodnih vratih mu prihajajo nasproti: dva moža, tri ženske, ki vodijo s seboj dva psa, enega osla, sedem kokoši in eno papigo. Koliko nog je šlo v mesto?

8.) Dve deklici sta pobrali dvajset hrušk. Razdeliti si jih hočeta tako, da dobi deklica, ki je našla hruške, eno hruško več ko druga.

9.) Krčmar prodaja liter vina s steklenico vred po L. 240. Štedljiv odjemalec prinese sam steklenico s seboj in bi rad vedel, koliko stane vino brez ste-

klenice. Krčmar mu pojasni: «Vino stane za 2 liri več ko steklenica sama.» Koliko stane vino?

10.) V vagonu sedita gospa in gospod. Gospod kadil pipo, gospa ima pri sebi psa, ki neprestano laja. Gospoda vznemirja lajež, zato prosi gospo, naj potolaži psa. Gospa odvrne: «Nehajte kaditi, ker mi škoduje!» Gospod pravi, da je hud kadilec, sploh je pa v oddelku za kadilce. Gospa se ujezi, vzame gospospu pipo in jo zažene skozi okno. Gospod prime nato psa in ga vrže prav tako skozi okno. Ko izstopita na prihodnji postaji potnika, se prikaže pes, ki je tekel ves čas poleg vlaka, in kaj meniš, dragi ugankar, kaj je imel pes v gobcu?

11.) Tržačan Smodin sedi v gostilni v New Yorku in pripoveduje, da se je že desetkrat prepeljal čez ocean. Njegovi tovariši vedo, da rad pretirava njihov prijatelj in se, če le more, širokousti, zato mu tega kratko malo ne verjamejo. Ali ima Tržačan Smodin vkljub temu prav?

12.) katero število je ravno sedemkrat večje ko njegova sedmina in obenem tudi enajstkrat tolikšno ko njegova enajstina?

Tudi letos dajemo našim članom uganke, da si bodo krajšali z njimi dolge zimske večere. Za vsake štiri pravično rešene uganke dobe člani po eno izmed spodaj navedenih knjig. Rešitve naj se pošljejo ali po pošti ali po našem poverjeniku do velike noči (24. III. 1940.) na naš naslov ali v naš urad. Knjige-dobitke začnemo pošiljati brž po veliki noči.

Želimo našim ugankarjem poštenega razvedrila in mnogo uspehov!

Ugankarji lahko izbirajo med temile knjigami:

A.) Pripovedne vsebine: France Bevk: romani Železna kača, Veliki Tomaž in Vedomec, povesti: Krivda in Umirajoči bog Triglav; Damir Feigel: Na skrivnostnih tleh, Čudežno oko in Okoli sveta/8; Slavko Slavec: povesti Ubogi Uštin, Župan Zagar in Čigava si?; Ferdo Plemič: povesti Po krono dekline in vino in Zadnji lutrovci na Vipavskem; Bjedrich: Ponesrečena zaroka; Kukučin; Mišo; John Godyn. Naseljenci, divjaki in otroci; Orseszkova, Kmetavzar; Reymont; Pravica in Tomek Baran; Vazov; Hadži Ahil; Pravljičice iz tujih logov.

B.) Poučne vsebine: Gizela Majeva: Duševna vzgoja otrok in Telesna vzgoja otrok; Jakob Trnovec: Z orodjem v rokah; Just Ušaj; Kmečko branje; Martina Seljak: Ljubi moj domek; Ciril Drekonja: Pod domačim krovom; dr. Josip Potrata: Zdravje iz rastlin in Gabrijel Majcen: Zgodovina domačih živali in pitomih rastlin.

MERE.

Na željo mnogih naših naročnikov prinašamo na tem mestu najrazličnejše mere. Vsak dna prihaja človek z njimi v dotiko. Da si ustvari pravilno sičko in da si osveži že pobledle pojme, naj mu služijo tile podatki.

A. Dolžinske mere:

Podlaga: meter (iz grškega metron = mera), uveden po Francozih l. 1800. je 10.000.000 del četrtnika zemeljskega poldnevnikarja (od severnega tečaja do ravnika).

1 m = 10 dm = 100 cm = 1000 mm.

1 km (kilometer iz grškega hilioi = tisoč) = 1000 m.

Rimska milja (iz lat. mille = tisoč) = 1472,50 m.

Geografska milja (1/15 ravninske stopinje) = 742 km.

Na Angleškem in v Ameriki so v rabi:

1 cola = 2,54 cm.

1 čevljev (foot) = 12 col = 30,50 cm.

1 vatel (yard) = 3 čevlji = 91,44 cm.

1 milja = 1,609 km.

1 morska milja (vozel) = 1,852 km

Na Ruskem:

1 aršin = 16 verškov = 0,71 m

1 saženj = 7 čevljev = 2,13 m.

1 versta = 500 sažnjev = 1,067.

B. Površinske mere:

Enota štirijanski (kvadratni) meter (m²) t. j. štirijak s stranico 1 m.

1 km² = 1.000.000 m² = 100 ha.

1 m² = 100 dm².

1 dm² = 100 cm².

1 cm² = 100 mm².

1 ar (iz latinskega aerea = ploskev) = 100 m².

1 ha (iz grškega hekton = sto) = 100 arov.

V poljedelstvu se uporabljajo mere, označujejo površino, ki jo kmet v enem dnevu obdela (z oranjem, sejanjem, žetvijo). Seveda so te mere za posamezne kraje različne. Navajamo samo najbolj znani avstrijski oral = 57,55 arov.

Na Ruskem:

1 štirijanska verstá = 104 1/6 desjatin = 113,848 ha.

C. Prostorninske mere:

Enota kubični meter (iz grškega kubos = kocka) m³ t. j. kocka, koje robovi merijo po 1 m.

1 m³ = 1000 dm³.

1 dm³ = 1000 cm³.

1 cm³ = 1000 mm³.

Dođajamo še kot mero za drva: seženj (klaftra), ki ni povsod enaka, a meri približno 3,33 m³.

D. Votle mere:

Enota liter = 1 dm³.

1 hl = 100 l.

V Ameriki in na Angleškem:

1 kubični čevljev = 0,02837 m³.

1 kubični vatel = 0,7636 m³.

1 galon = 4,543 dm³ = 4,543 l.

1 galon = 4 kvarti = 8 pintov = 32 gilov.

Na Ruskem:

1 četvert = 8 četverik = 209,90 l.

1 vedro = 10 krušk = 12,29 l.

E. Uteži:

Enota kg (kilogram) = teža 1 litra čiste vode pri temperaturi 4° C.

1 tona (t) = 1000 kg.

1 stot (kvintal) = 100 kg.

1 cent = 50 kg.

1 kg = 1000 g.

V Ameriki in Angliji:

1 funt = 453,6 g.

1 angleška tona = 1016,4 kg.

1 ameriška tona = 907,2 kg.

1 kvarter = 28 funtov = 12,7 kg.

V Rusiji:

1 pud = 40 funtov = 16,38 kg.

1 funt = 32 lotov.

1 lot = 3 zolotniki.

1 berkovec (merilo za žito) = 10 pudov.

F. Mere za papir:

1 bala = 10 rizem.

1 rizma = 20 knjig.

1 knjiga = 25 pol.

1 lega = 10 pol.

G. Mere pri stvarih, ki se merijo po kosih:

1 ducat = 12 komadov.

1 grossé (francoska beseda) = 12 ducatov.

1 kopa = 60 komadov.

H. Časovne mere:

Leto, mesec, teden, dan, ura, minuta, sekunda.

Leto je čas, ki ga rabi naša Zemlja, da se zavrti okoli sonca, in ta čas znaša 365 dni 5 ur 48 minut in 46 sekund. Radi preostanka petih ur itd. je vsako četrto leto prestopno (366 dni), vsakih sto let izpade prestopno leto, ki se zopet pojavi vsakih 400 let.

I. Hitrost:

Hitrost se ueri s km za vsako uro in z metri za vsako sekundo.

J. Mere za svetlobo (fotometrija):

Svetilnost (jakost svetlobe) se meri po jakosti sveč.

1 Hefner sveča je določena s svetilko, koje steni ima 8 mm premera, ki gori s 40 mm visokim plamenom in ki ima za kurivo amylocetat.

Obsvetitev se meri po enoti lux.

Lux je svetloba, prihajajoča od hefnerske sveče iz daljave 1 metra z navpično padajočimi žarki. Ta jakost pojema kvadratično z oddaljenostjo od svetlobnega vira.

K. Pritisk:

Za trdnost tvarine pri pritisku in potegu se navajajo kg na vsak posamezni cm², ki jih tvarina še lahko prenese, ne da bi se razbila ali raztrgala. Enota pri pari, plinu, tekočinah je atmosfera = pritisk 1 kg na 1 cm².

L. Delovne mere:

Mehanično delo se meri z mkg t. j. z delom, potrebnim, da se dvigne 1 kg 1 m visoko.

Konjska sila (HP = horse power) je po James-u Watt-u, iznajditelju parnega stroja, na 75 kgm v eni sekundi določena sila. Konjska sila je torej mehanično delo, če se dvigne 75 kg s hitrostjo 1 metra v eni sekundi.

M. Gorkotne mere:

Navadne stopinje Celzija (0° = zmrzišče in 100° = vrelišče vode ob zračnem tlaku 760 mm.

Absolutna najnižja stopnja znaša 273,144° pod ničlo, navzgor niso znane meje. Najvišja tehnično uporabljena temperatura (pri električnih pečeh) znaša 4000° C.

Kalorija je toplotna količina, ki jo uporabi 1 liter vode, da se segreje za 1° C. Pri segrevanju z mehanskim delom je kalorija toliko kakor 427 kgm.

N. Mere pri elektriki:

1 Volt (V), električna napetost je napon Voltovega člana (cink in baker v razredčeni žvepleni kislini).

1 Ampere (A), jakost električnega toka. Tok z jakostjo 1 A se ujema približno s tokom za štiri srednejake žarnice.

1 Watt (W), električno delo. W je enota za električno delo, z katero se meri in plačuje proizvodnja in uporaba elektrike. 1 W je električni tok ob napetosti 1 V in jakosti 1 A.

1 Ohm, električni upor, je enota električnega upora, ki se pojavi pri toku z napetostjo 1 V in z jakostjo 1 A.

O. Mere pri radiu:

Oddajne postaje so razvrščene po valovnih dolžinah, označenih z metri. Utrip se označuje s kilo-Hertz (kHz), pri čemer pomeni 1 Hertz čas ene sekunde. 1 kilo Hertz je torej 1000 utripov na sekundo. Energija se izraža s kilo-Watt (kW).

Pristojbine

A) Poštne

	in zlatno	in italij in latina,
1. Navadna pisma ali zalepke v notranjem prometu Italije za vsakih 15 g ali vlomek (najvišja teža 2 kg) a) v kraju samem	0.25	
b) iz kraja v kraj	0.50	
c) aktivno služničim vojakom (častniki in podčastniki izvzeti) do 15 g	0.25	
d) v inozemstvo (v ozemlje Ogrske in Jugoslavije) za prvih 20 g ali vlomek	1.00	
e) V Vatikansko mesto, za prvih 20 g	0.80	
za nadaljnjih 20 g ali vlomek	0.50	
f) za drugo inozemstvo	1.25	
g) za vse inozemstvo vsakih nadaljnjih 20 g ali vlomek	0.75	
2. Dopisnice uradne ali tudi zasebne v kraju samem ali naslovljene služničim vojakom (častniki in podčastniki izvzeti)	0.15	
Iz kraja v kraj	0.30	
V inozemstvo (v ozemlje Ogrske in Jugoslavije)	0.60	
V Vatikansko mesto	0.50	
V ostalo inozemstvo	0.75	
3. Dopisnice uradne s plačanim odgovorom v kraju	0.30	
Iz kraja v kraj	0.60	1.50
4. Razglednice:		
a) s samim podpisom in datumom	0.10	0.25
b) s petimi voščilnimi besedami	0.20	0.25
enako v Vatikansko mesto	0.25	
c) z dopisi iz kraja v kraj	0.30	0.75
d) z dopisi v bivšo Ogrsko in Jugoslavijo	0.60	0.60
e) z dopisi v kraju samem, oziroma vojakom (kakor zgoraj)	0.15	
5. Posetnice s kvečjemu 5 voščilnimi besedami (tudi v kraju)	0.20	0.25
6. Obvestila: rojstva, smrti, poroke in slična	0.15	0.25
7. Trgovski računi brez dopisov in le posamezni do 15 g	0.25	
V inozemstvo se pošljejo trgovski računi kakor rokopisi ali pisma.		
8. Rokopisi v obliki pisma 45×45 in valja 10×75 cm		
a) do 200 g	0.60	
b) za vsakih nadaljnjih 50 g ali vlomek, do 2 kg	0.20	
c) v Vatikansko mesto, do 250 g	1.00	
za vsakih nadaljnjih 50 g	0.30	
d) v inozemstvo za prvih 250 g	1.25	
e) v inozemstvo za vsakih nadaljnjih 50 g ali vlomek do 2 kg	0.25	
v Vatikansko mesto	0.20	
9. Navadne tiskovine za vsakih 50 g ali vlomek do 2 kg	0.10	0.25
v Vatikansko mesto	0.20	
Navadne tiskovine, ki presegajo 25 cm v dolžini ali širini, doplačajo	0.10	
Navadne tiskovine, ki presegajo 45×45 ali 10×75, se izključijo.		
10. Bukvarski listi (naročila knjig v komisiji)	0.05	
11. Vzorci brezvrednostni:		
a) do 100 g	0.35	0.50
b) vsakih nadaljnjih 50 g	0.15	0.25
c) v Vatikansko mesto do 100 g	0.40	
vsakih nadaljnjih 100 g	0.20	
Teža vzorcev je dovoljena do 500 g.		
12. a) Priporočanje — (Raccomandazione) poštnih pošiljatev stane poleg navadne pristojbine še	1.25	1.50
b) v Vatikansko mesto	1.25	
c) odškodnina izgubljenih priporočenih pošiljatev	25.00	125.00
d) priporočanje dopisnic, tiskovin ali vzorcev	0.60	1.50
e) za perijodične tiskovine je dopuščjen špeci- jalni Conto corrente za priporočanje istih po ministerijalnem pooblastilu.		
13. Ekspresne pošiljate, doplačilo k zgoraj ome- njenim	1.25	2.50
v Vatikansko mesto	2.00	—
14. Poštne povratnice (Ricevute di ritorno)	0.50	1.25
v Vatikansko mesto	0.80	
15. Povzetna pristojbina (diritto di assegno) pri vzorcih le do 15 lir, pri drugih pošiljkah do 1000 lir kakor pri priporočenih z do- plačilom	0.50	
v inozemstvo poleg pristojbine 1.— še za vsakih lir 100 ali vlomek povzete svote	0.80	0.50
v Vatikansko mesto	0.80	
16. Zavarovanje (assicurazione) denarnih pisem, poleg pristojbine priporočenih, še zavarov.: a) za prvih 200 lir ali vlomek	0.80	
b) za vsakih nadaljnjih 10 lir ali vlomek Doplačilo proti višji sili znaša: c) za prvih 200 lir ali vlomek	0.30	
d) za nadaljnjih 100 lir	0.50	
0.25		
V inozemstvo: poleg pristojbine za pri- poročanje: e) v Vatikansko mesto do L. 200	1.00	
za vsakih nadaljnjih lir 100	0.40	
f) za vsakih 300 zlatih frankov ali vlomek	1.85	
17. Poštne nakaznice (vaglia postali), ki stanejo 10 stotink:		
za zneske do lir 25	0.40	
za zneske nad 25 lir do lir 50	0.80	
za zneske nad lir 50 do lir 100	1.20	
za zneske nad lir 100 do lir 200	2.00	
za nadaljnjih vsakih 100 lir ali vlomek, nad 200 lir	0.50	
Nakaznice do 25 lir naslovljene moštvo vojaštva	0.20	
18. Brzjavne nakaznice: plačajo poleg navadne in brzjavne pristojbine še	0.50	
19. Poštne nakaznice za inozemstvo: pristojbina je sledeča: za vsakih 100 lir ali vlomek istih	0.50	
poleg tega še stalna pristojbina za vsako nakaznico	1.—	
20. Brzjavne nakaznice v inozemstvo. Pristojbine kakor za navadne vštevši pristojbino brzo- javke besedila nakaznice v dotično državo.		
21. Poštni zavoji ali paketi (pacchi postali) brez označbe vrednosti do 1 kg	2.50	
isto od 1 kg do 3 kg	5.00	
isto od 3 kg do 5 kg	7.50	
isto od 5 kg do 10 kg	12.50	
isto od 10 kg do 15 kg	16.—	
isto od 15 kg do 20 kg	18.—	
22. Brzjavke (telegrammi) naslovljene v kraljevino, S. Marino in otok Saseno — plačajo za vsako besedo do 10 črk, čitljivo pisane: a) navadne brzjavke do 10 besed	2.00	
za vsako nadaljno besedo	0.25	
b) silne brzjavke (telegramma urgente) tri- kratno pristojbino navadnih.		
c) jako silne brzjavke so dopuščene samo mejl glavnimi mesti provinc ter plačajo petkratno pristojbino.		
d) brzjavke s plačanim odgovorom dopla- čajo pristojbino Cs. 50.		
23. Zračna pošta: Navadna in ekspresna pisma, ki se pošiljajo z zračno pošto, se morajo frankirati z navadno pristoj- bino in še: a) za pisma, dopisnice in drugo do 15 g lir 0.50; b) za tiskovine, vzorce in rokopise za 50 g lir 0.80; c) Afrika orientalna, za pisma ali dopisnice vsakih 5 g. lir 1; d) Evropa, poljubna korespondenca, vsakih 20 g. lir 1.00.		

B) Kolkovine in druge

1. Za vsako obremenjenje ali odobrenje v tekočem računu, za poljubne svote, fiksna taksa lir 0.50.
2. Najemščine, za celotno svoto vse najemnine 0.50‰.

3) Kolkovan papir (Carta bollata) za vloge na ministrstva in dodeljene urade upravno in računsko središče, lir 6, za vloge na uprave (občinske, deželne, davčne itd.) lir 4.—

4) Menice, fiksna pristojbina 10 stotink in: za menice plačljive v 4. mesecih za vsakih 200 lir še 20 stotink; za menice plačljive v 6. mesecih za vsakih 200 lir še 40 stot, za menice brez določenega reka (in bianco) za vsakih 200 lir, še 80 stotink.

5) Kolekovanje navadnih računov, pobotnic, potrdil in drugih listin:

vsota do L	1 je oproščena
" " " " " "	100 kolek 0.20
" " " " " "	3000 1.—

vsota do	6000 kolek 2.—
" " " " " "	10000 " 3.—
" " " " " "	13000 " 4.—
" " " " " "	16000 " 5.—
" " " " " "	20000 " 6.—
" " " " " "	23000 " 7.—

za višje zneske, za vsakih nadaljnih lir 1000 ali vlomak istih, taksa lir 0.30 zaokrožena v cele lire navzgor. Za zneske nad 300 tisoč lir fiksna taksa lir 90.

Za kolekovanje računov med trgovci, veljajo posebna določila, ki menjajo višino takse po kakovosti prodanega blaga. Najobičajnejša taka taksa znaša 3‰.

KAZALO

Koledarski podatki	Str. 3-15	Gustav Strniša: Zimsko jutro (pesem)	Str. 47
Zoščenko-Čemažar: Kako je pel slavec?	» 16	Gustav Strniša: Vreme	» 48
France Bevk: Fran Žgur	» 21	F. Kašca: Pustni korzo	» 49
Fran Žgur: Sveti Nikolaj (pesem)	» 22	R. Hrast: Veleturist	» 52
Verga-Budal: Blago	» 22	Hugo-G. Budal: Giblјive sipine	» 53
R. F.: Človek in narava	» 25	Fr. Vidmar: Statistika proizvodnje	» 54
Andrej Budal: Alfredo Panzini	» 29	A. Campanile: Kašeljjski koncert	» 58
Adolf Šinkovec: Od cvetne nedelje (pesem)	» 29	Leopold Koder: Nenavadne zbirke	» 59
Panzini-Budal: Zapiski s poti	» 30	—k: Ali zmanjšuje pijanost krivdo?	» 63
Adolf Šinkovec: Zetev (pesem)	» 32	Anton Debeljak: Dr. Andrej Budal - petdesetletnik	» 65
Andrej Budal: Karel Čapek	» 33	Nekaj zanimivosti	» 66
Pastuškin: Ugibanja (pesem)	» 34	Skoraj bi ne verjel	» 69
Čapek: Zbirka poštних znamk	» 34	Za smeh	» 72
P. P.: Ptičja uganka	» 37	Ilustrirana stran	» 75
F. S.: Razkrinkani strahovi	» 39	Za zimske večere	» 76
Andrej Budal: August Šenoa	» 41	Mere	» 76
Fran Žgur: Sladka slutnja (pesem)	» 42	Pristojbine	» 78
M. J.: Dober tek!	» 43	Med svet	» 79
Izo Troha: Postavili hvaležni rojaki	» 45		

M E D S V E T

Za leto 1939. prejmejo naši naročniki sledeče redne knjige:

1. **Koledar za l. 1940.**
2. Damir Feigel, **Supravitalin**, povest.
3. Andrej Budal, **Osemnajst velikih**.
4. Jakob Trnovec, **Žarki in življenje**.
5. France Bevk, **Pesterna**, povestica.
6. **Dvajset let. 1919-1939.** Seznam in cenik knjig.

Knjige stanejo za naročnike L. 6.— (v prosti prodaji L. 8.—).

Neobvezni knjigi za doplačilo:

1. France Bevk, **Huda ura**, povest.
2. Karel Čapek, **Hordubal**, roman.
3. France Bevk, **Stražni ognji**, zgodovinska povest iz turških časov s podobami, (ki je bila lani izšla malce pozno in je niso dobili vsi naročniki).

Vsaka navedenih knjig stane L. 3.— za naše naročnike (v prosti prodaji L. 4.—).

Opozarjamo, da se dobi **«Hordubal»** na boljšem papirju in stane L. 6.— za izvod. Na boljšem papirju se dobi tudi povest Damira Feigla **«Supervitalin»** po L. 5.— za izvod.

Prihodnje leto — 1941. — izidejo sledeče knjige.

1. Koledar za l. 1941.

Izvirne novele in črtice ter prevodi, poučni članki iz gospodarstva in slovstva, pestre zanimivosti iz sveta in življenja, kratkočasen drobiž in številne ilustracije bodo tvorile bogato vsebino koledarja, ki ne bo zastajal za svojimi predniki.

2. Izvirna povest domačega pisatelja.

3. France Fevk, Potopisne črtice.

Pisatelj, ki nam je že opisal poti na Špansko in v Bolgarijo, nam bo to pot po svoje odkril in opisal nov kos sveta. Knjiga bo bogato ilustrirana.

4. Mirko Košir, Poljedelska fizika.

Pisatelj nam je že znan po «Poljedelski kemiji», ki smo jo izdali pred dvema letoma in ki je žela največje priznanje tako pri bralcih kot pri kritiki; njegovo ime nam je porok, da bomo dobili delo, po katerem bo vsakdo rad segel in s pridom bral.

5. Ferdo Plemič, Pavliha.

Naš humoristični pisatelj nam bo priredil poljudno izdajo «Pavlihe», vesele dogodivščine starega navihanca in šalјivca, ki pa je še zmeraj svež in nov, kadarkoli ga zopet srečamo. Knjigo bodo krasile številne ilustracije.

Dodatni knjigi za doplačilo:

1. France Bevk, **Domačija**, povest.
 2. Ivo Andrić, **Most čez Žepo**. Novele.
- V knjižni zbirki Luč izide pred božičem:

1. France Bevk, **Dan se je nagibal**, novele.

2. **Italijanski pripovedniki**.
3. **Zbornik «Luč»**, XII. snopič.

Vse tri knjige dobe naročniki za L. 4.—
(v prosti prodaji L. 6.—).

NASLOV:

Unione Editoriale Goriziana
Gorizia, via Carducci 7.

V septembru 1939.

UREDNIŠTVO.

ZOBNI ZDRAVNIK

Dr. Igor Franco

Gorizia

Via Carducci št. 7, I. nad.

Sprejema od 9—12 in 4—6

Dr. Alfonz Serjun

9.-12. zdravnik 14.-16.

—
GORIZIA

Via San Gabriele št. 4 a

(prej Via Camposanto)

Urar — Zlatar — Optik

JAKOB SULIGOJ

Gorizia - Via Carducci št. 19

Zaloga ur najboljših švicarskih tovar. —
- Naočniki vseh vrst po zdravniških predpisih. — Popravila se izvršujejo v najkrajšem času in po zmernih cenah. Zaloga leč: Zeiss.
KONKURENČNE CENE.

Tvrdba TEODOR HRIBAR - GORIZIA

CORSO VERDI, 32

priporoča svojim starim odjemalcem domače in inozemsko blago vseh vrst, posebno veliko izbero črnega sukna za čast. duhovščino in platno znanih REGENHART & RAYMANN za cerkvene prte. — Perilo ZA NEVESTE od najnavadnejših do najfinejših vrst, vse potrebno za njihovo popolno opremo.

Blago solidno.

Cene zmerne.

Dr. K. RUTAR

ZDRAVNIK

GORIZIA

CORSO VERDI N. 32

10 - 12

2 - 4

MIRODILNICA

A. MAZZOLI

Gorizia - Via G. Carducci 6.

Zaloga na debelo in drobno: droži, oljnatih in navadnih barv, firnežev, čopičev, karbolija, katrama, špiritov i. t. d. i. t. d.
Točna postrežba. Cene zmerne.

Drogerija

Anton Sodgornik Gorizia

Piazza Edmondo de Amicis 12 - (na Kornu) - Tel. 788

*Preizkusite: surovo in kuhano
laneno olje, firneže, emajle najboljših
tovaren, zmlata barvila za oljnate in
apnene barve, čopiče, krtače, ke-
mične proizvode, raznovrstno
milo, vrvi, zamaške
itd. itd.*

**Sostrežba točna. - Zmerne
cene.**

Karbid

Umetna gnojila

Modra galica

Olje za posnemalnike

Čistila za vino

ZDRAVNICA - ZDRAVNIK
Dr. DOMINCO - Dr. GREGORIG

Dr. Dominco Gregorig

bivša asistentinja kr. tehnike
za porodništvo in ženske bolezni, Firenze.

Dr. GREGORIG

zdravnik za notranje bolezni

GORIZIA

Corso G. Verdi štv. 23 (Pritličje levo
nasproti ljudskemu vrtu)

Manufaktura

GIUSEPPE DEL PIERO

GORIZIA - VIA CARDUCCI 8.

Bogata izbora
najboljšega blaga
::::: in perila.

CENE PRIMERNE.

BRUSAR IN NOŽAR

G. TEMIL

Gorizia - Via Carducci šte. 4

■
**PRODAJA
TUDI
TOALETNE
PREDMETE**
■

Delavnica na električno gonilno silo z bogato izbero žepnih nožev, BERGAMSKIH OSEL ter sploh vseh rezil. BRUSI britve in žepne nože, mesarske in knjigoveške ter vse druge nože in rezila. - Za izvršena dela JAMČI. Omenjena dela, kakor tudi vseh operacijskih predmetov, izvršuje lastnik sam. Popolnoma na novo opremljena brusarna z novimi modernimi nemškimi stroji in na elektr. pogon.

ZOBNI ZDRAVNIK

Roberto BERKA

Habilitiran na kr. vseučilišču v Padovi. - Izpopolnil se je na Dunaju 1901 - 1907.

GORIZIA

CORSO GIUSEPPE VERDI, 36

Sprejema od 9-12 in od 14:30-19 - Ob nedeljah in praznikih 10-12

ZDRAVNIK

Dr. Zorislav Dietz

sprejema

vsak dan od 9-12 in od 15-17

Gorizia

Via Arcivescovado 7, I. nadstropje
(nasproti škofije)

Največja manufakturna trgovina v mestu Gorizia

RUGGERO VENUTTI

Corso Verdi št. 19 - Tel. 95

Najmodernejše volnene in svilene tkanine.

Opreme za neveste (bale). ——— Cene zelo ugodne.

ZDRAVNIŠKI AMBULATORIJ

(prej RODOLFO KOLL)

NASLEDNIK :

Dott. Pietro
Accardo Palumbo

zdravnik - kirurg

Specialist za ustne in zobne bolezni
in za zobne proteze.

GORIZIA

Piazza della Vittoria 20

ZAVAROVALNICA

PHENIX

je najgotovejša zavarovalnica
proti požaru, strelji
in
za življenje.

Zastopstvo za Goriško ima

HROVATIN KSIST

GORIZIA - VIA CARDUCCI 7, I

(tik Goriške ljudske posojilnice)

Cassa popolare di prestiti Goriziana

Cons. reg. a garanzia lim.

Goriška ljudska posojilnica

vpisana zadruga z omejenim jamstvom

GORIZIA

VIA G. CARDUCCI No. 7 I nad.

Najstarejši slovenski denarni zavod v mestu
Ustanovljen 31. marza 1883.

Obrestuje navadne hranilne vloge

po 2.75 %

Na odpoved vezane vloge od 3. do 6. mesecev po
3.25%.

Davek na vse obresti vlog plača zavod sam.

Sprejema vloge na tekoči račun. - Daje
svojim članom posojila na vknjižbe, me-
nice in zastave ter jim otvarja pasivni
tekoči račun.

Uradnje od 9.-12. in 15.-17. - Ob nedeljah in
praznikih kakor tudi ob sobotah popoldne
je urad zaprt.

ZDRAVNIK

Dr. Fr. Jakončič

ZA

NOTRANJE BOLEZNI

SPREJEMA

GORIZIA - VIA G. CARDUCCI, 6

Gostilna PRINČIČ

Gorizia - Via Nazario Sauro štv. 18

(nasproti sodnijski palači)

Priporoča domača vina. - Damača
kuhinja. - Sobe za prenočišče v zvi-
šani in prenovljeni hiši.

L. MONCARO - GORIZIA

VIA GIOSUÈ CARDUCCI 6

26

Medno blago - Pletenine - Tkanine - Perilo - Srajce

Najrazličnejši robci in rute - Noga-
vice - Rokavice - Čipke - Glede barv
velika izbora. - Volna Borgosesia.

Popravljaio se nogavice s pobiranjem spuščeni peteli.

Cene - Zaloga - Moda.

==== DROGERIJA ====

VITTORIO BARAZZETTI

Gorizia - Piazza della Vittoria štv. 5 - Gorizia

Zaloga : droži, kemičnih preparatov, lakov, skle-
nin, čopičev, barv i. t. d. i. t. d. - Tef. 642

Carlo Antonio Rosconi & Figlio

Gorizia - Via Oberdan 9 - (blizu nove pošne palače) - Gorizia

|||

Velika izbora tkanin in blaga.

Zaloga volne: LANA - POLO

DR. Marussi

zdravnik - kirurg

Gorizia - Piazza Vittoria 17

Telef. 502

Sprejema: od 9.—12. in od 14.—16.

DR. L. MERMOLJA

zdravnik za zobe in usta

—
GORIZIA

Piazza della Vittoria štev. 5

(Travnik)

**!!! TOVARNA ZRCAL
ANTON KOREN nasl.**

Gorizia, Via Carducci 4 - Telef. 577

**Steklo, porcelan, šipe,
vse za hišo in gostilno**

**Opremljeni smo z najmo-
dernejšimi stroji za vsako-
vrstno obdelavo kristalov
za avtomobile in pohištvo.**

Mizarji dobijo poseben popust.

ČEVLJI,

Še najbolje bode te postreženi s
če kupite v znani trgovini

AND. COTAR

GORIZIA - Via Rastello, 34.,

kjer dobite blago najboljše kakovosti

po zelo ugodnih cenah.

Velika izbira obuvala vsake vrste

od najpreprostejše do najfinejše izdelave.

Trgovina čevljev „Pri sv. Krišpinu“ „AL BUON CRISPINO“

GORIZIA

VIA RASTELLO 35 — POD OBOKI

Solastnik: F. VUK, bivši vodja trgovine Adria

ULRICO & C.

prej PASCOLI & ULRICO

GORIZIA - VIA F. CRISPI 9 - pod obokanim hodnikom - TEL. 60

Velika zaloga izgotovljenih oblek
modnega blaga in manufakture

Krojačnica prvovrstna z veliko izbero blaga.

Točna postrežba.

TVRDKA ELIJA ČUK

GORIZIA

Piazza Cavour 9 - Corso Verdi 26

z največjo izbero

šivalnih in pletilnih strojev

dvokoles, motorjev, radijskih aparatov itd. itd.

Priporoča svoje blago iz najboljših svetovnih
tovaren.

DR Antonio Gobbo

specijalist za kožne in venerične bolezni

diplomiran na dermatološki kliniki
v Parizu

Gorizia - Via Petrarca 5 - Telef. 654

10—12 in 16—19

Najvišje cene plačujem za

KOŽE

kun, zlatič, lisic, di-
hurjev, vider, jazbe-
cev, veveric, mačk,
krtov, divjih in do-
mačih zajcev i. t. d.

D. WINDSPACH

Trieste - Via Carpison 5

Pazite na novi naslov!

Sprejemajo se pošiljatve po pošti.

Cassa Triestina di Credito e Depositi

Consorzio registrato a garanzia limitata

Patrimonio sociale: L. 1.246.706.—

Trieste, Via Torre Bianca št. 19

Obreštuje hranilne vloge in vloge na tekoči račun. • Daje posojila po najugodnejši obreštni meri.

Giacomo Vatovec Succ.

Trieste - Via Torre bianca N. 19

Casella postale 3 (centro) - Tel. 35 87, 20-11

Veletrgovina fižola, graha, ječmena,
riža, polenovke in raznih jestvin.

Oscar Canaruto

URAR IN ZLATAR

TRIESTE - Via M. R. Imbriani 13

z'astno delavnico

Prodajam predmete, kupljene na javnih dražbah. — Kupujem in zamenjam vrednostne predmete. — Prevzemam vsakršna popravila ur in zlatarska dela z jamstvom in po najnižjih cenah. • Postrežba točna, delo solidno.

G. KERŽE - Trieste

Piazza dei Caduti fascisti, 1 - (prej Piazza S. Giovanni)

TELEF. 50-19

Hišne potrebščine: iz emajliranega železa in aluminija, pribori, noži, kletke. Posoda iz porcelana, ilovice, stekla.

Vsakovrstne svetilke in predmeti za darove i. t. d.

Lesna posoda: Čebri, škafi, Brentači, pipe, sita, zobotrebeci, krtače i. t. d.

Glavna zaloga krogel za igro - Najugodnejše cene.

Kupujte!!

semena, umetna gnojila, modro galico, strupe proti mrčesu, vsakovrstno orodje, pluge, slamoreznice, kmetijsko orodje, vrče za mleko, kletarske potrebščine, stiskalnice in mline, čebelarске potrebščine, vsa krmila za živino, pri domači tvrdki

Edoardo Furlan

Trieste - Via Milano, 18

TIPOGRAFIA CONSORZIALE

Trieste - Via S. Francesco No. 20

Izvršuje vsa tiskarska
dela v najmodernejšem
stilu. Razpolaga z naj-
modernejšimi črkami,
okraski itd. - Naročila
se izvršujejo točno in
po zmernih cenah.
TELEFON ŠT. 68 - 04

LINOTYPE - ROTACIJSKI STROJ
STEREOTIPIJA

ZOBNI ZDRAVNIK

Dr. Igor Franco

Gorizia

Via Carducci štv. 7, I. nad.

Sprejema od 9—12 in 4—6